

การท่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

มหาวิทยาลัยศิลปากร โดย สวงวนลิขสิทธิ์
นางสาวณัฐกานต์ เรืองสุกใส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การทอ้งเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดย
นางสาวณัฐกานต์ เรืองสุกใส

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**TOURISM AND CHANGING OF COMMUNITY'S WAY OF LIFE IN VANG VIENG
DISTRICT, LOAS PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC**

By

Natthakarn Ruangsuksai

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2010

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เสนอโดย นางสาวณัฐกานต์ เรืองสุกใส เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัตน์วงค์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 25 เดือน พ.ค. พ.ศ. 54

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงค์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ)

25 / พ.ค. / 54

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช)

25 / พ.ค. / 54

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงค์)

25 / พ.ค. / 54

50601607 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง/วิถีชีวิต/การท่องเที่ยว

นักศึกษาค้นคว้าเรื่อง : การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร.พิทักษ์ สิริวงศ์. 88 หน้า.

การวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มากกว่า 10 ปีขึ้นไปที่มีการเดินทางเข้าออกระหว่างพื้นที่กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจำนวน 30 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อชุมชนได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านอาชีพของคนในชุมชนจากการทำการเกษตรมาเป็นอาชีพทางการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น มีรายได้รายจ่าย รวมถึงโอกาสในการทำงานเพิ่มมากขึ้น 2) ด้านสังคม การท่องเที่ยวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมภายในชุมชน สังคมมีการขยายขนาดจากเดิมที่เคยเป็นชุมชนขนาดเล็ก มีการเดินทางออกนอกพื้นที่จากคนในชุมชน และเดินทางเข้ามาในพื้นที่ของคนภายนอกชุมชนและนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันเพิ่มมากขึ้น แต่จากการปลูกฝังของบรรพบุรุษที่มีการสั่งสมมาเป็นอย่างดี แม้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยวแต่ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้คนในชุมชนยังคงแนบแน่นเหมือนในอดีต นอกจากนี้แล้วยังพบการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของปัญหาสุขภาพเพศติดของเยาวชน 3) ด้านวัฒนธรรม พบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของคนภายในพื้นที่ของคนรุ่นเก่า แต่มีปัญหาเรื่องการเปิดรับวัฒนธรรมใหม่ของวัยรุ่น

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553

ลายมือชื่อนักศึกษา... *พรทิมาศ เมืองฮักไธ*

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ *พิช* /

50601607 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORD : CHANGING/WAY OF LIFE/TOURISM

NATTHAKARN RUANGSUKSAI : TOURISM AND CHANGING OF COMMUNITY'S WAY OF LIFE IN VANG VIENG DISTRICT , LOAS PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC.
THESIS ADVISOR : ASST.PROF.PHITAK SIRIWONG, Ph.D. 88 pp.

This research studied Tourism and Changing of Community's Way of Life in Vang Vieng District, Laos People's Democratic Republic. It is a qualitative research. The data has been collected via an observation and an in-depth interview. Key Informants are the people in the community and 30 persons who are business travel agency living in this area for more than 10 years and have been traveling between Vang Vieng and the north-eastern area of Thailand. The objective is to study the changing of lifestyles of people in the community- Vang Vieng - in terms of economic, social, and cultural dimension, after the community has developed into a tourist attraction. The findings highlighted that 1) Economic dimension; changing of the occupations was affected significantly by travel. People in the community's revenues, expenditures, as well as job opportunities are increasing from changing from agriculture to tourism careers. 2) Social dimension; travel affects social changing within the community. Society has grown from the original size to a bigger one. It has a departure of people in the community and an arrival of outsiders and tourists resulting in increasing interactions. However, result from a good quality of the ancestor's cultivation, social relationship of people in the community remains strong as ever despite the community was changed to a tourism area. Furthermore, the drug problem was found in the young generation. 3) Cultural dimension; it was found that when the community was changed to a tourism, it has no effect among the elderly but a cultural adoption problem was found among teenagers.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Program of Public and Private Management Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010

Student's signature *Natthakarn Ruangsuksai*

Thesis Advisor's signature *Phitak Siriwong*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์พร้อมคำแนะนำที่ดีจาก อาจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงษ์ ที่คอยให้คำแนะนำที่ดีเสมอมา และบุคคลที่ต้องขอบคุณเป็นอย่างมากที่ คอยเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอมาตลอดการเรียนปริญญาโทในครั้งนี้ เริ่มต้นจากครอบครัวของ ข้าพเจ้าสำหรับกำลังใจดีที่มีให้กันตลอด คุณยายที่ให้โอกาสที่ดีในชีวิต เพื่อน ๆ ของข้าพเจ้า โดยเฉพาะตองกับเติ้ล ถ้าวันนั้นตองไม่ช่วยข้าพเจ้าความสำเร็จนี้คงจะไม่เกิดขึ้น และคนสำคัญ ที่สุดที่มีส่วนกับความสำเร็จในครั้งนี้ กรรภัทร์ ศิริพรรณภักดิ์รัตน์ ที่เป็นแรงผลักดันชั้นเยี่ยม และ นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อนปริญญาโทการจัดการภาครัฐรุ่นหนึ่ง พี่เล็ก พี่น้อย และเลขที่คอยให้ คำแนะนำที่ดีเสมอมา

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่อาจจะกล่าวถึงไม่หมดที่คอยให้ความ ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าเสมอมา ผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ขอบเขตในการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
2 ทฤษฎี แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวความคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลง.....	7
แนวความคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม	9
แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน	28
แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	29
แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบ.....	30
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3 วิธีดำเนินการวิจัย	33
การเลือกพื้นที่และประชากรในการศึกษา.....	33
ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
วิธีที่ใช้ในการวิจัย	34
ระยะเวลาในการวิจัย	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	36
การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล	37
แผนการปฏิบัติงาน	38

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39
ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	39
ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว	47
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายและข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการศึกษา.....	68
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะ	80
 บรรณานุกรม	 82
 ภาคผนวก	 85

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์
 ๘๘

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การรักษา เพราะวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของพฤติกรรม แนวความคิด ค่านิยม คุณธรรมที่เป็นมรดกทางสังคมที่บรรพบุรุษของเราเก็บสะสมไว้ และถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และยังหมายรวมถึงทุกอย่างที่เป็นผลงานของกลุ่มคน เช่น ภาษา การเรียนรู้ การสื่อสารต่อกัน จนเป็นขนบธรรมเนียมและประเพณี รวมถึง บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ (ผจงจิตร อธิคมนันท์ 2519 : 4)

วัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของสังคมเปรียบเทียบกับด้านทั้ง 2 ของเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งเปรียบเสมือนสังคมและอีกด้านหนึ่งเปรียบเทียบกับวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งหรือด้านหนึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอีกส่วนหนึ่ง กล่าวคือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามมา ในทางตรงกันข้ามการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันผู้คนสังคมในเมืองมีค่านิยมในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและ วัฒนธรรมเพื่อศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543 : 16-17) เพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการสาขาหนึ่งที่ได้รวมเอาอุตสาหกรรมบริการสาขาต่าง ๆ รวมไว้ด้วยกัน และนับเป็นปัจจัยที่สำคัญทางเศรษฐกิจประการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ หลายประเทศได้พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จำนวนมากมายมหาศาลในแต่ละปี และมีจำนวนประเทศอีกไม่น้อยได้นำเอาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้มาใช้ในการแข่งขันเพื่อหารายได้จากเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก ประเทศที่จะทำการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีความพร้อมในด้านเศรษฐกิจและสังคม (คณัช บวรเกียรติกุล 2549 : 1)

ในปัจจุบันพบว่าผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมกับเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นการพัฒนาพื้นที่ดัง

กล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสภาพชีวิตความเป็นอยู่บริเวณนั้นดีขึ้นแต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่เราไม่อาจมองข้ามได้คือผลกระทบที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกและลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสภาพภาพชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมอาจถูกเปลี่ยนแปลงไป อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เขยื้อนเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ต้นทุนทางการท่องเที่ยวคือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมโดยตรง ซึ่ง “การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาหรือพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและสังคม จนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ” (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543 : 19)

จะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวที่เขยื้อนเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติรวมทั้งสังคมและวัฒนธรรมโดยตรง โดยลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกันนี้จึงเป็นสาเหตุของความเปราะบางต่อการเกิดผลกระทบของพื้นที่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นตัวแปร และผลกระทบที่สำคัญที่มีอาจมองข้ามไปได้นอกจากผลกระทบทางทรัพยากรธรรมชาติซึ่งผลกระทบนั้นก็คือผลกระทบทางสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ดึงกรณีศึกษาหลายกรณีศึกษาของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยหลายแห่ง ที่เกิดความเสื่อมโทรมทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สาเหตุเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรโดยไม่มี การวางแผนและไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจนเกิดการสูญหายทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้นับเป็นตัวอย่างที่เราไม่สามารถมองข้ามไปได้ รวมทั้งควรจะนำบทเรียนที่สำคัญเหล่านี้มาเป็นตัวอย่างในการวางแผนพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกค้นพบแล้วหรือกำลังถูกค้นพบในอนาคต เพื่อที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เขยื้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปพร้อมกับ กับวิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ควบคู่กับแหล่งท่องเที่ยวที่เขยื้อนต่อไป ธุรกิจทางการท่องเที่ยวที่ผ่านมาสั่วมุ่งแสวงหาแต่ผลกำไรมากเกินไป สิ่งที่สำคัญที่สุดคือเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้าไปเกิดความเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ และเกิดผู้ประกอบการรายใหม่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยลืมนำมาคำนึงถึงผลกระทบทางด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการทำลายระบบวิถีชีวิตที่เคยดำรงสืบต่อกันมา นับเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่งถ้าการท่องเที่ยวต้องเป็นตัวทำลายระบบสังคม เสน่ห์แห่งวิถีชีวิต โดยมุ่งมองแต่เรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ พื้นที่วงเวียนที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวลาวที่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก สาเหตุเนื่องมาจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวดเร็ว เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของ

พื้นที่ที่มีการสร้างโรงแรมรวมไปถึงรีสอร์ททั้งขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารเกิดขึ้นอีกมากมาย

“วังเวียงหรือเรียกอีกอย่างว่า เมืองวังอยู่เหนือเมืองพระคม ตามถนนสายเวียงจันทน์-หนองคาย ประกอบไปด้วย 17 ตำบล 176 หมู่บ้าน” (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2547 : 119) “ทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่ระหว่างภูเขาล้อมรอบ อากาศเย็นสบาย พื้นที่ราบอยู่ตามช่องระหว่างภูเขามีป่าไม้ธรรมชาติ มีสัตว์ป่าอยู่มาก พลเมืองส่วนใหญ่เป็นชาวภูไท ชาวพวน ชาวลาว และชาวข่า (อยู่ตามเขา)” (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2547 : 117)

วังเวียง เมืองตากอากาศที่ขึ้นชื่อของประเทศลาว โดยมีพิกัดสถานที่ตั้ง อยู่บนเส้นทางหมายเลข 13 เหนือ (Route 13 North) โดยมีระยะห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ประมาณ 119 กิโลเมตร สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบระหว่างภูเขา ประกอบด้วยภูเขาหินปูนรูปทรงแปลกตาทำให้นกไต่เขา โดยพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลอยู่ประมาณ 1000 เมตร มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และลำธารที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จนเป็นที่กล่าวขานกันในหมู่ชาวลาวว่า ถ้าหากมาวังเวียงแล้วไม่ได้ล่องน้ำของ ถือว่ามาไม่ถึง นักท่องเที่ยว ที่นิยมมาพักที่วังเวียงส่วนใหญ่จะเป็นชาวตะวันตก ที่เป็นจำพวกกลุ่มนักท่องเที่ยวสะพายเป้ พวกนิยมความอิสระหรือปัจเจกชน (S.E.A. Travel Agency 2010)

ในปัจจุบันวังเวียงเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวที่เรียกกันว่า แบคแพคเกอร์ บนท้องถนนเต็มไปด้วย เกสเฮ้าส์ ร้านอินเทอร์เน็ต บริษัททัวร์เอเจนซี่ (Laos: Vang Vieng ... as it used to be 2550) ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาหลังจากวังเวียงเริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว วังเวียงจึงเป็นเมืองที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้นทุก ๆ ปี นอกจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นแล้วจำนวนของผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้น และอาจมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอีกในอนาคตเช่นกัน จากการประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลลาว รวมถึงการสื่อสารโดยใช้การบอกเล่าถึงความประทับใจในการได้มาเยือนของนักท่องเที่ยว ซึ่งแน่นอนว่าสิ่งเหล่านี้ย่อมสามารถสร้างรายได้ให้กับพื้นที่แถบนั้นและมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชนบริเวณนั้น รวมถึงสร้างรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวให้กับประเทศลาวเป็นจำนวนมาก

จากสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงสมควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน วังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ รวมถึงไปถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบความเชื่อ ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากมีการท่องเที่ยว

เข้ามา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงและเพื่อเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องต่อไป

ส่วนประเด็นปัญหาการวิจัย คือ สภาพของชุมชนวังเวียงในด้านวิถีชีวิตชุมชนในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร ธุรกิจท่องเที่ยวก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงอย่างไร ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไม่เพียงจะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงเท่านั้น ในขณะเดียวกันองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยจะช่วยให้ได้แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน อันเป็นผลเนื่องจากการท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุดยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม อย่างไรเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ขอบเขตในการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ภายในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยศึกษาจากข้อมูลคนในพื้นที่วังเวียงที่เดินทางเข้าออกพื้นที่บริเวณภาคอีสานของประเทศไทย เพราะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว และเป็นพื้นที่ที่เพิ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเพียงไม่นาน รวมถึงสภาพภูมิศาสตร์ทางการท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีความคล้ายคลึงกับประเทศไทย จึงเหมาะกับการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ รวมถึงเป็นกรณีศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศต่อไป

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวภายในเมืองวังเวียงที่ประกอบธุรกิจมากกว่า 10 ปี ที่เดินทางเข้าออกระหว่างพื้นที่วังเวียงกับภาคอีสานของประเทศไทย ที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

2. ชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่บริเวณนั้น ไม่น้อยกว่า 10 ปี ที่มีการเดินทางเข้าออกระหว่างพื้นที่กับในภาคอีสานของประเทศไทย ที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความรู้ความสามารถและเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้ทำการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงที่เกิดขึ้นเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในหลายด้านได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ช่วงปี พ.ศ. 2553 – 2554 ใช้ระยะเวลาการเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2553 ไปจนถึง วันที่ 30 กันยายน 2553 เท่านั้น

แนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านอื่น ๆ เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. ทราบถึงปัญหาของชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพึงเฝ้าระวังสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ปัญหาสุขภาพจิต การถูกกลืนทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบทุนนิยมอย่างรวดเร็วเกินไป เป็นต้น
3. ทราบถึงระบบการคิด ค่านิยม ทศนคติ เพื่อนำมาประกอบการวางแผนในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ในอนาคต
4. เนื่องจากพื้นที่วังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะพื้นที่และลักษณะของการดำเนินชีวิตของผู้คนคล้ายคลึงกับพื้นที่ภายในประเทศไทย จึงเหมาะสำหรับการนำ

งานวิจัยชิ้นนี้มาประกอบการวางแผนเพื่อเป็นแนวทางป้องกัน เมื่อค้นพบแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ภายในประเทศไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

ทฤษฎีแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ รวมถึงแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆที่จะสามารถช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนภายในชุมชน อันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว จึงได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลง
2. แนวคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
 - 4.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
 - 4.2 ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลง

เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับเวลาจากระยะเวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่อีกระยะเวลาหนึ่งเสมอ เช่น วัน เดือน ปี ทางดาราศาสตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปทุกปี ดังนั้นเวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวกำหนดว่าจะเปลี่ยนแปลงไป ในเรื่องใดก็ตามที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความหมายของการเปลี่ยนแปลงคือ การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้แปรสภาพจากที่เคยมีอยู่มาเป็นสภาพใหม่โดยมีองค์ประกอบของเวลาเป็นตัวกำหนด (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 21)

เมื่อมีเรื่องราวในสมัยหนึ่งมาเปรียบเทียบกับอีกสมัยหนึ่งจึงสามารถจะชี้ชัดให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจึงต้องมีเวลาและมีเหตุการณ์ต่างๆเข้ามาเกี่ยวข้อง

ด้วย การศึกษาการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะกำหนดช่วงเวลาในช่วง 5 ปี 10 ปี 20 ปี นอกจากนี้แล้ว เราจำเป็นต้องกำหนดลงไปว่าจะอะไรที่เปลี่ยนแปลงไป การศึกษาการเปลี่ยนแปลงนี้เราจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตจำกัดไว้ เช่น ในประเทศไทย รัสเซีย หรือในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2521 : 1)

นิสเบต (Nisbet, อ้างถึงในสมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 22-24) กล่าวถึง ข้อสมมติของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติ (Change is natural) การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่มีใครที่จะบังคับให้หยุดการเปลี่ยนแปลงได้

การเปลี่ยนแปลงเป็นอยู่ตลอดเวลา (Change is immanent) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเกิดมาจากปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยมีลักษณะของการกระทำหนึ่งๆเป็นสาเหตุผลักดันไปสู่การเปลี่ยนแปลง เช่น คนเรามีการเจริญเติบโตเนื่องมาจากการรับประทานอาหารและออกกำลังกายเสมอ

การเปลี่ยนแปลงเป็นการต่อเนื่อง (Change is continuous) การเปลี่ยนแปลงนั้นมีสาเหตุต่อเนื่องสืบต่อกันมา เช่น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงผ่านขั้นตอนต่างๆ จากอดีตจนถึงยุคปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเดียวกัน (Change is uniform) สังคมทุกสังคมในโลกนั้นมี การเปลี่ยนแปลงเหมือนกัน เพียงแต่บางสังคมเปลี่ยนแปลงได้เร็วกว่าบางสังคมเท่านั้น ในปัจจุบันนี้ สมมติฐานนี้ได้รับการคัดค้านเพราะไม่จำเป็นที่ทุกสังคมจะเปลี่ยนแปลงขึ้นตอนแบบเดียวกัน

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น (Change is necessary) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็นที่เกิดขึ้นเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเท่าเทียมในสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้นรัฐบาลจึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างทั่วถึง

การเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพทั่วไปของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ ดีขึ้นหรือด้อยลง ไม่จำเป็นต้องเจาะจงว่าอยู่ในรูปแบบวิถีใดและมีอัตราความเร็วเท่าใด คือการ เปลี่ยนจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ เมื่อการเวลาผ่านไปการเปลี่ยนแปลงนี้ก็จะเกิดขึ้นอีก อาจจะดีขึ้นหรือเลวลงกว่าเดิม โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การเปลี่ยนโดยมีการวางแผนและการเปลี่ยนโดยไม่มี การวางแผน โดยปัจจุบันการเปลี่ยนมักจะมีการวางแผนมี จุดมุ่งหมาย เช่น การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น เป็นต้น (สนธยา พลศรี 2545 : 10)

การเปลี่ยนแปลง คือ การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งเปลี่ยนสถานภาพจากที่เคยคงอยู่มาเป็นสถานภาพใหม่โดยอาศัยองค์ประกอบเรื่องเวลาเป็นเครื่องกำหนด (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ 2519 : 6)

กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงตามความเห็นของฟองพันธุ์ มณีรัตน์ (2521 : 5-7)คือ สังคมเป็นแรงผลักดันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และในขณะเดียวกันก็มีพลังบางอย่างที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความมั่นคงในสังคมนั้น ชุมชนบางแห่งมีโครงการซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันอีกชุมชนหนึ่งก็อาจจะต่อสู้เพื่อรักษาสถานภาพเดิม โดยกลัวว่าตัวเองจะสูญเสียบางอย่างไปหากเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตามมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือ แนวโน้มที่สังคมส่วนใหญ่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงเดิม, ความไม่สมบูรณ์ของการรวมตัวทางค่านิยม, ค่านิยมบางอย่างขัดแย้งกันเอง, สถาบันทางสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น สถาบันวิทยาศาสตร์ หรือสถาบันทางด้านเทคนิควิทยา เป็นต้น พลังที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงคือ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม และการควบคุมทางสังคม

สังคมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้นั้นขึ้นอยู่กับการต่อสู้ระหว่างความต้องการการเปลี่ยนแปลงและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ถ้าแนวโน้มความต้องการการเปลี่ยนแปลงมีมากกว่าการต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นได้

สรุปได้ว่า ความหมายของการเปลี่ยนแปลงคือ การเปลี่ยนของสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากเดิมไปสู่สภาพใหม่ โดยมีองค์ประกอบของเวลาเป็นตัวกำหนด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงก็เป็นได้ การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ และย่อมเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นอาจจะเกิดขึ้นโดยมีการวางแผน หรือไม่มีการวางแผน เช่น การที่รัฐบาลปรับนโยบายทางเศรษฐกิจเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนดีขึ้น ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงที่มีจุดมุ่งหมายและได้ถูกวางแผนมาแล้ว และการศึกษาความเปลี่ยนแปลงนี้ จำเป็นต้องมีขอบเขตกำหนดไว้ เช่นในประเทศหรือชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เป็นต้น

2. แนวคิดและความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม เนื่องจากมนุษย์ต้องตอบสนองความต้องการในด้านความหิวและกระหาย อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นตัวกำหนดให้มนุษย์ จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งของหรืออาหารในการบริโภค ความต้องการดังกล่าวนี้ได้มีการพัฒนาขึ้นมา

เรื่อย ๆ จนได้เกิดการสร้างแบบแผนพฤติกรรมซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มานั้นกระจายประโยชน์อย่างยุติธรรมที่สุดในสังคม ดังนั้นหน้าที่ที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจสามารถแยกออกได้เป็น 4 หน้าที่ดังนี้

1. การผลิต
2. การแจกจ่าย
3. การบริโภค
4. การแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจึงทำให้เราสามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ในอดีตระดับหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นมีระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม คือ การผลิต แลกเปลี่ยน การบริโภค การแจกจ่ายเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคเพียงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผสมในลักษณะของเศรษฐกิจแบบเงินสดมากขึ้น (สมศักดิ์ ศรีคันติสุข 2528 : 17-18)

สมศักดิ์ ศรีคันติสุข (2528 : 78-79) ได้กล่าวสมมติฐานทางเศรษฐกิจดังนี้ การลงทุนของรัฐบาลในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวทำให้หมู่บ้านที่เคยมีสภาพความเป็นอยู่แบบง่าย และมีเศรษฐกิจภายในชุมชนแบบยังชีพ กลับกลายมาเป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตเป็นแบบการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพันกับราคา เกิดการติดต่อระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทเพิ่มมากขึ้น เมื่อสังคมเมืองเกิดการพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม จึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรจากชนบทเพิ่มมากขึ้น

เมื่อเกิดการติดต่อระหว่างสังคมเมืองและชนบทเพิ่มมากขึ้นจากอดีต โดยเฉพาะการแพร่ระบบทางการค้า จะก่อให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์ แต่เนื่องจากแต่ละคนนั้นไม่สามารถที่จะสะสมได้เท่ากัน จึงเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนที่ดินคือรูปแบบทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด ดังนั้นแบบแผนการถือครองที่ดินอาจจะนำไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจภายในหมู่บ้าน

สภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้านมีส่วนต่ออัตราการพัฒนาปรับปรุงในด้านอาชีพเกษตรกรรม เพราะเมื่อสภาพสิ่งแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดี

ขึ้นก็ส่งผลให้มีรายได้ดีขึ้น นำรายได้ที่ดีขึ้นนั้นมาปรับปรุงความเป็นอยู่ต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมคือกลุ่มของคนที่อยู่ร่วมกัน การความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สังคมย่อมประกอบด้วยคนจำนวนมากซึ่งมีการกระทำโต้ตอบกัน (Interaction) โดยสังคมนั้นไม่เคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีการเปลี่ยนแปลงในธรรมชาติ เนื้อหา โครงสร้างของกลุ่มและสถาบัน (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2521 : 8)

สังคม คือ กลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณพื้นที่เดียวกัน ลักษณะอย่างหนึ่งของสังคมคือเป็นกลุ่มที่ถือหน่วยเดียวกันในพื้นที่ซึ่งมีการรวมกันอย่างมีระเบียบ โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันภายในกลุ่มเป็นแบบบุคคลต่อบุคคลและบุคคลต่อกลุ่ม มีการพึ่งพากัน มีความสนใจคล้ายกันรวมถึงมีวิถีชีวิตร่วมกัน มีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างถาวร (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2519 : 1)

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 2) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของสังคมดังนี้ สังคมประกอบด้วยประชากรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อยู่ในอาณาเขตร่วมกันอย่างแน่นอน มีการกระทำและการติดต่อซึ่งกันหรือระหว่างกัน มีระยะเวลาในการอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์เกิดขึ้นซึ่งกันและกันมีสถาบันที่ให้บริการตอบสนองความต้องการ โดยเป็นที่ยอมรับของสมาชิกรวมถึงเป็นที่ยึดถือปฏิบัติเพื่อช่วยให้สังคมอยู่รอดและเป็นระเบียบ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหน้าที่ของสังคม โดยที่เราให้คำจำกัดความของคำว่าสังคมว่า เป็นการรวบรวมการทำกิจกรรมของบุคคลซึ่งหน้าที่ต่างกันมาร่วมกันทำงาน แก้ไขปัญหาเพื่อบรรลุให้ถึงจุดมุ่งหมายเดียวกัน

โครงสร้างของสังคมก็คือ รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มสังคม ผลที่เป็นไปตามปรารถนา (Desirable consequences) คือ ผลที่ได้จากการทำหน้าที่ช่วยกันร่วมกัน แก้ไขปัญหาที่เหมือนกันของบุคคล หรือกลุ่มสังคมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนผลที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายตามความปรารถนา หรือต้องการคือ (Undesirable consequences) คือผลที่เกิดขึ้นมาจากความผิดพลาดของหน้าที่ขัดขวางการได้มาซึ่งความสำเร็จ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือ การปรับตัวปรับสภาพเพื่อให้รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น ปรับตัวเพื่อรับมือกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากผู้อักร้ายระดับชาติ ความหลากหลายของการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมาใหม่ การก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อปรับปรุง

หมู่บ้าน การเคลื่อนไหวอย่างเด่นชัดของชาวนา การนำเอาวิธีการคุมกำเนิดมาใช้กับครอบครัว ชนบท สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (นิเทศ ตินณะกุล 2546 : 6)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคมซึ่งสังคม ประกอบด้วยโครงสร้าง 3 ส่วน คือ กลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบัน (ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ 2519 : 16)

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2521: 17-18) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ ดังนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของมนุษย์ หรือระหว่างกลุ่มคน คือการเปลี่ยนแปลงในการกระทำระหว่างกันของมนุษย์, เป็นการเปลี่ยนแปลงทาง โครงสร้าง หน้าที่ หรือกระบวนการต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง, เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจเป็นเรื่องใหญ่หรือเล็กก็ได้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้จากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เมื่อเกิดการโต้ตอบกันพฤติกรรมของบุคคลย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรืออาจเรียกว่า มีการขยายตัวของพฤติกรรมของบุคคล เช่น การเกิดความตื่นตัว คีใจ การวิเคราะห์การกระทำโต้ตอบกันของคนในสังคมอาจเรียกได้ว่าเป็น กระบวนการทางสังคม ซึ่งกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2521 : 8)

เดวิส คิงสลีย์ (Davis Kingsley, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 25) ให้ ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการเปลี่ยนแปลงใน โครงสร้างหน้าที่ของสังคมและเป็นเพียงส่วนหนึ่งของารเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งและเป็นการเปลี่ยนในระบบ โครงสร้าง หน้าที่ และระบบความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างมนุษย์หรือกลุ่มคนภายในสังคม อีกทั้งยังเป็นการเปลี่ยนแปลงการกระทำระหว่างกันทางสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 26)

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ (2519 : 17-20) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าขึ้นอยู่กับ กระบวนการความคิดของมนุษย์ กระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้แก่

การขอยืมจากวัฒนธรรมอื่น (Borrowing from other culture) เป็นการรับเอาแนวความคิดรวมถึงเทคนิค แนวความคิดหรือกระทั่งวัตถุต่างๆของสังคมอื่น โดยต้องดูถึงความเหมาะสมกับสิ่งที่รับเอามาว่าสามารถเป็นที่ยอมรับหรือไม่ การขอยืมลักษณะนี้โดยมากจะเป็นการรับเอาวิธีการมากกว่าเนื่องจากสะดวกสบายและง่ายที่จะใช้มากกว่าด้านอุดมการณ์ความคิด เมื่อขี้นมาแล้วก็จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมเข้าให้เข้ากับสังคมของตน

การค้นพบ (Discover) เป็นการค้นพบข้อเท็จจริงที่ไม่เคยรู้มาก่อน ทำให้ได้ความรู้ใหม่ การค้นพบนั้นเป็นเงื่อนไขจากความรู้ที่ได้ถูกพิสูจน์เรียบร้อยแล้วโดยมนุษย์และจะกลายเป็นปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในกรณีที่ได้ใช้ผลของมัน เมื่อความรู้ใหม่ได้ถูกใช้ สิ่งที่จะเกิดขึ้นตามมาคือการเปลี่ยนแปลง

การประดิษฐ์ (Invention) คือ สิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมเอาเทคนิคหรือวิธีการ ความคิดที่มีอยู่ก่อนรวมถึงความรู้ใหม่ในวัฒนธรรม เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่แล้วมาใช้เพื่อทำสิ่งอื่นขึ้นมา การเป็นประดิษฐ์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เรียกได้ว่าค่อยเป็นค่อยไป มีการผสมผสานพร้อมทั้งการปรับปรุงที่ต่อเนื่องกัน

นวัตกรรมหรือการคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ (Innovation) หมายถึง ความคิด พฤติกรรม หรือสิ่งของที่เป็นของใหม่เพราะเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมที่เคยมีอยู่ นวัตกรรมใช้คลุมทั้งหมดในเรื่องการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีความหมายของการค้นพบและการประดิษฐ์

การกระจาย (Diffusion) การเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่เกิดจากการกระจาย เผยแพร่ จะเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อกันเป็นกระบวนการที่มีทั้งการให้และการรับ

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลายแง่มุม โดยนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของสังคม และยังมีนักสังคมวิทยาอีกหลายท่านได้ให้ทัศนะว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงแค่ตัวโครงสร้างทางสังคมนั้น แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ได้หมายรวมถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างหน้าที่ของคนในสังคมด้วย “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมประกอบไปด้วยการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมหรือระบบย่อยในโครงสร้างของสังคม หน้าที่หรือขบวนการของสังคมที่ต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน” (Allen 1971 : 39, อ้างถึงใน นิเทศ คิณะกุล 2546 : 9)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะโครงสร้างและการทำหน้าที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมในสังคมหนึ่ง (Judson R. Landis 1974: 229, อ้างถึงในนิเทศ ติฉินนະกุล 2546 : 9)

แฮนท์ และ เกอร์ทและซีไรท์มีลส์ ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า สิ่งใดก็ตามที่ได้เกิดขึ้นกับบทบาท สถาบัน หรือระเบียบต่างๆที่ได้ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างทางสังคม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 24)

แฟร์ไชลด์ (Fairchild, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 25) ให้คำนิยามของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า เป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการแบบแผนหรือรูปแบบสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยมีความหมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ อย่างของกระบวนการทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ (Social Change) หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในด้านก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเองและที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษ (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2524 : 327)

ลุนเบิร์ก, ชลาก และลาเซน (Lundberg, Schrag และ Larsen, อ้างถึงในผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ 2521 : 15) ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตามที่สามารถสังเกตเห็นได้ในลักษณะทางสังคมสมัยใดสมัยหนึ่ง

จากคำจำกัดความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นหมายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างคนในสังคม โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงแต่อย่างใด ความหมายดังกล่าวที่ได้กล่าวมานี้ได้หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมัยโบราณที่การเปลี่ยนแปลงนั้นมักจะเปลี่ยนไปเอง และรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในสมัยปัจจุบันที่มนุษย์พยายามประยุกต์ใช้วิทยาการเข้าช่วยวางแผนด้วย

การเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลนั้น มิได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ในสังคมเลยก็ได้ เช่น การเกิดและการตายของบุคคล แต่หากปรากฏการณ์ดังกล่าวมานั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับของกลุ่มสังคม ปรากฏการณ์นั้น

ย่อมมีนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแน่นอน เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาวะการเจริญพันธุ์ของกลุ่มประชากรอาจมีผลต่อขนาดครอบครัวซึ่งอาจมีผลต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวของเกษตรกรในชนบทที่จะต้องเปลี่ยนแปลงด้วย (สุริชัย หวันแก้ว 2546 : 156)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมและการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบทกับชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ย่อมเกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคลและในระดับสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในสถาบันครอบครัว เครือญาติ การสมรส ครัวเรือน หรือสถาบันการเมืองเศรษฐกิจ ฯลฯ ก็ได้ (สุริชัย หวันแก้ว 2546 : 156)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากการมีแรงกดดันต่างๆที่ไม่สามารถมองเห็นและไม่สามารถควบคุมได้ โดยมีปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ คือแรงกดดันที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆเข้ามา รวมไปถึงการ จัดลำดับชั้นทางสังคมและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม (นิเทศ ตินณะกุล 2546 : 11)

และนอกเหนือจากนั้นสเมลเซอร์ (Smelser 1963, อ้างถึงใน นิเทศ ตินณะกุล 2546 : 16-17) ได้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในประเทศกำลังพัฒนา และได้เรียกกระบวนการนี้ว่าเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความทันสมัย ซึ่งประกอบไปด้วยกระบวนการ 4 อย่างซึ่งมีความแตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปได้ดังนี้

1. ทางด้านเทคโนโลยี สังคมได้เปลี่ยนแปลงจากดั้งเดิมไปใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น
2. ทางด้านเกษตรกรรม สังคมได้เปลี่ยนแปลงจากการทำการเกษตรเพื่อดำรงชีพไปเป็นการผลิตเพื่อการค้า
3. ทางด้านอุตสาหกรรม เปลี่ยนไปใช้เครื่องจักรแทนการใช้แรงงานมนุษย์และสัตว์
4. ทางด้านการจัดการทางนิเวศวิทยา เปลี่ยนจากการตั้งถิ่นฐานที่กระจายออกไปในแหล่งเพาะปลูกบริเวณหมู่บ้าน ไปเป็นการตั้งถิ่นฐานในเมืองแทน

โดย Smelser ได้อธิบายไว้ว่ากระบวนการที่นำไปสู่ความทันสมัยนี้ มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องสรุปได้ 3 อย่างดังนี้ การแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ (Differentiation), การผสมผสานของส่วนต่าง ๆ ในระบบ (Integration), และความระส่ำระสายในสังคม (Social Disturbance) Smelser ได้ให้ความเห็นว่าสังคมที่พัฒนาแล้วนั้นจะมีระดับความแยกย่อยของระบบโครงสร้างหน้าที่สูง ในทางตรงกันข้ามสังคมที่ยังไม่พัฒนานั้นจะมีระดับการแยกย่อยของโครงสร้างหน้าที่ต่ำ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวจึงเน้นอยู่ที่กระบวนการของการแยกย่อยของโครงสร้างหน้าที่ แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการแยกย่อยนี้ไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่ความทันสมัยได้ จำเป็นที่จะต้องมีการผสมผสานเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่สังคมได้มีการแยกย่อยเพิ่มขึ้นจะต้องมีการเพิ่มกลไกที่จะทำการผสมผสานและเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความสนใจแตกต่างกันออกไปในสังคมนั้น การผสมผสานดังที่กล่าวมานี้จะเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจและครอบครัว ชุมชนและโครงสร้างทางการเมือง ส่วนความระส่ำระสายนั้นเกิดขึ้นในช่วงเวลาระหว่างเกิดการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่และการผสมผสานกันของส่วนต่างๆ ในสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เสียความเป็นระเบียบทางสังคมที่เคยเป็นอยู่แต่เดิม เพราะมีการเรียกร้องให้สร้างสิ่งใหม่ๆ ทางสังคมเกิดขึ้น เช่น กิจกรรม รางวัลตอบแทน หรือแม้แต่การประท้วง เพื่อที่จะผสมผสานส่วนที่เกิดการแยกย่อยออกไป สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างความขัดแย้งกับแผนเก่า ๆ และอาจสร้างความไม่พอใจให้แก่สังคมด้วย (นิเทศ ดินณะกุล 2544 : 16-17)

ดังนั้นเราสามารถสรุปความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางสังคมซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจจะดีขึ้นหรือแย่ลงก็ได้ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเกิดจากการวางแผนหรือไม่วางแผน โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นอยู่กับระยะเวลาหนึ่งไปสู่อีกระยะเวลาหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงของขนาดชุมชน ส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของสังคม รูปแบบการจัดระเบียบสังคม ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงของขนาดครอบครัว การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่เดิมเมื่อเกิดสภาพความเป็นเมืองเพิ่มมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ของคนในสังคมเช่น การเปลี่ยนแปลงวิธีการที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันอื่น

ความหมายของวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลของความหมายของคำว่าวัฒนธรรม แต่ก่อนจะกล่าวถึงความหมายของคำว่าวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ทำการสรุปถึงกระบวนการเกิดของคำว่าวัฒนธรรม ดังนี้ ในระยะแรกนั้นมนุษย์ได้มีการรวมตัวใช้ชีวิตความเป็นอยู่เป็นไปในรูปแบบของ

กลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีขนาดคล้ายกับครอบครัวขนาดใหญ่ และลักษณะของการอยู่แบบสังคมเล็ก ๆ นี้ ก็
ง่ายต่อการเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยมีความขัดแย้งเกิดขึ้นไม่มากนัก แต่ต่อมาเมื่อสังคมขยายตัวเป็น
สังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีหลายครอบครัวอาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันย่อมมีความแตกต่างใน
ความคิดวิธีการและรวมไปถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ปัญหาความขัดแย้งก็ย่อมตามมา ฉะนั้นเมื่อ
สังคมมีขนาดใหญ่ขึ้นสิ่งที่จำเป็นคือสังคมย่อมมีระบบระเบียบมากขึ้น ต้องเกิดการตกลงกันขึ้นว่า
อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ มีการสร้างมาตรฐานร่วมกัน ข้อตกลงต่างๆเกี่ยวกับความคิด การ
ประพฤติกฎปฏิบัติ ความเชื่อซึ่งสิ่งเหล่านี้คือต้นกำเนิดของคำว่า “วัฒนธรรมในมนุษย์” (อมรา พงศา
พิชญ์ 2543: 23)

วัฒนธรรมในทางภาษานั้น คำว่าวัฒนธรรมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต คำว่า
“วัฒนธรรม” เป็นภาษาบาลีแปลว่าสิ่งที่เจริญงอกงาม ความก้าวหน้า ส่วนคำว่า“ธรรม”นั้น เป็นภาษา
สันสกฤต หมายถึงคุณงามความดี เมื่อนำสองคำนี้มารวมกันจึงได้ความหมายว่า คุณธรรมหรือ
ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 3)

ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมมี 2 ประการดังนี้ ประการแรก วัฒนธรรมหมายถึง
มรดกทางสังคมเป็นลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ที่สะสมไว้ในอดีต ได้ตกทอดมาเป็นแบบอย่าง
ที่มนุษย์ปัจจุบันนำมาใช้ในการครองชีวิต ประการที่สองวัฒนธรรมคือ แบบแผนแห่งการครองชีวิต
(ไพฑูริย์ เครือแก้ว 2515 : 58 - 59)

เอ็ดเวิร์ด บรูเน็ต ไทเลอร์ (Edward Burnett Tylor, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข
2528 : 4) นักมนุษยวิทยาทางวัฒนธรรม ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ
ผลรวมของ ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี อุปนิสัย ความเชื่อรวมถึง
พฤติกรรมอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมอีกแนวทางหนึ่งคือ วัฒนธรรมคือแบบอย่างการ
ดำรงชีวิตของกลุ่มที่เป็นสมาชิกได้มีการเรียน รับ ถ่ายทอดไปด้วยการสั่งสอนทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม (พิทยา สายหู 2514 : 3)

วัฒนธรรมสามารถแยกได้ออกเป็นองค์ประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ วัฒนธรรมด้านวัตถุ
(Material Culture) และวัฒนธรรมที่ไม่มีวัตถุ (Non-material Culture) วัฒนธรรมทางด้านวัตถุ
นั้นคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่นการเปลี่ยนจากการหุงข้าวโดยใช้หม้อดินมาหุงข้าวด้วยเตาไฟฟ้า
ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่มีวัตถุ นั้นคือ ระบบค่านิยม บรรทัดฐาน เช่นค่านิยมในการมอบตำแหน่งแก่
บุคคลโดยยึดถือตามชาติกำเนิดของบุคคลนั้น ซึ่งอาจเปลี่ยนมายึดถือตามความสามารถและผลงาน

ของตนแทน เป็นต้น วัฒนธรรมในส่วนแรกนั้นเป็นรูปธรรม ส่วนวัฒนธรรมส่วนหลังนั้นมักจะสังเกตเห็นได้ยากเนื่องมาจากเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม (สุริชัย หวันแก้ว 2544 : 156)

วัฒนธรรม คือ ระบบสัญลักษณ์ในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจึงสอนให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้หรือนำไปปฏิบัติ ฉะนั้นวัฒนธรรมต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด เมื่อมนุษย์มีการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรคือขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม และส่วนใหญ่มนุษย์ก็รู้ว่าอะไรควรทำและอะไรไม่ควรทำ ฉะนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมจึงเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมาก (อมรา พงศาพิชญ์ 2543 : 25)

นอกจากนี้แล้วพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติคำว่า “วัฒนธรรม” ขึ้นและได้มีการใช้เป็นหลักฐานทางราชการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2483 โดยทรงแปลมาจากภาษาอังกฤษคือ Culture ซึ่งเป็นคำที่มาจาก Cultura ในภาษาละติน อันหมายถึงการเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง (จันท อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ 2547: 15)

เลสลีย์ เอ. ไวท์ (Leslie A. White, อ้างถึงใน จันท อดิวัฒนสิทธิ์และคณะ 2547: 15) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า วัฒนธรรมคือปรากฏการณ์ที่สร้างขึ้นอย่างมีระบบประกอบด้วยการกระทำ (แบบแผนของพฤติกรรม) วัตถุ (เครื่องมือเครื่องใช้หรือสิ่งที่ใช้สร้างเครื่องมือเครื่องใช้) ความคิด (ความเชื่อ ความรู้) และความรู้สึก (ทัศนคติ ค่านิยม) ที่แสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจน วัฒนธรรมเป็นผลงานที่มาจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และมีลักษณะชัดเจน ดังนั้น จึงสามารถถ่ายทอดจากคนหนึ่งไปสู่คนอื่นได้ง่าย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 8-10) ได้อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรม ดังนี้ วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) หมายถึง วัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ถ้าปราศจากวัฒนธรรมมนุษย์ก็ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นระเบียบ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man made) วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเอง แต่เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นแล้วกำหนดความหมาย สัญลักษณ์หน้าที่จนสมาชิกยอมรับเป็นลักษณะเฉพาะของสังคม

วัฒนธรรมมีการยอมรับร่วมกัน (Is shared) เมื่อมนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาภายในสังคม ตามความจำเป็นวัฒนธรรมจะต้องเป็นที่ยอมรับเห็นพ้องต้องกันส่วนใหญ่ในสังคม เพราะจะทำให้วัฒนธรรมอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ (Is learned) การที่มนุษย์รู้จักปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น ไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณ แต่เกิดจากการเรียนรู้จนมีพัฒนาการขึ้นมา

วัฒนธรรมต้องมีการถ่ายทอด (Is transmitted) หมายถึงวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้น จะดำรงอยู่ได้ นอกจากการเรียนรู้แล้ว ยังเกิดจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกรุ่นหลังให้ปฏิบัติสืบต่อมา

วัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน (Varieties) เราไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมในแต่ละสังคมได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมใดดีกว่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละวัฒนธรรมนั้นมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ในนั้นจะเป็นผู้สร้างขึ้น ยอมรับ และนำมาปฏิบัติกัน

วัฒนธรรมเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ (Is changed) หมายถึงวัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางสังคม เนื่องจากสังคมไม่อยู่นิ่งแต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

วัฒนธรรมอาจจะสลายไปได้ (Dead culture) หมายถึงเมื่อวัฒนธรรมไม่ได้ถูกสืบทอด วัฒนธรรมนั้นก็อาจจะสลายไปหรือตายไป

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของหลายสิ่งหลายอย่าง (Integrative) เราอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวการดำเนินชีวิตไว้ด้วยกัน

วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม (Social heritage) วัฒนธรรมไม่ได้เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคม แต่เป็นส่วนรวมจึงเป็นสมบัติของสมาชิกทุกคน

เพื่อต้องการให้ทราบถึงความชัดเจนเกี่ยวกับ คำว่าวัฒนธรรมผู้วิจัยจึงได้สรุปลักษณะที่สำคัญบางประการของวัฒนธรรมดังนี้

1. เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ (Pattern of learned behavior) คือการที่บุคคลต่าง ๆ นั้น ได้มีการเรียนรู้พฤติกรรมอย่างมีจิตสำนึก (Conscious) โดยผ่านตัวแทนต่างๆ เช่น

พ่อ แม่ โรงเรียน สถาบันต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และได้ก่อให้เกิดอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมสู่สังคม

2. เป็นสิ่งที่มีอยู่ร่วมกัน (Shared by members of society) พฤติกรรมการเรียนรู้ไม่ได้เป็นสมบัติของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่เป็นของสมาชิกของสังคม มีการยึดปฏิบัติร่วมกัน การที่จะรับมาปฏิบัตินั้นมีระดับที่ไม่เท่าเทียมกันทั้งนี้เนื่องจากขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละสังคม ถ้าสังคมใดมีการบังคับให้ประพฤติปฏิบัติทางวัฒนธรรมรุนแรงบุคคล ในสังคมนั้นก็ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดด้วย และในทางกลับกันถ้าสังคมนั้นหย่อนยานในการบังคับบุคคลก็จะเลือกปฏิบัติตามความมากน้อยต่างกันออกไป

3. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา (Transmitted among the members of society) พฤติกรรมการเรียนรู้นั้นได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ระหว่างสมาชิกของสังคมโดยระบบสัญลักษณ์คือใช้ภาษาในการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะมีหลายรูปแบบ ทั้งการพูด การเขียน จารึกไว้ในที่ต่างๆ สัญลักษณ์ดังกล่าวนี้จะช่วยให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความรู้สึก ทศนคติ ความคิดเห็นต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้

4. สร้างความพอใจให้แก่มนุษย์ได้ (Culture is gratifying) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาตอบสนองความพอใจพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น แต่ความต้องการดังกล่าวนี้ยังไม่เพียงพอ ความพอใจที่มนุษย์ต้องการนั้นรวมไปถึงความต้องการทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย

5. เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Culture is adaptive) วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

6. เป็นผลรวมหรือผสมทางวัฒนธรรม (Culture is integrative) วัฒนธรรมของชาติหนึ่งๆนั้นเป็นผลรวมจากการนำเอาองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมหลายๆมาประกอบเข้าด้วยกัน แม้ว่าวัฒนธรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันจะดึงกันไปคนละทิศละทาง แต่มีแนวโน้มที่จะมีความแน่นอนและประสานกันเพื่อให้สังคมคงอยู่ได้

7. เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม (Ideal form of behavior) รูปแบบในอุดมคตินั้นเป็นแนวทางสำหรับการดำรงชีวิต สิ่งใดก็ตามที่สมาชิกในสังคมนั้นเห็นว่า

ความเหมาะสม สิ่งนั้นจะกลายเป็นรูปแบบที่ทุกคนจะยึดถือและปฏิบัติตาม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นแบบในการดำรงชีวิตของคนในสังคม

ในสังคมแต่ละสังคมนั้นจะมีลักษณะแตกต่างกันในลักษณะการดำรงชีวิต ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากมนุษย์มีความคิดและมีการมองโลกที่แตกต่างกัน รวมทั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกันเพราะฉะนั้นการใช้ประโยชน์ในสิ่งแวดล้อมตลอดจนการมีพฤติกรรมเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมจึงแตกต่างกัน

8. เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ (Super organic) คือการมีลักษณะที่เหนือธรรมชาติหรือสัญชาตญาณของเอกัตบุคคล ลักษณะดังกล่าวช่วยให้มนุษย์รู้จักการเรียนรู้ และค้นรณให้มีชีวิตรอดได้ทางกายภาพและทางสังคม (จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ 2547: 16-18)

เมื่อพิจารณาจากนิยามของคำว่าวัฒนธรรมด้านบนแล้ว จึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมคือแบบแผนพฤติกรรม รวมถึงความคิด ความเชื่อ ศีลธรรมอันดีงาม ที่มนุษย์ได้สะสมไว้ในอดีต เป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ ที่ถูกสร้างขึ้นและได้รับการยอมรับและถ่ายทอด สืบต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ผองจิตต์ อธิคมนันท์ (2519 : 16) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหมายถึงการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ (2521 : 14) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาจอธิบายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน รวมถึงจารีต กฎหมาย ศาสนา สิ่งประดิษฐ์ และรวมถึงสิ่งอื่นๆ ในวิถีชีวิต โดยเฉพาะค่านิยม อาจกล่าวได้ว่าพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลนั้นๆ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญก็คือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐานและระบบสัญลักษณ์ต่างๆในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมมักต้องใช้เวลาอันยาวนานและยากเย็นกว่า

ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกันค่านิยมในการเลือกคู่ การแต่งงาน เป็นต้น (สุริชัย หวันแก้ว 2544 : 156-157)

จากการคงอยู่ทางวัฒนธรรมสามารถทำให้อคติไม่สูญหายไป อคตินั้นสร้างคนเพื่อปัจจุบันและอนาคต เพราะฉะนั้นความคงอยู่ของวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด วัฒนธรรมคงอยู่ได้ด้วยเวลา ความเป็นวัตถุและอวัตถุ (จ่านอง อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ 2547 : 24)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

สภาพแวดล้อมทางการภาพ (Physical Environment) ได้แก่สภาพภูมิอากาศและประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดจากปัจจัยนี้นั้นจะพบได้ยาก ถ้าเกิดขึ้นก็ยากที่จะขัดขวางต่อต้าน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Changes) การเปลี่ยนแปลงของขนาดของประชากรก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่นการที่ทรัพยากรมีจำกัดในขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดการต่อสู้รบรากันเมื่อเดินทางเข้าไปหาทรัพยากรในถิ่นใหม่ การอพยพก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะทำให้ผู้อพยพเจอกับสภาพใหม่ มีการติดต่อสื่อสารกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทสู่เมืองก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และอาจเป็นปัญหาทางสังคมได้ เนื่องจากสังคมชนบทและสังคมเมืองมีลักษณะความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน

การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อ (Isolation and contract) ได้แก่การที่วัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้มาติดต่อกัน อาจเป็นการบังคับ หรือสมัครใจหรือโดยการชักชวน สังคมที่อยู่ในเขตของการติดต่อกันจะเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนแปลง เมื่อวัฒนธรรมข่อยนั้นกระจายเข้ามาในสังคมที่มีการติดต่อกับสังคมอื่น จะเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็วการติดต่อกันนั้นเป็นไปได้หลายรูปแบบ เช่น การเดินทาง การเผยแพร่ศาสนา การโฆษณาประชาสัมพันธ์ของรัฐ การบังคับทางการเมือง ความสัมพันธ์ทางการค้า หรือการยึดอาณานิคม เป็นต้น

โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม (Structural of society and culture) โครงสร้างทางสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่อำนาจส่วนใหญ่นั้นตกอยู่กับผู้อาวุโส เช่น สังคมจีนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้น้อยเนื่องจากเป็นสังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และฝึกให้บุคคลนั้นมีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม จะมีการยอมรับความเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ตรงข้ามกับสังคมที่เน้นไปทางด้านปัจเจกบุคคลที่ง่ายต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลง

ทัศนคติและคุณค่า (Attitudes and Values) แต่ละสังคมนั้นจะมีทัศนคติที่แตกต่างกัน เช่นสังคมตะวันตกที่มีความภาคภูมิใจในการเกิดการเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้าและทันสมัย ส่วนสังคมที่มีทัศนคติในการยกย่องบูชาบรรพบุรุษ อดีต ความมีเกียรติ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นอย่างช้าๆและไม่เต็มใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง

การเล็งเห็นถึงความจำเป็น (Perceived needs) อัตราการเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสมาชิกในสังคมที่จะเล็งเห็น คือเล็งเห็นความจำเป็นนั่นเอง

พื้นฐานทางวัฒนธรรม (Cultural base) สังคมที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมความเจริญขึ้น การเพิ่มจำนวนของสิ่งประดิษฐ์ และการค้นพบที่เป็นไปได้มากขึ้นเช่นกัน (ผจญจิตต์ อธิคมันตะ 2519 : 23 - 24)

จากการศึกษาทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นจะมองที่หน้าที่ และโครงสร้างของสังคมเป็นหลัก ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมนั้นมองที่วิถีชีวิต ระเบียบแบบแผน กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในสังคมเรื่องเดียวกัน แต่แบ่งออกได้เป็นสองแง่ โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นส่งผลต่อวัฒนธรรม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้นก็ส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคมเช่นเดียวกัน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 28-32) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. จำนวนของการเปลี่ยนแปลง (The amount of Change) แนวทางนี้ได้เน้นความสำคัญไปที่จำนวนของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่ามีปริมาณมากหรือน้อยเป็นการวัดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
2. ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง (The duration of change) โดยพิจารณาจากระยะเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน หรือเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ
3. อัตราของการเปลี่ยนแปลง (The rate of change) การพิจารณาอัตราการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณ เมื่อเกิดการเปรียบเทียบจากระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เปลี่ยนไปอย่างมาก หรือเปลี่ยนไปเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้อาจจะพิจารณาจากระยะเวลากับปริมาณของการเปลี่ยนแปลง

4. ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (The direction of change) ทิศทางนั้นหมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายว่าจะไปในทิศทางไหน ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงเรามักจะมองเห็นว่าสังคมได้ตั้งเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงนั้นไว้ เมื่อถึงเวลาเปลี่ยนได้บรรลุเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใด

5. ระดับของการเปลี่ยนแปลง (The levels of change) สามารถแยกการเปลี่ยนแปลงได้ออกเป็น 2 ระดับคือ ในระดับจุลภาคและมหภาค

5.1 การเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาค ได้แก่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลในสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ยกตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงเครื่องแต่งกาย กริยามารยาท การเปลี่ยนแปลงลักษณะเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ

5.2 การเปลี่ยนแปลงระดับมหภาค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสังคม ซึ่งเกิดจากการสะสมจากระดับจุลภาค

6. ธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง (The nature of change) สามารถแบ่งธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงไว้ 3 แบบ ดังนี้

6.1 การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary) คือการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆทีละน้อย อาจเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว การเปลี่ยนในลักษณะนี้จะไม่ค่อยมีผลต่อความรู้สึกหรือวิถีชีวิตของประชาชนมากนัก เป็นการเปลี่ยนที่ใช้เวลานานและเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้ตั้งใจทำให้เกิดขึ้น

6.2 การเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนา (Development) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนหรือตั้งใจให้เปลี่ยนแปลงตามแผนที่ดำเนินการเอาไว้ เป็นการปฏิรูปความเป็นอยู่ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงจึงมีลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆและทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนานั้น

6.3 การเปลี่ยนแปลงแบบปฏิวัติ (Revolutionary) เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันเปลี่ยนแปลงไปในทันทีจากระบบสังคมหนึ่งไปสู่อีกระบบสังคมหนึ่ง เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งหมดโดยยกเลิกระบบเก่า การเปลี่ยนแปลงในลักษณะนี้ยังมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่ด้วย

7. มิติของการเปลี่ยนแปลง (The dimension of change) เราสามารถพิจารณามิติของการเปลี่ยนแปลงได้ 3 มิติ ดังต่อไปนี้

7.1 มิติที่มีโครงสร้าง โดยจะเน้นถึงการวิเคราะห์ถึงโครงสร้างทางสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจมีลักษณะเพิ่มขึ้นหรือน้อยลงก็ได้

7.2 มิติเกี่ยวกับวัฒนธรรม โดยเน้นว่าวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด หรือมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใดบ้าง

7.2.1 การรับสิ่งใหม่ (Innovation) สังเกตว่าสังคมนั้นมีการรับสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นบ้างหรือไม่

7.2.2 การกระจาย (Diffusion) ดูว่ามีการกระจายของวัฒนธรรมอื่นหรือไม่

7.2.3 การบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ดูจากการผสมผสานวัฒนธรรมเก่าและใหม่ว่าเป็นอย่างไรมีความแตกต่างกันอย่างไร

7.3 มิติที่มีลักษณะการกระทำระหว่างกัน (Interactional dimensions) โดยพิจารณาจากการกระทำระหว่างสังคมว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร โดยแยกพิจารณาได้ 5 ข้อดังนี้

7.3.1 ความถี่ (Frequency) สังเกตจากความถี่ จำนวนที่ไปติดต่อว่าเปลี่ยนแปลงมากขึ้นหรือน้อยลง

7.3.2 ระยะสังคม (Social distance) สังเกตจากความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดไปสู่ความสัมพันธ์ที่ไม่สนิทสนม การเปลี่ยนแปลงระยะสังคมนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงในทางกลับกันก็ได้

7.3.3 แนวทางของสถานภาพที่เปลี่ยนจากความสัมพันธ์แนวนอน (Horizontal relationship) ไปสู่ความสัมพันธ์แนวตั้ง หรือเปลี่ยนจากความสัมพันธ์จากแนวตั้งเป็นแนวนอน (Vertical relationship)

7.3.4 ความสัมพันธ์แบบผิวเผินที่มีวิธีการต่างๆ ได้เปลี่ยนไปสู่ความสัมพันธ์แบบลึกซึ้งที่เข้าถึงจุดหมายปลายทาง

7.3.5 การเปลี่ยนแปลงที่เป็นฟอร์ม เช่น จากที่เคยเป็นคู่แข่งกลับมาเป็นร่วมมือกัน หรือจากที่เคยร่วมมือกันก็กลายมาเป็นคู่แข่งกัน

ความรู้ทฤษฎีต่างๆเกิดขึ้นหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงและผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และประเด็นในการแก้ไขปัญหาของแต่ละสังคม สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความสามารถของสังคมที่จะปรับตัวและแก้ไขผลที่เกิดขึ้น (สุริชัย หวันแก้ว และคณะ 2544 : 164)

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทั้งสังคมและวัฒนธรรมนั้นสามารถแยกออกเป็นสองด้าน ดังนี้

1. ก่อให้เกิดประโยชน์ คือ มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานที่ดีขึ้น มีการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ ในการพัฒนาประเทศให้ทีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. ก่อให้เกิดปัญหา เช่น ถ้าอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่เท่ากันอาจจะก่อให้เกิดปัญหาได้ วัฒนธรรมทางด้านวัตถุก้าวหน้ากว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาของการเพิ่มประชากร ปัญหาการว่างงาน ปัญหาแหล่งสลัม (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 33-34)

แนวโน้มกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในปัจจุบัน สามารถจำแนกการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 ประเภท คือ การเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสมัยใหม่กับการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย

กระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นสมัยใหม่ ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. การทำให้เป็นเรื่องทางโลก (Secularization) การทำให้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้กลายเป็นเรื่องทางโลกที่คนในสังคมสามารถเข้าไปเกี่ยวข้องได้ ในสมัยอดีตกาลนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคมหรือเรื่องราวที่เป็นไปต่างๆ ในสังคมนั้นจะถือกันว่าเป็นความประสงค์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ศาสนามีบทบาทมาก จนต่อมาเมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้าไปมีบทบาท การศึกษามีความเจริญขึ้น มีการใช้หลักเหตุผลเข้ามา มนุษย์จึงได้เข้าใจว่าเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสังคมนั้นไม่ใช่เรื่องของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่เป็นเรื่องของหลักเหตุผล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้นนี้อยู่ในกระบวนการทำให้เป็นเรื่องทางโลกและพบอยู่ทั่วไปในสังคมปัจจุบัน
2. Rationalization หมายถึงการใช้หลักเหตุผล หรือการตีความในเรื่องเก่าให้เข้าหลักเหตุผล รวมทั้งปรับปรุงตามหลักวิชาการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในด้านต่างๆ ด้วยวิธีการต่าง เช่น การจัดรูปแบบองค์กรใหม่ การลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นลง
3. การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) หมายถึงกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการขยายการผลิตด้วยกำลังเศรษฐกิจและการค้า
4. การทำให้เป็นเมือง (Urbanization) คือ กระบวนการที่ชุมชนกลายมาเป็นเมือง หรือการเคลื่อนย้ายผู้คนเข้าสู่บริเวณ หรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ เช่น การขยายวิถี

ชีวิตแบบชาวเมือง โดยผ่านการแพร่ของระบบสาธารณูปโภคอันได้แก่ ถนน สื่อมวลชน ไฟฟ้า ทำให้ความต้องการของชาวชนบทเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นชาวเมืองมากขึ้น

กระบวนการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัย ได้แก่

1. การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) คือ กระบวนการแพร่ขยายระบบหนึ่ง โดยเน้นการที่ประชากรมีส่วนร่วม ทุกคนมีสิทธิ์ในการออกความเห็นโดยไม่คำนึงถึงคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เช่น ยศ สถานภาพ หรือคุณสมบัติ

2. การแพร่ของการจัดองค์การขนาดใหญ่ (Bureaucratization) หมายถึง การแพร่ของระบบการทำงานระบบการบริหาร โดยมีเจ้าหน้าที่คอยทำงานตามลำดับขั้นตอน โดยปกตินั้นมักจะปรากฏในรัฐบาล ธุรกิจ อุตสาหกรรมต่างๆ การที่มีกฎระเบียบตายตัวนั้นถือเป็นเรื่องที่ดีเนื่องจากป้องกันการเลือกปฏิบัติ แต่ในทางกลับกันถ้าระเบียบอำนาจการทำงานก็อาจจะล่าช้า

3. กระบวนการสร้างคนชายขอบ (Marginalization) หมายถึง ความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดขึ้น โดยเกิดขบวนการที่สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง ซึ่งการเจริญเติบโตนี้มีผลดีต่อเขตเมืองหรือเขตอุตสาหกรรม แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือความเจริญนี้สามารถทำให้คนอีกส่วนหนึ่งที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญมีส่วนรับผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ เช่น การเจริญเติบโตของเมืองเจริญเติบโตเร็วเกินไปแต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดแหล่งสลัมเพิ่มมากขึ้นด้วย รวมทั้งความเหลื่อมล้ำทางดานการเข้าถึงสารสนเทศต่างๆ

4. กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) “การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้สัมผัสหรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ” (จ่านง ทองประเสริฐ 2537 : 20) การเปลี่ยนแปลงนี้สืบเนื่องมาจากกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางด้านลบ เช่นภาวะเศรษฐกิจปลายปี พ.ศ. 2540 และด้านที่เป็นบวกเช่น การที่หลายประเทศเป็นพันธมิตรร่วมมือกันผลักดันประเด็นต่างๆ เช่นประเด็นปัญหาสิทธิมนุษยชน

กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ นับได้ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญในปัจจุบัน แนวโน้มดังกล่าวสามารถปรากฏออกมาในรูปของนโยบายแผนพัฒนา และบางส่วนก็คือการปรับตัวของผู้คนในสังคมลักษณะของกระบวนการทางสังคมและจะเห็นได้ว่าสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือแย่ลงก็ตาม (สุริชัย หวันแก้ว 2544 : 162-166)

3. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน

วัฒนธรรมได้เกิดจากการที่มนุษย์ที่อยู่ในสังคมเดียวกันเกิดการรวมตัวกันขึ้น และทำ ความตกลงซึ่งกันและกันเพื่อทำการยอมรับในบรรทัดฐานทางด้านพฤติกรรมว่าพฤติกรรมใดบ้างที่ สามารถปฏิบัติได้ สิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด สิ่งต่างๆที่ได้ทำการตกลงกันเหล่านี้ก็เพื่อให้สมาชิกใน สังคมได้มีความเข้าใจตรงกันและยึดถือในระบบและมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเราสามารถเรียกระบบที่ สมาชิกได้ทำการตกลงในความหมายนี้ว่า ระบบสัญลักษณ์ ดังนั้นระบบสัญลักษณ์ต่างๆที่มนุษย์ ได้สร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจึงสืบทอดส่งสมให้คนรุ่นหลังได้ทราบและเกิดการเรียนรู้จากรุ่นสู่ รุ่น ดังนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด และวัฒนธรรมนั่นเองจึงเป็นตัว กำหนดให้สมาชิกภายในสังคมได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเพิ่มมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์ 2543 : 23)

วัฒนธรรมชุมชนคือ การดำรงชีวิต กฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีที่สืบทอดส่งสมกันมา โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานความดีงาม ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีศักยภาพเป็น เพราะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีจากภายนอกที่สามารถเข้ามาเป็นตัวทำลายคุณค่าความดีงามที่มีอยู่ ด้วย คุณค่าดั้งเดิมต่างๆที่มีอยู่ เช่นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ วัฒนธรรมชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันอิทธิพลจากภายนอกได้แล้ว วัฒนธรรมชุมชนยังเป็น แรงผลักดันจากภายในที่สามารถสร้างสรรค์พลังคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม (Spirituality) ที่ อยู่ภายในจิตใจและวัฒนธรรมของประชาชน โดยพื้นฐานสำคัญคือทำให้ความสัมพันธ์กับ คน โดย ยึดถือศูนย์กลางมาจากความเชื่อที่ว่า คน มีฐานะเป็นสิ่งสร้างอันประเสริฐสูงสุด (กาญจนา แก้วเทพ 2530 : 177-178)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2536 : 81) ได้แสดงทัศนะว่า โดยธรรมชาติของมนุษย์เป็น สิ่งมีชีวิต เช่นเดียวกับพืชและสัตว์ และความที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตนี้จึงได้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานคือ สัญชาตญาณที่ได้ทำให้มนุษย์มีความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอดต่อไป จากความจำเป็นดังกล่าวที่ เกิดขึ้น บรรพบุรุษของมนุษย์ที่มีอายุกว่าสองล้านปีที่แล้วรวมทั้งมนุษย์ในยุคปัจจุบันจึง ได้สร้าง วัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและ ความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์นี้ได้มีกำเนิด ดำรงอยู่ และได้มีการ เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นอิสระขาดจากกัน แต่สัมพันธ์กันมีอิทธิพลกำหนดซึ่งกันโดยตลอด นอกจากนั้นความสัมพันธ์นี้ยังเป็นตัวกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันได้แก่วิถี ชีวิตด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตด้านการเมือง การปกครอง การบริหารและกฎหมาย

นอกจากนี้สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532 : 111-113) ได้เสนอว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต หรือเรียกอีกอย่างว่า แบบในการดำเนินชีวิต (Way of Life) ของแต่ละสังคมหรือแต่ละกลุ่ม โดยการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยหลายด้าน เช่น การรักการแต่งงานกัน การทำมาหากิน การทำงานร่วมกัน การคบหาสมาคม การถ่ายทอดความรู้ความคิดให้แก่กัน การรักษาสุขภาพอนามัย ความเชื่อในสิ่งต่างๆร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างที่อยู่อาศัย คิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ การทำหลายสิ่งต่างๆที่ไร้ประโยชน์ การแข่งขันต่อสู้กัน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจหาสิ่งบันเทิงร่วมกัน เป็นต้น สิ่งที่ได้กล่าวมานี้รวมกันเป็นวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม

4. แนวความคิดและความหมายของการท่องเที่ยว

คำว่ากรท่องเที่ยววนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่าน ให้คำนิยามไว้แตกต่างกัน แต่ยังคงไว้ซึ่งความหมายและรายละเอียดเนื้อความดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึงผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์หรือการกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาล และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้านในกระบวนการดึงดูดใจและต้อนรับจับคู่กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนอื่นๆ (เสรี วังสไพจิตร 2534 : 12)

การท่องเที่ยว คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว ด้วยความสมัครใจ ตามวัตถุประสงค์ใดๆก็ได้ที่มีใจเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ (เสกสรรค์ ขวณิษฐ์ 2536 : 11)

การท่องเที่ยว หมายถึง การเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ (วิชัย เทียนน้อย 2528 : 1)

การท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีใจเพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ (นิคม จารุมณี 2536 : 2)

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับความหมายทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า การท่องเที่ยวคือ การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นชั่วคราว เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือเพื่อการศึกษา หรือทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติรวมทั้งสังคมจนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปในที่ต่างๆ

ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์มาก อีกทั้งยังเป็นช่องทางการสร้างรายได้มหาศาลให้กับประเทศต่างๆ และแน่นอนสิ่งที่ตามมาคือผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบที่แต่ละประเทศต้องเผชิญจากการท่องเที่ยว จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุป ผลกระทบทั้งด้านการท่องเที่ยวทั้งทางบวกและทางลบเพื่อนำเสนอดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบทางด้านการเมือง ถ้าเป็นการท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดรูปแบบของอาณานิคมขึ้นมา และอีกด้านหนึ่งถ้าเป็นการท่องเที่ยวภายในประเทศจะทำให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจในมรดกที่บรรพบุรุษของตนที่ได้สร้างสรรค์ไว้ แต่ทั้งนี้การติดต่อกันระหว่างกลุ่มคนที่มีหลายเชื้อชาติกันอาจจะทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป

2. ผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม โดยปกติแล้วการมีสภาพภูมิศาสตร์ต่างกัน มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน ก็ย่อมที่จะเกิดความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศขึ้นมา เนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นตัวกระตุ้น เกิดการเรียนรู้ในต่างวัฒนธรรม สิ่งที่เห็นได้ชัดว่าเป็นผลกระทบทางวัฒนธรรมคือ นักท่องเที่ยวมักจะมองประเพณีที่มีอยู่เดิมอย่างถูกเหยียดหยาม และประเพณีต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้ทางการค้าสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว แต่ในทางกลับการถ้ามีการวางแผนทางการท่องเที่ยวที่ดีก็จะเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

3. ผลกระทบทางด้านศีลธรรมและสังคม ผลกระทบที่เห็นได้ชัดเช่นผลกระทบทางด้านศีลธรรม การก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม การฉ้อโกง การขายบริการทางเพศ ยาเสพติด สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการท่องเที่ยวเท่านั้น นอกจากนี้การที่ผู้คนได้เดินทางไปท่องเที่ยวที่อื่นที่ไม่มีผู้รู้จักคนมักทำอะไรโดยไม่มี ความละอาย เช่นการแสดงออกทางด้านการแต่งกายเป็นต้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543 : 45-46)

5. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบ

ผลกระทบ เป็นผลที่เกิดขึ้นตามมาจากผลงานหรือผลผลิต ในระดับประดมของแผนและโครงการ ซึ่งผลกระทบนั้นอาจจะเกิดเป็นผลทางบวกหรือทางลบ และอาจเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันและในอนาคตด้วย และผลของการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้เป็นผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และสามารถส่งผลกระทบต่อไปอีกระดับหนึ่งได้ (อนันต์ เกตุวงศ์ 2532 : 26-27) ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา มีการเจริญเติบโตของจำนวนประชากร

มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเริ่มดีขึ้น เนื่องมาจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา เช่น การที่ประชากรมีโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การเมือง และโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ การคมนาคม ถนน การสื่อสาร การไฟฟ้า ที่มีพอเพียงที่จะเอื้ออำนวยให้ประชากรในชนบทสามารถได้รับความสะดวกในการเดินทาง และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งยังมีการพัฒนาค่านิยมให้สอดคล้องไปกับโลกโลกาภิวัตน์ จนเป็นผลให้การท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยม ทัศนคติ ของประชาชนส่วนรวมทั้งผลดีและผลเสียมากขึ้น ตามลำดับ (วิชัย เทียนน้อย 2528 : 5-7)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบทางวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีปัจจัยทางการท่องเที่ยวเข้ามา นั้น พบว่ามีเอกสารประเภทรายงานการวิจัยของ ระพีพรรณ ทองหล่อและคณะ (2545: 179 - 187) สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการพัฒนาของสังคมเมืองที่มีการแพร่กระจายเข้าสู่ชุมชน หรืออาจเป็นผลมาจากสื่อที่มีบทบาทในสังคมยุคนี้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามกระแสของสังคมการบริโภค การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากผลของการพัฒนาทางการท่องเที่ยวทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยเนื่องจากน่านเป็นจังหวัดที่มีการรวมกลุ่มของประชาชนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดการทำลายไปโดยการท่องเที่ยว

ความทางวิชาการไปสอดคล้องกับบทความของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2530 : 85-90) สามารถสรุปได้ว่าเมื่อมีการสนับสนุนทางด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเข้ามา โดยจัดให้มีการสนับสนุนทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับ วัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวนั้น กลายเป็นปัญหาให้ชุมชนท้องถิ่นเพราะเมื่อมีวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวเข้ามาส่งผลทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คุณค่าทางด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นลดน้อยลง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ สมฤทัย โรจน์วาทธรรม (2542 : 59 - 64) สามารถสรุปได้ว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา นอกจากการท่องเที่ยวจะสร้างผลประโยชน์ให้กับสังคมชาวไทยทรงดำ เช่น การสร้างรายได้ การฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่ในประโยชน์เหล่านี้การท่องเที่ยวก็ได้สร้างปัญหาและส่งผลกระทบต่อต่างๆ มากเช่นกัน เช่น พิธีกรรมต่างๆ ได้ลดทอนความหมายในตัวเองลงไปเป็นเพียงแค่การแสดง จากเคยเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นก็เปลี่ยนแปลงไปเป็นเพียงแค่วัฒนธรรมทางการท่องเที่ยว

ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า “การฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมมาอวดนักท่องเที่ยว และการพยายามผลักดันให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองวัฒนธรรมท่องเที่ยว ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเบี้ยรองบ่อนของวัฒนธรรมท่องเที่ยว เพราะรัฐมุ่งตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก แล้วปรับแผนพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจท่องเที่ยว” (นิตยสารศิลปวัฒนธรรม 2540 : 104, อ้างถึงใน สมฤทัย โรจนวัชรธรรม 2540:60 – 61)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ วนิตา บำรุงกิจ (2542 : 51 – 52) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสรุปได้ดังนี้ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาได้ส่งผลกระทบต่อทางด้านสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปของระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในสังคม จากเดิมซึ่งมีการช่วยเหลือพึ่งพากันระหว่างเพื่อนบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เนื่องมาจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาก่อให้เกิดการพัฒนาและความเจริญต่าง ๆ เข้ามาทำให้ลักษณะสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะสังคมแบบความเป็นเมืองมากขึ้น และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น มีการแข่งขันกันในเรื่องการทำมาหากินค่อนข้างสูง เนื่องจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาก่อให้เกิดความสลับซับซ้อนกันระหว่างกลุ่มลูกค้ามากขึ้น เนื่องมาจากกลุ่มลูกค้าทางการท่องเที่ยวเข้าไปปะปนกันกลุ่มลูกค้าเดิมที่มีอยู่ จึงก่อให้เกิดความห่างมากขึ้น เช่น ลักษณะคำพูด จึงสามารถสรุปได้ว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชนนั้นได้นำพาเอาระบบทุนนิยมเข้ามาภายในพื้นที่ ทำให้ระบบพึ่งพาอาศัยกันที่มีอยู่เดิมนั้นลดลงและอาจจะกำลังสูญหายไปนั่นเอง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาผลงานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษา ทำความเข้าใจและเปรียบเทียบผลการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นเพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนและครอบคลุมในทุกๆ ด้าน แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาที่ออกมาอาจมีความสอดคล้องหรือไม่มีความสอดคล้องกับบทความข้างต้นก็เป็นได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยที่ผู้วิจัยใช้แนวทางการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชนทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่และประชากรในการศึกษา

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

แผนการปฏิบัติงาน

1. การเลือกพื้นที่และประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญถึงปัญหาและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม กับพื้นที่ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ชุมชนวังเวียงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้เลือกใช้เพื่อศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากชุมชนวังเวียงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามทางธรรมชาติและคงซึ่งเสน่ห์แห่งวิถีชีวิตของคนในชุมชนเอาไว้ได้เป็นอย่างดี พื้นที่แห่งนี้เพิ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะประเภทนักท่องเที่ยวสะพายเป้ซึ่งนิยมเดินทางไปพักผ่อนกันเป็นอย่างมากและเพิ่งได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวไม่นานนัก ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงมีความสนใจ

ที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของผู้คนภายในชุมชน หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1 ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวภายในเมืองวังเวียงที่ประกอบธุรกิจภายในพื้นที่มากกว่า 10 ปีขึ้นไป ที่เดินทางเข้าออกระหว่างพื้นที่วังเวียงกับภาคอีสานของประเทศไทยที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความรู้ความสามารถและเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

1.2 ชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่บริเวณนั้นไม่น้อยกว่า 10 ปีที่มีการเดินทางเข้าออกระหว่างพื้นที่กับภาคอีสานของประเทศไทยที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความรู้ความสามารถและเต็มใจที่จะให้ข้อมูล

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทั้งที่เป็นเอกสาร หนังสือ รวมถึงตัวบุคคลที่เป็นผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ที่ผู้วิจัยต้องการทำการศึกษา

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้ศึกษาได้เตรียมความพร้อมทั้งแนวคำถามที่ใช้ในการศึกษา รวมถึงอุปกรณ์ที่จะใช้ในการจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3. วิธีการที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกวิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยดังนี้

3.1 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัย เช่น เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุด สถาบัน ศูนย์หนังสือ และเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยให้มากที่สุด

3.2 ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม (Field Research) โดยเลือกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการเลือกตัวอย่างทางทฤษฎีแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) เป็นหลักการเลือกผู้ให้ข้อมูล โดยอาศัยการแนะนำของผู้ให้ข้อมูลที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว สอบถามต่อกัน ทำให้ได้ข้อมูลเนื้อหาตรงตามลักษณะที่ต้องการศึกษา อีกทั้งยังช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ง่ายและสะดวกขึ้นจากการแนะนำโดยสามารถอ้างถึงผู้แนะนำได้

3.3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ละปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ศึกษาทำวิจัย ซึ่งเป็นการสังเกตด้วยตัวผู้วิจัยเอง โดยผู้วิจัยเลือกการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้สังเกตในฐานะนักท่องเที่ยวและนักวิจัย จนผู้ถูกศึกษายอมรับว่าผู้สังเกตมีสถานภาพ บทบาทเช่นเดียวกับตน ผู้สังเกตจะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มคนที่ศึกษา

3.4 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interview) เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาใช้ในการวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการทางด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร ผู้ประกอบการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ร้านขายของที่ระลึก ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนวังเวียงที่มีการเดินทางเข้าออกระหว่างภาคอีสานของไทยอยู่เป็นประจำ ซึ่งให้ความร่วมมือโดยการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไป และโน้มหน้าเข้าสู่ประเด็นที่ผู้ศึกษาวิจัยมีความสนใจควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ เพื่อเป็นการสร้างความผ่อนคลาย คลายกังวลของผู้ให้ข้อมูลหลัก และเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยเตรียมคำถามแนวกว้างๆ ไว้ โดยใช้คำถามที่กำหนดขึ้นเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interview) ที่มีจุดความสนใจเฉพาะ เรียกว่า การสัมภาษณ์แบบระดับลึก (In-depth Interview) มีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล (In-depth Interview) ซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นการถามเจาะลึกถึงคำตอบอย่างละเอียดถี่ถ้วน และถามถึงเหตุผลด้วย โดยส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพในลักษณะต่างๆ ถ้ามีความเข้าใจผิดสามารถแก้ไขได้ทันที มีลักษณะยืดหยุ่นได้มาก สามารถดัดแปลงและแก้ไขคำถามจนกว่าผู้ตอบจะเข้าใจคำถาม ขณะที่ทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการสังเกตไปด้วยได้ว่าผู้ตอบมีความจริงใจกับการตอบหรือไม่

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติเป็นมาของชุมชนภายในอดีตจนถึงปัจจุบันจากเอกสารหนังสือที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาจากอดีตจนกระทั่ง ได้มีการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลง รวมถึงได้ทำการศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างคร่าวๆแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทางการวิจัยโดยเริ่มจากการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ที่ต้องการได้ข้อมูลทางการวิจัย คือภาคอีสานของประเทศไทย และ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อเป็นการพูดคุยถึงแนวความคิดเบื้องต้นรวมถึงทัศนคติมุมมองของผู้ให้ข้อมูลก่อน จากนั้นจึงได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้แบ่งออกเป็นหัวข้อและเป็นประเด็นต่างๆ โดยทำการสัมภาษณ์แบบเป็นกันเอง

4. ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย

เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาวิจัยในการวางแผนการสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็น 4 ช่วงเวลา คือ

1. ระยะเริ่มแรก I กุมภาพันธ์ - 15 ตุลาคม พ.ศ. 2552 ผู้ศึกษาวิจัยศึกษาทางด้านภาพรวมของแหล่งวิจัยรวมถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. ระยะที่สอง I กุมภาพันธ์ - 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้เริ่มต้นเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยพิจารณาแล้วว่าสามารถให้ข้อมูล และมีความเต็มใจในการให้ข้อมูล

3. ระยะที่สาม ช่วงเดือน 1 กันยายน พ.ศ. 2553 - 1 มกราคม พ.ศ. 2554 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาประมวลผล และทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากการเก็บข้อมูลทั้งหมดนำมาประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4. ระยะที่สี่ 1 มกราคม - 30 มีนาคม 2554 ผู้วิจัยทำการสรุปอภิปรายผลงานและทำการเผยแพร่ผลงานสู่เวทีสาธารณะ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลการวิจัย

การบันทึกข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ดังต่อไปนี้

1. เทปบันทึกการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้สัมภาษณ์

2. กล้องถ่ายภาพเพื่อบันทึกภาพถ่าย
3. สมุดจดบันทึกระหว่างการพูดคุยซักถามข้อมูลในการวิจัย
4. แนวคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง

6. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของสุภางค์ จันทวานิช (2549 : 129) ซึ่งได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งของสถานที่และบุคคลที่แตกต่างกัน คือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนแปลงไปข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ โดยหากข้อมูลมีความแตกต่างกันหรือขัดแย้งกันผู้วิจัยได้เข้าไปทำการเก็บข้อมูลอีกครั้ง หากข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วปรากฏชัดเจนว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกันก็น่าเชื่อถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแล้ว จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่ตามประเภทแต่ละประเด็น เพื่อทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อเป็นการศึกษาพื้นที่ชุมชนวังเวียง ในด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนทั้งก่อนและหลังมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว โดยอาศัยเทคนิควิธีการวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้แนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ที่ได้จัดบันทึกเอาไว้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมและปรากฏการณ์ที่มองเห็น จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆกัน โดยทำการวิเคราะห์เชิงเหตุผลที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมหลังจากมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวว่าเกิดความแตกต่างเกี่ยวกับการจัดการกับระบบความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป และได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและลงมือเขียนเป็นประโยคหรือสร้างข้อสรุปได้ตามกรอบแนวคิดหรือเพื่อตอบปัญหาการวิจัย

7. แผนการปฏิบัติงาน

	ก.พ. 52	พ.ค. 52	ค.ค. 52	ก.พ. 53	พ.ค. 53	ก.ย. 53	ธ.ค. 53	ม.ค. 54	มี.ค. 54
การเตรียมการ	ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, ติดต่อผู้เกี่ยวข้องและสามารถให้ข้อมูล								
			ออกแบบทดสอบและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย						
การเก็บข้อมูล				เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร					
					เก็บข้อมูลภาคสนาม				
ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล						ประมวลผลข้อมูล			
							วิเคราะห์และแปลผลข้อมูล		
เขียนและจัดพิมพ์รายงาน							เขียนและจัดพิมพ์รายงาน		

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงข้อมูลทั่วไปและศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของ ผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบระดับลึก โดยใช้ลักษณะคำถามแบบไม่มี โครงสร้าง โดยรายละเอียดของคำถามเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของพื้นที่ในอดีตจนถึง ปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เกิดขึ้นเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวโดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และผู้วิจัยยังได้ใช้ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำการศึกษาถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การสัมภาษณ์ข้อมูล นำเสนอในครั้งนี้ จะแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ

ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1.1 ประวัติความเป็นมา

1.2 ลักษณะทั่วไปและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 บริบททั่วไปของชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ชุมชนวังเวียงที่ผู้วิจัยทำการศึกษา เป็นหนึ่งในเขตการปกครองของแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ธรรมชาติอันงดงามและได้เปรียบทางด้านภูมิศาสตร์ที่ตั้ง ที่ตั้งอยู่บริเวณทางหลวงหมายเลข 13 ซึ่ง เป็นเส้นทางหลักในการเดินทางระหว่างเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบางที่เป็นสถานที่

ท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม อีกทั้งหลวงพระบางยังเป็นหนึ่งในเมืองที่องค์การยูเนสโกได้ยกย่องให้เป็นมรดกโลก ปัจจุบันวังเวียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักเดินทางที่เดินทางจากเวียงจันทน์มุ่งหน้าไปสู่หลวงพระบางทางถนนหมายเลข 13 เหนือ สถานที่ท่องเที่ยวในเมืองเขตตัวเมืองวังเวียงประกอบด้วยวัด ซึ่งมีความเก่าแก่ 400 - 500 ปี ได้แก่ วัดคัง วัดสีสุมาน วัดธาตุ วัดสี่เสียงทอง และวัดพงเห็ญ นอกจากนี้วัดที่เก่าแก่แล้ววังเวียงยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สวยงามและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้แก่ ถ้ำจ้ง เป็นถ้ำที่มีชื่อเสียงและมีขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ภายในวังเวียงรีสอร์ท ถ้ำผาเผือก การเข้าถึงหรือเข้าไปเที่ยวจำเป็นต้องปีนหน้าผาเข้าไปเนื่องจากปากทางเข้าถ้ำอยู่บนหน้าผา ถ้ำพุก่า ถ้ำผาเจ้า ถ้ำซ้าง ซึ่งเป็นถ้ำที่มีการประดิษฐานองค์พระพุทธรูปและรอยพระพุทธรูป และลำน้ำซองที่มีชื่อเสียงในบรรดาลำน้ำของนักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมอันน่าสนใจ ได้แก่ การพายเรือคายัค การล่องห่วงยางไปตามลำน้ำ และการกระโดดน้ำรวมไปถึงกิจกรรมต่างๆที่บรรดาผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวได้เตรียมไว้ สภาพภูมิศาสตร์โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา ทรัพยากรทางธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์เป็นอย่างมาก เมืองวังเวียงมี ลำน้ำซอง เป็นแม่น้ำสายหลัก ในการใช้เพื่อชีวิตประจำวัน มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน เมืองวังเวียงที่มีภูมิศาสตร์สถานที่ตั้งเป็นเมืองทางผ่านระหว่างเมืองท่องเที่ยวชื่อดังของประเทศลาวทั้งสองเมือง จึงไม่เป็นการยากที่จะทำให้เมืองวังเวียงแห่งนี้มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยวและมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้จึงมีปริมาณการเจริญเติบโตทางการท่องเที่ยว 15-20 % ต่อปี และปริมาณนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาคาดว่าจะเกิน 250,000 คน ในปี 2010 และอาจเพิ่มจำนวนสูงถึง 500,000 คนต่อปีในปี 2020 ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญและพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้พื้นที่วังเวียงมีระบบสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา รวมไปถึงระบบสาธารณูปโภคต่างๆที่เข้ามาสู่บริเวณชุมชนแห่งนี้ นอกจากนี้ปัจจุบันพื้นที่แห่งนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีการเข้าออกของเงินทุนที่ได้จับจองพื้นที่ในการลงทุนด้านการท่องเที่ยวต่าง ทำให้ชุมชนได้มีโอกาสสัมผัสกับการท่องเที่ยว และมีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาถึงบริบทของพื้นที่เพื่อให้เห็นถึงสภาพการณ์ของชุมชนและเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนหลังจากการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ในอดีตจากการบอกเล่าของคนในชุมชนกล่าวไว้ว่าในสมัยก่อนเมืองวังเวียงไม่ได้ถูกเรียกว่าวังเวียง แต่ได้ใช้ชื่อว่า เวียงคำ เนื่องจากเมืองแห่งนี้ได้ล้อมรอบด้วยต้นไม้สีทองเพราะมีอยู่มากตลอดจนขึ้นหนาแน่นภายในพื้นที่ เปรียบเสมือนกำแพงแห่งธรรมชาติที่จะป้องกันข้าศึก ให้ไม่สามารถเข้าโจมตีหรือทำลายเมืองได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลในหนังสือประวัติศาสตร์ชาวลาวว่า

ในศึกเจ้าฟ้าจ๋มเสด็จตีเวียงจันทน์ พระองค์ทรงตรัสให้บ่าจิม บาลียม บ่าจี้ ยักทัพตีพระยาเถาไปถึงเวียงคำ แต่แม่ทัพทั้งสามก็ไม่สามารถตีเอาชัยชนะมาได้ เพราะเมืองนั้นมีต้นไม้ล้อมรอบไว้อย่างหนาแน่น แม่ทัพจึงได้ส่งคนมากราบบังคมทูลให้ทรงทราบ เจ้าฟ้าจ๋มจึงส่งกองพระคลังหลวงให้เอาเงินและคำ มาตีเป็นเกียงหน้าไม้เป็นจำนวนมาก แล้วส่งไปให้แม่ทัพทั้งสาม พร้อมกับตรัสเป็นความลับว่า ให้เอาลูกหน้าไม้เกียงเงิน เกียงคำระดมยิงใส่กอไม้เป็นเวลาสามวันสามคืน ทำเหมือนว่าจะตีเอาเมือง แล้วให้เลิกทัพกลับคืนสู่เวียงจันทน์ หลังจากนั้นเมื่อเจ้าฟ้าจ๋มได้หยุดทัพเลี้ยงไพร่พลอยู่เป็นเวลาพอสมควร จึงได้ยกพลข้ามน้ำโขงไปตีเมืองแก่นท้าวและนครไทย หลังจากนั้นก็กลับคืนสู่นครเวียงจันทน์

ฝ่ายประชาชนในเมืองเวียงคำ เมื่อเห็นว่าเจ้าฟ้าจ๋มได้ยกทัพกลับไป ก็พากันออกทำมาหากิน เพราะคิดว่าทัพได้ยกหนีไปหมดแล้ว จึงพากันไปพบเกียงคำและเกียงเงินที่ติดหน้าไม้ตกอยู่ตามกอไม้จึงได้พากันถากกอไม้ ค้นหาเกียงหน้าไม้ จนกอไม้กลายซึ่งเคยเป็นกำแพงปกป้องเมืองถูกทำลายลงเป็นช่องหลายด้าน เมื่อเจ้าฟ้าจ๋มทรงทราบ จึงได้ยกทัพไปตีเอาเมืองเวียงคำ และทรงตรัสให้ทหารเผากอไม้ทุกแห่ง พวกชาวเมืองเห็นไฟไหม้กอไม้ ก็พากันตกใจแตกตื่นไม่สามารถดับไฟได้ ป่าไม้หนามอันเคยเป็นกำแพงอันหนาแน่น ก็ถูกไฟทำลายลงจนโล่งเตียน เจ้าฟ้าจ๋มจึงยกพลเข้าตีเมืองโดยง่าย โดยจับพระยาเถาเจ้าเมืองได้ จึงมีคำสั่งให้เอาใส่กรงส่งขึ้นไปเมืองเชียงของ พอเดินทางถึงบ้านดินแห้ง พระยาเถาได้ถึงแก่อสัญกรรม ภายหลังได้ตั้งบ้านดินแห้งขึ้นเป็นเมืองจึงได้รับการขนานนามว่า เมืองซอง ในเวลาต่อมา (สมหมาย เปรมจิตต์ 2539 : 25)

จากคำบอกเล่าที่ตรงกันของชาวบ้านถึงตำนานของเมืองวังเวียงแห่งนี้ได้ตรงกับคำราของนักปราชญ์ลาว แต่จะแตกต่างกันเล็กน้อย ตรงที่พระยาเถาถึงแก่อนิจกรรมดัง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนวังเวียงผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เมื่อพระยาเถาถูกเจ้าฟ้าจ๋มตีเมืองได้ ก็ถูกจับส่งไปหลวงพระบาง ระหว่างทางได้ถึงแก่อนิจกรรม ได้มีการนำศพของพระยาเถาทิ้งลงน้ำท่ามกลางสายตาประชาชน พลเมือง ต่อมาลำน้ำนั้นจึงถูกขนานนามว่า ลำน้ำซอง ซึ่งคำว่า ซองในภาษาลาว แปลว่ามองนั่นเอง” (นางงาม นามสมมุติ)

น้ำซองเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหลัก ที่ชาววังเวียงใช้ในการดำรงชีวิต และเปรียบเสมือนเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่คอยหล่อเลี้ยงคนในชุมชนแห่งนี้มาตั้งแต่สมัยโบราณการ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าประวัติของลำน้ำซองนั้น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้านที่หนึ่งจากข้อมูลข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การกำเนิดชื่อของลำน้ำซองนั้นมาจากกการนำศพของพระยาเถา

มาทั้งลงแม่น้ำท่ามกลางสายตาประชาชน นับแต่นั้นมาลำน้ำแห่งนี้ได้กำเนิดเป็นชื่อว่าลำน้ำของ และอีกด้านหนึ่งจากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากคนในชุมชนวังเวียงซึ่งให้ข้อมูลว่า

“ตอนฝ่ายเจ้าฟ้าจ๋มได้รับชัยชนะจากเมืองวัง และได้เปลี่ยนชื่อเป็น เมืองวังเวียงได้นำกอไผ่มารวมกันแล้วเผาตรงที่ริมแม่น้ำนั้น และได้ไหลลงในแม่น้ำจนกลายเป็นที่มาของชื่อ แม่น้ำของ” (แสงมณี นามสมมุติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก คนในชุมชนพบว่า การกำเนิดชื่อของลำน้ำของนั้นมี ที่มาจากการที่เจ้าฟ้าจ๋มทำสงครามกับเมืองวัง โดยการวางแผนทำลายกำแพงเมืองที่เป็นกอไผ่หนาแน่น เมื่อตีเมืองได้แล้วจึงนำกอไผ่เหล่านั้นมาสมกองรวมกันแล้วเผาทั้ง กอไผ่ดังกล่าวได้ไหลลงแม่น้ำจึงก่อกำเนิดเป็นชื่อของลำน้ำของตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และแม่น้ำของแห่งนี้เองได้เป็น แหล่งน้ำที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตของคนภายในชุมชนวังเวียงตั้งแต่ครั้งอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ที่คน ในชุมชนนี้ใช้ในชีวิตประจำวันในการอาบน้ำ คั้น กิน และหาอาหาร จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล หลักคนในชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“ตื่นเช้ามาก็ไปจับปลาที่ น้ำของ ตั้งแต่รุ่นพ่อจนรุ่นนี้ก็จับอยู่ เด็กเล็ก ก็หัดว่ายน้ำจากที่นี่มาทุกบ้าน” (ฟ้าล้วน นามสมมุติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ตั้งแต่สมัยก่อนครอบครัวได้ใช้ชีวิตผูกพันกับ สายน้ำแห่งนี้มา ตั้งแต่หาอาหารโดยการทำข่ามาจับปลา ตอนเด็ก ๆ นั้นได้มาหาปลาจับพ่อและ นอกจากการจับปลาหาอาหารแล้ว คนยังได้หัดว่ายน้ำ จากสายน้ำแห่งนี้ด้วย โดยปัจจุบันสายน้ำ แห่งนี้ก็ยังมีความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยมีนักท่องเที่ยวมากมายที่นิยมเล่นกิจกรรมล่องห้วย ยาง พายเรือคายัค รวมถึงเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน จนทำให้สายน้ำแห่งนี้ไม่ว่าใครที่เดินทางมา วังเวียงต้องได้สัมผัสกับรสชาติความเป็นธรรมชาติ และความสวยงามของสายน้ำแห่งนี้

ในปัจจุบันลำน้ำของที่เคียงคู่อเมืองวังเวียงแห่งนี้ยังคงกลายเป็นจุดเด่นของกิจกรรม ท่องเที่ยวทางน้ำที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมเป็นอย่างมากคือ กิจกรรมการล่องห้วยยางชม ทิวทัศน์ตามสายน้ำ นอกจากการล่องห้วยยางแล้วตลอดแนวลำน้ำ ยังเป็นสถานที่ตั้งของบาร์น้ำ หรือบาร์ริมน้ำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ดื่ม กินพร้อมกับการกระโดดน้ำ ห้อยโหน หรือสไลด์ตัวลง จากสไลด์ที่เจ้าของร้านเตรียมไว้ให้ เป็นที่นิยมและสนุกสนานเป็นอย่างมาก

“นานแล้วหาปูหาปลากินกับน้ำนี้ ง่าย สบายดี” (จันทน์ นามสมมุติ)

“มากขึ้นตลอดใครมาเที่ยวก็ต้องมาลอง พวกมันมาสนุกไม่เคยขาด
ขี้ร้อน ๆ ขี้งมาก” (นาค นามสมมติ)

ลักษณะการสืบเชื้อสายของชาววังเวียง จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสาร
วิชาการพบว่าชาวเมืองวังเวียงนั้นมีการสืบเชื้อสายมาจากชาวผู้ไท ชาวพวน ชาวลาวและชาวข่า
(อยู่ตามเขา) ชาวผู้ไทที่มีมากในเมืองวังนี้มีการอพยพเข้ามาอยู่ตั้งแต่รัชสมัยของอนุเจ้าผู้ครองเมือง
เวียงจันทน์ พระองค์ได้ทรงสอบถามท้าวกำผู้นำครอบครัวชาวผู้ไทจำนวนหมื่นคนจากดินแดนสิบ
สิงญไทย หรือสิบสองเจ้าไทย ที่ได้เดินทางมาพึ่งบารมีว่า แต่เดิมนั้นทำอาชีพอะไร ท้าวกำได้ให้
คำตอบว่าแต่เดิมนั้นเคยทำแต่ไร ปลูกข้าว และไร่สวนผลไม้ต่างๆไม่เคยทำนาในที่ลุ่ม เจ้าอนุจึงได้
มีคำสั่งให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวังเวียง ณ เมืองนี้แต่เดิมนั้นเป็นที่อยู่ของพวกชาวข่า จึงต่างแย่ง
กันเป็นใหญ่ พวกข่าอยากเป็นนายพวกผู้ไท พวกผู้ไทอยากเป็นนายพวกข่า จึงได้มีการตกลงทำ
สัญญากันว่า ฝ่ายใดยิงลูกหน้าไม้ไปติดยังหน้าผาบุญทางทิศตะวันตกเมืองวังได้ ฝ่ายนั้นชนะเป็น
นายครั้งถึงเวลาแข่งขัน ข่ายิงหน้าไม้ไปก่อน ลูกหน้าไม้ไม่ติดผาบุญ ฝ่ายผู้ไทฉลาดกว่า เอาลูก
หน้าไม้ไปติดปลายด้วยชันนางโรง ยิงไปติดก่อนหินหน้าผาบุญได้ พวกข่าจึงยอมเป็นข้าอยู่ใน
ความปกครองของพวกชาวผู้ไทนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์: 2547 : 127-128)

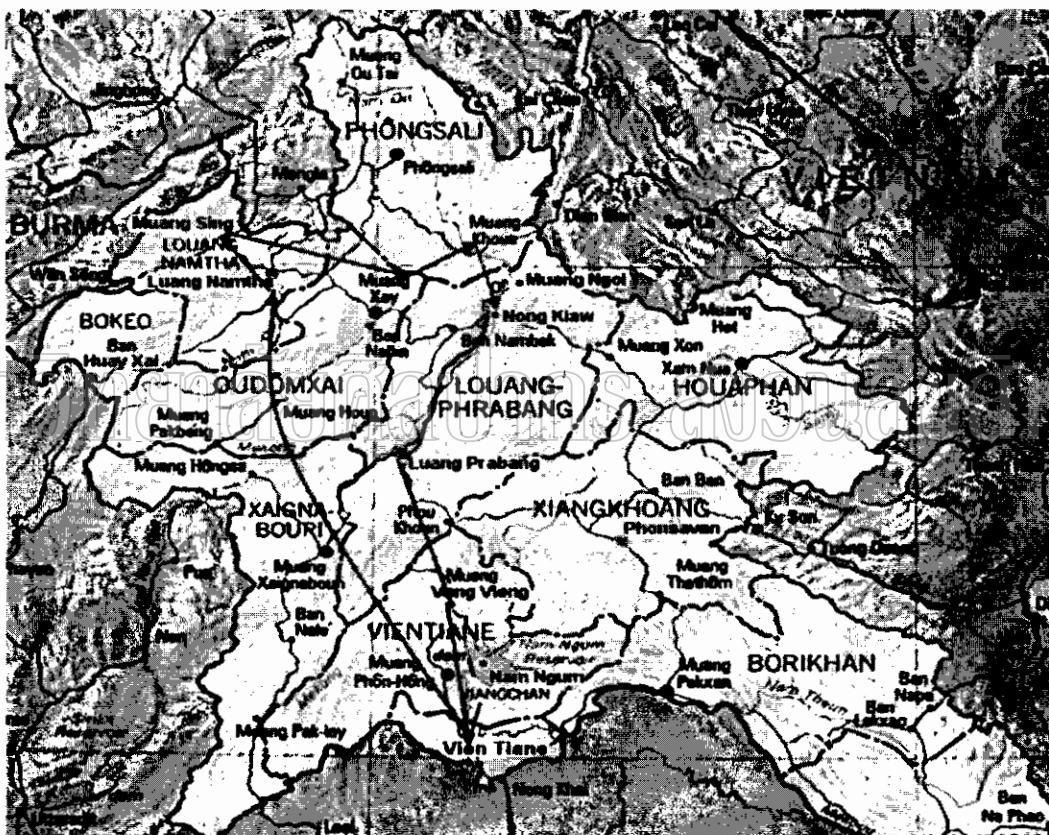
ดังนั้นชาวบ้านในเมืองหรือชุมชนวังเวียงจึงเป็นคนผู้ไทเป็นส่วนใหญ่ โดยลักษณะทาง
สังคมของชาวผู้ไทจะมีลักษณะที่เป็นกลุ่มคนที่มีความขยันและอดออมเป็นพิเศษและมีวัฒนธรรม
ในเรื่องการถัก – ทอเสื้อผ้าเด่นชัด จึงปรากฏเสื้อผ้าชนิดต่างๆทั้งผ้าฝ้าย ผ้าไหมในกลุ่มชาวผู้
ไท โดยเฉพาะผ้าแพรวา ในปัจจุบันเป็นผ้าที่ผลิตยากใช้เวลาและความสวยงามก็เป็นผลิตภัณฑ์
ของกลุ่มผู้ไท จึงนับว่าชนกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมเรื่องเสื้อผ้าเด่นชัดมาก และวัฒนธรรมที่เด่นชัดอีก
ประการหนึ่งคือ การทอซิ่นหมี่ ตีนต่อเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ไท ทอเป็นหมี่สาด หมี่หม้อ ซ้อม
ครามจนเป็นสีครามแก่เกือบเป็นสีดำ แต่ชาวบ้านมักเรียกว่าผ้าดำ หรือ ซิ่นดำ

1.2 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

เมืองวังเวียง เป็น 1 ใน 7 เมืองที่อยู่ในเขตการปกครองของ แขวงเวียงจันทน์
ประเทศลาว (ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา 2552 : 232) เมืองวัง
เวียงหรือเมืองวัง มีพื้นที่อยู่เหนือเมืองทุระคม ตามถนนสายเวียงจันทน์ – หลวงพระบาง 17
ตำบล 176 หมู่บ้าน (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2543: 119)

บริเวณที่ตั้งของเมืองวังเวียงตั้งอยู่บนเส้นทางหมายเลข 13 เหนือ ซึ่งเป็นถนนสายหลัก
เชื่อมต่อระหว่างเวียงจันทน์กับเมืองหลวงพระบาง ถนนสายนี้สร้างขึ้นในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครอง

ประเทศในอินโดจีนเรียกว่า "เส้นทางสายอาณานิคมที่ 13" เริ่มจากเมืองไซ่งอน ผ่านเข้ากัมพูชา และตัดขึ้นสู่ลาวที่เมืองคอนของจนไปสิ้นสุดที่เมืองหลวงพระบาง นับเป็นเส้นทางสำคัญที่สุดในดินแดนอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยใช้เวลาเดินทางจากนครเวียงจันทน์ประมาณ 4 ชั่วโมง ระยะห่างจากนครหลวงเวียงจันทน์ระยะทาง 160 กิโลเมตรโดยประมาณ เป็นจุดแวะพักระหว่างการเดินทางของ 2 เมืองท่องเที่ยวคือหลวงพระบางและเวียงจันทน์ วังเวียงมีสภาพที่ตั้งอยู่ในหุบเขา ริมแม่น้ำซอง มีภูมิทัศน์ที่สวยงามด้วยยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวที่ตัวเอง วังเวียงจึงเป็นเมืองที่มีคุณสมบัติและมีความได้เปรียบทางด้านการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว จากแขวงเวียงจันทน์ไปยังเมืองหลวงพระบาง

ที่มา : Three Land Travel. [Laos Highlight Tours](http://threeland.com/tour-laos-capital-combination-tour-map.htm) [Online]. Accessed 12 September 2010.

Available from <http://threeland.com/tour-laos-capital-combination-tour-map.htm>

โดยเมืองวังเวียงจะเป็นจุดแวะพักในการเดินทางที่แสดงถึงศักยภาพทางด้านภูมิศาสตร์ทางการท่องเที่ยวของเมืองวังเวียงที่จะพัฒนาไปเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงในอนาคต

ภายในอำเภอวังเวียงประกอบไปด้วย 5 ตำบล มีทั้งหมด 72 หมู่บ้าน ตำบลดังกล่าว ได้แก่ ผาแดง มีหมู่บ้านจำนวน 13 หมู่บ้าน ตำบลวังเวียง มีหมู่บ้านจำนวน 22 หมู่บ้าน ตำบลนาเมือง มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ตำบลนามน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ตำบลสมบุรณ์ มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยทั้งหมดมีระบบการศึกษา หรือจำนวนโรงเรียนภายในพื้นที่ จำนวน 65 โรงเรียนประถม 10 โรงเรียนมัธยม และหนึ่งมหาลัย จำนวนสถานศึกษาดังกล่าวประกอบไปด้วย จำนวนครูทั้งหมด 451 คน

จำนวนโรงพยาบาลภายในพื้นที่วังเวียงมี 1 โรงพยาบาล มีจำนวนเตียงทั้งหมด 30 เตียง และเจ้าหน้าที่ภายในโรงพยาบาลทั้งหมด 74 คน ในจำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมดมีหมอจำนวน 10 คน

การเดินทางภายในตัวเมืองวังเวียงมีรถสองแถว การเดินทางไป-กลับเวียงจันทน์-วังเวียง มีรถสองแถวที่ออกจากตลาดคั่วแลงถึงตลาดวังเวียง เริ่มให้บริการตั้งแต่เช้านถึงประมาณ 6 โมงเย็น รถโดยสารออกจากสถานีรถโดยสารตลาดเช้าเวียงจันทน์วันละ 5 เที่ยว ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง โดยเที่ยวรถจากกลับจากวังเวียงมาเวียงจันทน์ตามตารางในเวลาเดียวกัน จากวังเวียงนั้นมีรถโดยสารนั่งต่อไปยังหลวงพระบางใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง ราคาประมาณ 40,000 กีบ (มีทริยา ธาราทริพย์ 2548 : 66-67)

โครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในเขตเมืองวังเวียงในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานรองซึ่งได้แก่ สถานที่จัดประชุมชุมนุมในกลุ่มสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่ให้บริการต่างๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล หอพัก ห้องสมุด สนามกีฬาและแหล่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ส่วนโครงสร้างพื้นฐานหลักซึ่งได้แก่ ถนน สะพาน ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสารและคมนาคม

ธุรกิจท่องเที่ยวภายในวังเวียงมีการเจริญเติบโตสูงขึ้นในทุกๆ ปี ปัจจุบันวังเวียงประกอบไปด้วย 6 รีสอร์ท 2 โรงแรม และ 82 เกสเฮ้าส์ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจร้านอาหาร 62 ร้าน 17 บาร์และ 2 สถานบันเทิง

ลักษณะประเพณี ความเชื่อของชาวลาว

ชาวลาวนั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้ยึดมั่นในประเพณีทำบุญกันอย่างเคร่งครัด เช่น อันจาริต ประเพณีของประชาชนชาวลาวนั้น เรียกว่า ฮิตสิบสอง คองสิบสี่ ซึ่งฮิตสิบสอง มาจากคำบาลีว่า จาริต ส่วนคนลาวนั้นจะเรียกว่า จาสิต ต่อมาเหลือแค่ฮิต คำว่า จาสิต หรือฮิต แปลว่า ประเพณีที่ เคยปฏิบัติกันมา ฮิตสิบสองในที่นี้หมายถึงเอาประเพณีการทำบุญตามเดือนทั้ง 12 หรือประเพณีที่ จะต้องทำตามเดือนนั้น ๆ ที่โบราณเคยปฏิบัติกันมาดังนี้

1. ถึงเดือนเจียง มานั้นให้เลี้ยงผีมดผีหม้อ ผีฟ้าผีแดน และนิมนต์พระสงฆ์เข้าปริวาสกรรม
2. ถึงเดือนยี่ ให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดชัยมงคล
3. ถึงเดือนสาม ให้ทำบุญข้าวจี (ในทุกวันนี้เพิ่มบุญมาฆบูชาเข้าไปด้วย)
4. ถึงเดือนสี่ หัวดอกไม้ม่าไว้สักการบูชา ทำบุญฟังธรรมเทศนาบุญมหาเวสสันดรชาดก
5. ถึงเดือนห้าสงกรานต์ปีใหม่มานั้น ให้ทรงพระพุทธรูปแล้วเชิญพระพุทธรูปขึ้นไว้ นอกนั้นให้นิมนต์พระสงฆ์มาสวดชัยมงคล รุ่งเช้าอันเป็นวันเนาให้ทำบุญให้ทานข้าวน้ำ โภชนะอาหาร แก่พระสงฆ์
6. ถึงเดือนหกคนโบราณจะนิยมทำบุญในเดือนนี้กันเนื่องจากเดือนหกเป็นเทศกาลสำคัญอีกเดือนหนึ่งที่ทุกคนชอบทำบุญ เช่น บุญบวงสรวง บุญกองอด นอกจากนี้ยังมีประเพณีการทำบุญวิสาขบูชาและบุญบังไฟ
7. ถึงเดือนเจ็ดให้บูชาเทวดาอารักษ์ เลี้ยงมเหศักดิ์หลักเมือง
8. ถึงเดือนแปดให้นิมนต์พระสงฆ์เข้าพรรษาแล้วป่าวให้ญาติพี่น้องเอาซี่ผึ้งมาทำเทียนเล่มใหญ่ถวายแก่พระสงฆ์และถวายข้าวน้ำ โภชนะอาหารฟังธรรมเทศนาตามศรัทธา
9. ถึงเดือนเก้าให้ทำบุญข้าวสาก (สลากภัต) อุทิศไปหาญาติพี่น้องและเทวดาอารักษ์ทั้งหลาย
10. ถึงเดือนสิบ มาให้มั่นให้นิมนต์พระสงฆ์ออกพรรษาและทำการบายศรีพระภิกษุสามเณรถวายน้ำข้าว โภชนะอาหารและผ้าจำพรรษาให้แก่พระสงฆ์แล้วนิมนต์ให้ท่านอยู่ต่อไปเพื่อจำพรรษาในปีหน้า

11. ถึงเดือนสิบเอ็ด มานั้นให้นิมนต์พระสงฆ์ออกพรรษาและทำการบาศีพระภิกษุสามเณรถวายข้าวน้ำโภชนาหารและผ้าจำพรรษาแก่พระสงฆ์แล้วนิมนต์ให้ท่านอยู่ต่อไปในพรรษาปีหน้า

12. ถึงเดือนสิบสอง ให้เอาบุญข้าวเม่า และนำผ้ากฐินไปถวายพระสงฆ์ที่จำพรรษาครบสามเดือน นอกจากนี้ ถึง 15 ค่ำ เดือน 12 เป็นบุญพระธาตุหลวง ที่นครหลวงเวียงจันทน์

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบถึงการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว โดยการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งช่วงเวลาในการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลาเพื่อแสดงให้เห็นปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการแบ่งช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงดังนี้

1. ช่วงก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2535-2544)

2. ช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2545-2553)

2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนวังเวียงนั้นถือเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์มาตั้งแต่ยุคโบราณ การ ด้วยความสวยงามของพื้นที่ ที่มีความได้เปรียบทางด้านศักยภาพของที่ตั้ง พร้อมทั้งธรรมชาติบริเวณนั้นที่มีความสวยงามจนเป็นที่เลื่องลือในบรรดาหมูนักท่องเที่ยว เมื่อประเทศลาวมีการเปิดประเทศและพัฒนาสนับสนุนทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในประเทศ โดยมีการพัฒนาพื้นที่ต่างๆให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมุ่งเพิ่มรายได้ เพิ่มโอกาสในการจ้างงาน มีการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ชุมชนวังเวียงถือเป็นพื้นที่ชุมชนที่มีอาชีพหลักของคนในชุมชนคือ เกษตรกร เนื่องจากมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และด้วยความได้เปรียบนี้เอง จึงทำให้พื้นที่ได้ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อมา ดังนั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในช่วงที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ดังนี้

2.1.1 ทางด้านอาชีพ

ชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพแวดล้อมด้วยป่าเขา โดยพึ่งพาธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต มีการทำการเกษตรเพื่อยังชีพ อาชีพภายในพื้นที่ได้แก่ การทำไร่ การทำนา ประมงน้ำจืด เพื่อใช้ยังชีพและบริโภคภายใน

ครัวเรือน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการทำอาชีพดังกล่าว นอกจากนี้แล้วภายในครัวเรือนแต่ละครัวเรือนยังมีการเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ นอกจากการบริโภคภายในครัวเรือนแล้ว ยังเก็บไว้ค้าขายที่ตลาดรวมถึงใช้ในการประกอบประเพณี พิธีกรรมต่างๆด้วย

ก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2535-2544) ในระยะเริ่มต้นในการเคลื่อนย้ายชุมชนมาที่เมืองวังหรือวังเวียงแห่งนี้ มีระบบการผลิตเพื่อบริโภคเพียงเท่านั้น เนื่องจากความเจริญยังเข้าไม่ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนส่วนใหญ่มีการเกษตรแบบยังชีพ มีการเลี้ยงสัตว์ ทำประมงหาของป่า เพื่อบริโภคเองภายในครัวเรือน องค์ประกอบที่สำคัญของการดำรงชีพคือ ธรรมชาติ ซึ่งยังคงความสมบูรณ์อยู่มาก จึงทำให้คนในชุมชนไม่ค่อยอยาก จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่บริเวณนั้นได้ให้ข้อมูลว่า

“ไม่ได้ซื้อจากใคร หากินกันเอง ทำนาปลูกข้าวกิน” (คำ นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านผู้หนึ่งภายในชุมชน อาศัยอยู่ ณ วังเวียงแห่งนี้มาเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 10 ปี การดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนแห่งนี้มีลักษณะเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่จากรุ่นสู่รุ่น มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษในการหาอาหารเพื่อยังชีพเลี้ยงปากท้อง การสร้างบ้านเรือน ข้าวของเครื่องใช้ส่วนแล้วแต่ได้รับการถ่ายทอดและพึงพาธรรมชาติแทบทั้งสิ้น การเรียนรู้ในวิถีการผลิตเพื่อบริโภคได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งก็คือพ่อกับแม่ในการถ่ายทอดความรู้วิธีการในการหาอาหาร เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่ยากจน และการคมนาคมในสมัยก่อนนั้นค่อนข้างยากลำบาก การเดินทางออกไปซื้อของต่างถิ่นเป็นเรื่องที่ยาก เพราะฉะนั้นของที่ได้มาหรือมีการหาซื้อมาจากต่างถิ่นจะมีราคาสูง และด้วยกำลังซื้อต่ำและชาวบ้านที่นี้ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะทางการเงินยากจนจึงทำให้จำเป็นต้องเรียนรู้ถึงวิธีการผลิตอาหารเอง ซึ่งได้แก่การปลูกผัก หาของป่า ทำอวนเพื่อจับปลา มีการทำการเกษตรคือการทำนา จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลัก ทำนาปีละ 1 ครั้ง จะได้ผลผลิตดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณของน้ำฝนแต่ละปี ถ้าบ้านไหนทำนาอยู่ใกล้ลำน้ำของก็สามารถทำได้ 2 ครั้งในหนึ่งปี ชาวบ้านทำการเกษตรเพื่อการดำรงชีพ โดยได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่นในการดำรงชีพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“พ่อสอนทำอวน ปลูกผัก ทำกับข้าว มาตั้งแต่เล็ก” (คำ แก้ว นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอายุกว่า 60 ปีพบว่า สิ่งที่คนในชุมชนสมัยก่อนส่วนใหญ่เรียนรู้ในกระบวนการวิธีการผลิตล้วนแล้วแต่ได้มาจากบรรพบุรุษแทบทั้งสิ้น การเรียนรู้จาก

รุ่นสู่รุ่นเป็นกระบวนการและเป็นปัจจัยสำคัญที่พบมากภายในชุมชนวังเวียงที่เกิดการเรียนรู้ถ่ายทอดวิชาหาเลี้ยงชีพแบบชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องมาจากในสมัยก่อนนั้นวังเวียงเป็นเพียงเมืองหนึ่งในแคว้นเวียงจันทน์ ที่ตั้งอยู่ระหว่างทางไปหลวงพระบาง ความเจริญไม่สามารถเข้ามาถึง การคมนาคมขนส่งลำบากมาก ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเข้าสู่ชุมชนหรือจากชุมชนเดินทางออกไปสู่เมือง ไม่มีโรงเรียน ไม่มีผู้ที่มีความรู้ มีความเจริญภายในท้องถิ่นน้อยมาก คนในชุมชนจึงได้เรียนรู้กันเองภายในชุมชนและจากบรรพบุรุษเท่านั้น ไม่มีความคิดที่จะออกไปเรียนรู้หรือเลียนแบบวิธีการผลิตใหม่ๆจากชุมชนอื่นหรือไม่มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยพอที่จะเรียนรู้หรือเลียนแบบพฤติกรรมจากวัฒนธรรมอื่น อีกทั้งภายความรู้สึกรักของคนในชุมชนที่ถึงแม้จะลำบากแต่บริเวณชุมชนนั้นก็มีความศรัทธาที่สมบูรณ์ จึงไม่รู้สึกว่าเป็นการยากนักที่จะหาผลผลิตจากธรรมชาติเพื่อดำรงชีพ

“สร้างบ้าน ซ่อมบ้าน ทำกันเองหมดทุกบ้าน” (บัวไหว นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า นอกจากการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคแล้วยังมีการผลิตสิ่งที่เป็นในการดำรงชีพ คือ การสร้างบ้านเรือน ในสมัยก่อนพบว่าการผลิตหรือสร้างที่อยู่อาศัยล้วนแล้วแต่ทำมาจากวัสดุอุปกรณ์ธรรมชาติทั้งสิ้น วิธีการก็เรียนรู้มาจากปู่ตายาย โดยอาศัยวัสดุทางธรรมชาติคือ ไม้ไผ่ที่พบเห็นได้มากภายในชุมชน ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักนั้นพบเห็นมาตั้งแต่เด็กและได้จดจำเอาวิธีการสร้างและซ่อมแซมมาจากพ่อของตัวเอง และนอกจากการเรียนรู้จากบรรพบุรุษแล้วผู้ให้ข้อมูลหลักยังมีการถ่ายทอดสู่รุ่นลูกอีกด้วย นอกจากปัจจัยการผลิตที่อยู่อาศัยหรือสร้างที่อยู่อาศัยด้วยตนเองแล้ว เครื่องนุ่งห่มยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่คนภายในชุมชนสมัยก่อน

สรุปได้ว่าลักษณะวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงในอดีตนั้น ในลักษณะของอาชีพ คือ อาชีพเกษตรกรทำการเกษตรแบบผลิตเพื่อยังชีพ เลี้ยงปากท้อง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เนื่องจากลักษณะชุมชนที่ห่างไกลความเจริญ จึงเกิดความมีน้ำใจขึ้นในชุมชนร่วมมือกันช่วยเหลือแน่นอน รูปแบบและกระบวนการผลิตได้รับการเรียนรู้ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษที่ส่งสมกันมา ยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น โดยอาชีพหลักของคนในชุมชนนั้นคือ อาชีพเกษตรกร เพาะปลูกเพื่อยังชีพ

ช่วงหลังมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2545-2553) หลังจากการเข้ามาของการท่องเที่ยวพบว่า ลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการเข้ามาของการท่องเที่ยว ทำให้มีผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวเข้ามาประกอบกิจการเพิ่มขึ้น และเมืองวังเวียงเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น มีการหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

เพิ่มมากขึ้นจากอดีต จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ได้เกิดการลงทุนของผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว เช่น การสร้างโรงแรม เกสเฮาส์ รวมไปถึงรีสอร์ท ก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นภายในพื้นที่ นอกจากผู้ประกอบการที่ลงทุนสร้างโรงแรมแล้ว จากการศึกษายังพบว่า ด้วยสภาพของพื้นที่ที่มีลำน้ำของที่มีชื่อเสียงในเรื่องความสวยงาม ยังก่อให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวต่างๆเกิดขึ้น คือ การพายเรือคายัค การล่องห่วงยาง การนั่งเรือชมน้ำของ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเหล่านี้ ก่อให้เกิดการจ้างงานรวมถึงอาชีพใหม่ๆที่เปลี่ยนแปลงไปภายในพื้นที่ และจากการศึกษาพบว่าภายในชุมชนเองยังเกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาเป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทางการท่องเที่ยวเช่นกัน แต่ยังมีชาวบ้านอีกจำนวนไม่น้อยที่แม้ว่าจะมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ได้ยึดอาชีพหลักคือเกษตรกร ไร่เลี้ยงชีพและหารายได้เสริมจากธุรกิจท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ภาคการผลิตของคนในชุมชนวังเวียงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คนในชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“ยังหาปลา ของป่า เก็บผัก กินเหมือนเดิม ไม่เคยซื้อกิน

มีแต่ฝรั่งเท่านั้นที่ซื้อ” (แสนคำ นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า แม้ชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่คนในชุมชนและครอบครัวก็ยังมีวิถีชีวิตเหมือนเดิม เพราะธรรมชาติที่วังเวียงนั้นอุดมสมบูรณ์มาก ในน้ำมีปลาชุกชุม ในป่าก็มีของป่าที่ไม่เคยประสบภาวะขาดแคลน นอกจากจะไปเก็บผักตามธรรมชาติเพื่อการประกอบอาหารแล้ว ครอบครัวหลายครอบครัวยังปลูกผักขึ้นภายในพื้นที่ของตนเองเพื่อรับประทานเองภายในครอบครัวอีกด้วย ภาคการผลิตเพื่อบริโภคภายในชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เคยใช้ชีวิตอย่างไรก็ยังเป็นแบบนั้น นอกจากนี้ชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลหลักยังกล่าวว่า

“ถ้าเป็นของกินก็หาเองตามป่า ตามน้ำ ไม่เคยซื้อ

หรือถ้าซื้อก็ต้องจำเป็นจริงๆ” (ศรีไสว นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า การท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพกับหลายบ้าน แต่ในการผลิตและหาอาหารเพื่อยังชีพนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมน้อยมาก ทั้งนี้เป็นเพราะจำนวนคนในชุมชนมีไม่มาก ด้วยทรัพยากรภายในพื้นที่ที่ยังคงความสมบูรณ์มีการเกี่ยวพันกับคนในชุมชน ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่าย อีกทั้งชาวบ้านมีค่าครองชีพไม่มาก มีการกินอยู่อย่างพอเพียง การหาอาหารเลี้ยง

ปากท้องเพื่อตนเองและครอบครัวจึงไม่จำเป็นต้องใช้เงินซื้อ เพราะเป็นการประหยัดและยังยึดติดกับวิถีชีวิตที่เคยเป็นมาที่มีความเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ การผลิตอาหารเพื่อยังชีพยังเป็นกรรมวิธีแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเท่าใดนัก

อย่างไรก็ตาม ในภาคการผลิตของคนในชุมชนและครอบครัวยังคงผลิตและหาอาหารเพื่อยังชีพเอง นอกจากเพื่อยังชีพแล้ว ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในภาคของการผลิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยส่วนใหญ่ นอกจากเพื่อเลี้ยงปากท้องยังเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก กล่าวว่า

“จับปลาใส่ฟางขายทุกวัน เมื่อก่อนจับกินอย่างเดียว
สมัยก่อนคนจนเดี๋ยวนี้คนมีเงิน” (บัวศรี นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ปัจจุบันคนในชุมชนวังเวียงมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นมาก ในสมัยก่อนครอบครัวหาอาหารเพียงเพื่อเลี้ยงปากท้องเท่านั้น โดยไม่ได้คิดการไกลว่าจะต้องหาเงินได้เท่าไรต่อวันเนื่องจาก ชุมชนวังเวียงเป็นเพียงชุมชนเล็ก ๆ ที่มีการกินอยู่แบบพอเพียง พอเลี้ยงปากท้องและครอบครัวได้เพียงเท่านั้น แต่ตั้งแต่เริ่มมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ทำให้คนเพิ่มมากขึ้น ก็ทำให้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นมา สามารถมองเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว แต่เนื่องจากความรู้มีไม่มาก จึงเลือกอาชีพประมง เก็บผัก หาปลาในลำน้ำของมาขายเพื่อสร้างรายได้ นอกจากตนเองแล้ว ยังชักชวนญาติ และภรรยาตื่นมาเก็บผัก ออกหาปลาไปทำกับข้าวกินแล้ว ยังจับปลาขายเป็นฟางเพื่อขายแลกเงินทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย โดยตนเองออกไปจับปลาเอาตากแห้งแล้วขายเป็นฟางให้ภรรยานำมาขายที่ตลาด ทำแบบนี้มาเป็นระยะเวลา 2 ปีแล้ว เห็นได้ว่าลักษณะการดำรงชีวิตทางการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นคนในชุมชนกล่าวว่า

“เมื่อก่อนทำนา ตอนนี้ทำร้านอาหาร พี่น้องช่วยกันหลายคน
ฝรั่งมาเยอะได้เงินดี ดีกว่าเมื่อก่อน” (เพ็ง นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ในสมัยก่อนนั้นญาติพี่น้องรวมถึงครอบครัวตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษได้มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ภายหลังเริ่มมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ และได้มีการพบเห็นร้านอาหารที่สร้างไว้สำหรับขายอาหารให้นักท่องเที่ยว จึงได้กลับมาตกลงกับพี่น้องภายในครอบครัวว่าจะเริ่มต้นขายอาหารให้กับนักท่องเที่ยวได้รายได้ดีกว่าทำการเกษตร และไม่ใช้แรงงานหนักเหมือนเมื่อก่อน ครอบครัวนี้ได้เริ่มต้นกิจการนี้มาเป็นระยะเวลาปีกว่าแล้ว มีลูกค้า

ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่อยากมาลิ้มลองรสชาติอาหารท้องถิ่น ร้านอาหารภายในพื้นที่มีหลายแบบ เป็นแบบชายฝั่งโดยเฉพาะก็มีเยอะ แต่คนเลือกทำอาหารท้องถิ่นขายจะง่ายกว่า รายได้เพิ่มขึ้นจากเมื่อก่อนแต่ก็ไม่ถึงกับมากเหมือนพวกสร้างเกสเฮ้าส์หรือโรงแรม แต่ก็มีความสุขและสามารถใช้ชีวิตได้สบายเพราะไม่ค่อยได้ใช้จ่ายอะไรมากมาย นอกจากนี้คนในชุมชนผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“เมื่อก่อนทำอาชีพจับปลา ตอนนี่เล่นเรือรับส่งนักท่องเที่ยว
เพิ่งทำได้ไม่นานเพราะเพื่อนชวนมาทำได้รายได้ดี” (ท่วน นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า อาชีพเดิมส่วนใหญ่ของคนในแถบชุมชนคืออาชีพเกษตรกรรม และเมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ชุมชนวังเวียงให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็ได้เกิดอาชีพใหม่ขึ้นมาโดยได้รับการบอกเล่าชักชวนจากเพื่อน และคนในท้องถิ่นที่ชี้ให้เห็นข้อดีจากการประกอบอาชีพใหม่ และผลตอบแทนที่สูงกว่าการทำเกษตร จากการสัมภาษณ์พบว่าเพื่อนหรือคนในชุมชนหลายคนได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพไปอย่างถาวร โดยเปลี่ยนจากการทำเกษตรมาทำการรับจ้างขับเรือแทน และผลตอบแทนที่ได้รับนอกจากจะเป็นค่าจ้างยังมีทิปอีกด้วย

สรุปได้ว่า ระบบเศรษฐกิจในมิติของการผลิตภายในชุมชนวังเวียงในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อพื้นที่ชุมชนวังเวียงเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยในภาคการผลิตจากการผลิตเพื่อยังชีพ หรือเลี้ยงชีพภายในครอบครัวเท่านั้นในสมัยก่อน ได้เปลี่ยนแปลงไปผลิตเพื่อแลกกับเงิน โดยการผลิตหรือการหาอาหารมีการวางแผนในการหาอาหารเพิ่มมากขึ้นกว่าความต้องการภายในครอบครัว แล้วนำส่วนที่เหลือไปขายที่ตลาดภายในชุมชน เพราะคนในชุมชนหลายบ้านเปลี่ยนอาชีพจากการหาอาหารเพื่อยังชีพไปเป็นค้าขายจึงไม่มีเวลาหาอาหารเอง จึงเกิดความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจในระบบ การซื้อและการขายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม อีกทั้งพื้นที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากรายได้เงินตราที่มาจากนักท่องเที่ยวได้กระจายลงมาให้คนในชุมชนทำให้มีรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม

นอกจากระบบการผลิตที่เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพ โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อทำอาชีพเกษตรกรรมแล้ว จากการศึกษาพบว่าหลายครอบครัวในชุมชนมีการเล็งเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ๆเพิ่มขึ้น และมีการเปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาเข้าสู่ระบบทางการท่องเที่ยว โดยพบว่าคนในชุมชนเปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม มาเป็นอาชีพค้าขาย เพื่อแลกกับเงินตรา แทนการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงปากท้องเพียงอย่างเดียวในสมัยก่อน และยังพบว่ามีการทำอาชีพเสริม

เพื่อหารายได้เพิ่มมากขึ้นหลังมีเวลาว่างจากการทำการเกษตร เช่นอาชีพ รับจ้างขับเรือ โกวด์ ท้องถิ่น เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพของคนในชุมชนวังเวียงได้เริ่มต้นเกิดขึ้นมาในช่วงเวลานี้เอง เนื่องมาจากชุมชนได้มีการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ทำให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ พบเห็นพฤติกรรมกรบรโภค อีกทั้งความจำเป็นในแสวงหารายได้เพื่อเป็นสื่อกลางในการซื้อหาปัจจัยการผลิตรวมไปถึงปัจจัยการบริโภคในการดำรงชีวิต จากการผลิตเพื่อยังชีพมีการพัฒนาไปเป็นรับจ้างผลิต โดยการนำเอาทรัพยากรที่สามารถหาได้ในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่า เช่น การเก็บของป่า การหาปลา จับสัตว์ป่า มาขาย เป็นการเสริมสร้างอาชีพและรายได้พิเศษในชุมชน แต่ทั้งนี้อาชีพหลักในชุมชนก็ยังดำรงอยู่

ลักษณะการประกอบอาชีพของคนในชุมชนวังเวียง ทั้งก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว มีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก คือชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตร ทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ หาของป่า โดยการทำการเกษตรยังคงเป็นการเกษตรแบบยังชีพ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้ออำนวย การปลูกพืชนั้นต้องอาศัยการธรรมชาติของฝนที่ตกต้องตามฤดูกาลเป็นหลัก

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพในชุมชนวังเวียง มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยชาวบ้านในชุมชนส่วนหนึ่งเริ่มหันมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการปรับปรุงบ้านของตัวเองให้กลายเป็นเกสเฮ้าส์ มีการเปลี่ยนจากอาชีพการเกษตรมาเป็นประกอบกิจการร้านอาหาร มีการเปิดร้านขายของชำเพื่อขายสิ่งของจำเป็นให้แก่นักท่องเที่ยว และมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาเป็นอาชีพรับจ้างให้กับ โรงแรมร้านอาหารภายในพื้นที่อีกด้วย

2.1.2 รายได้-รายจ่าย

ชุมชนวังเวียงในอดีต นับได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความยากลำบากต่อการเข้าถึง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่อยู่ห่างไกลความเจริญ วิถีชีวิตของชุมชนมีการพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลัก โดยพึ่งปัจจัยทางธรรมชาติในการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ อาหาร ข้าวของเครื่องใช้ ดังนั้นคนในชุมชนวังเวียงจึงมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ไม่มีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันรวมถึงรายได้มากนัก

ก่อนเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) ในอดีตนั้นชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนขนาดเล็ก อาชีพของประชากรส่วนใหญ่คือเกษตรกร มีการทำนา ปีละ 1 ครั้ง ตำบลบริเวณริมน้ำ

สามารถทำได้ 2 ครั้งต่อปี การเกษตรภายในชุมชนล้วนแล้วแต่มีการเกษตรแบบยังชีพเพียงเท่านั้น ประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้มีอาชีพค้าขาย โดยมากมีทำการเกษตร ก็เพียงเพื่อพอกินใช้ภายในครอบครัวเท่านั้น จึงเป็นผลให้รายได้ของคนในชุมชนนั้นน้อยมากเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น มีการเก็บของป่าไปวางขายตามตลาดบ้างแต่ก็ไม่ได้สร้างรายได้มากเท่าใดนัก ลูกค้าส่วนใหญ่มาจากคนที่เดินทางจากวังเวียงแล้วเข้ามาพักรับประทานอาหาร หรือพักรถที่วังเวียงเท่านั้น ส่วนคนในชุมชน มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันบ้างแต่ก็ไม่มากเท่าใดนัก เนื่องจากคนในชุมชนทำการเกษตรเลี้ยงปากท้องเสียส่วนใหญ่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า

“เมื่อก่อนไม่ค่อยมีของขายเท่าไร ปลูกกินเองมากกว่า
เลี้ยงหมู เก็บผักกิน ก็พออยู่” (สีดา นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านภายในชุมชนไม่ค่อยได้มีการใช้เงินเท่าใดนัก เนื่องมาจากคนในชุมชนแทบทุกบ้านสามารถที่จะทำการเกษตรเพื่อยังชีพได้แทบหมดทุกบ้าน เงินจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่จำเป็นสักเท่าไรนัก ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง แต่การดำรงชีพแบบนี้ก็ทำได้แค่ในชุมชนเท่านั้น ไม่ได้คิดว่าจะออกไปใช้ชีวิตนอกชุมชน เนื่องจากด้วยพื้นที่ที่มีความห่างไกลความเจริญ รวมถึงการเดินทางออกนอกพื้นที่ในแต่ละครั้งนั้นค่อนข้างลำบาก ชาวบ้านที่ส่วนใหญ่จึงมีความพอใจที่จะดำรงชีพแบบนี้มากกว่า

“ไม่มีรายได้มาก แต่ก็ไม่มีรายจ่ายเหมือนกัน พออยู่ได้” (ศรีใส นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักชาวบ้านในชุมชนพบว่า ชาวบ้านที่ดำรงชีพในสมัยก่อนนั้นถึงแม้จะไม่มีรายได้มากนักเพราะอาชีพส่วนใหญ่ คือต่างคนต่างทำมาหากินเพื่อปากท้องของครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่ก็ไม่ได้มีความลำบาก ถึงแม้ว่าจะไม่มีเงิน แต่ก็ไม่มีรายจ่ายเช่นเดียวกัน สามารถดำรงชีพอยู่ได้สบาย ไม่ได้มีความลำบากหรือต้องดิ้นรนไปทำงานในพื้นที่อื่น คนในชุมชนใช้ชีวิตกันไปตามอัธยาศัย ที่คิดแบบนี้ก็มีส่วนมากจาก ในสมัยก่อนนั้นลาวเป็นประเทศที่เกิดสงครามค่อนข้างบ่อย มีความระส่ำระสายแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และวังเวียงเป็นเมืองที่มักตกไปอยู่ในมือของลาวฝ่ายขวาและซ้ายเสมอ เมื่อสงครามสงบลง การได้ดำรงชีวิตอยู่แบบเงียบสงบ ถึงแม้ว่าจะไม่มีรายได้มากนัก แต่ก็เป็นที่พอใจของคนในท้องถิ่น เพราะพื้นที่ในชุมชนวังเวียงไม่ได้ลำบากหรือขาดแคลนทรัพยากรทางธรรมชาติแต่อย่างใด

ในช่วงนี้ชาวบ้านในชุมชนวังเวียงมีรายได้เฉลี่ยไม่มากนัก รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่มาจากผลผลิตทางการเกษตร การขายพืชไร่ การขายสัตว์เลี้ยง

สรุปได้ว่าก่อนพื้นที่จะมีการท่องเที่ยวเข้ามาใน ลักษณะของรายได้และรายจ่ายของคน ในชุมชนวังเวียง พบว่าลักษณะรายได้อยู่ในเกณฑ์รายได้ต่ำ ในขณะที่รายจ่ายก็อยู่ในเกณฑ์ ที่ต่ำเช่นกัน เพราะในเขตพื้นที่วังเวียง ทุกครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ มากกว่า การทำการเกษตรเพื่อการค้า หรือเพื่อเศรษฐกิจ จึงมีการกินอยู่ในลักษณะที่พอเพียงถึงแม้ว่าจะมี รายได้ไม่มากนัก แต่ในขณะที่รายจ่ายก็ไม่มากเช่นกัน

หลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) จากการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่ เข้ามาในพื้นที่วังเวียง จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ในปัจจุบันชุมชนวังเวียงมีการ แลกเปลี่ยนสินค้ากันมากกว่าในอดีต เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การผลิตไม่ได้มีการ ผลิตเพื่อการบริโภคเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันยังมีการผลิตเพื่อเงิน เป็นรายได้หลักอีกด้วย เนื่องจากมีคนนอกพื้นที่ รวมทั้งความเจริญ และนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่ อย่างไม่ ขาดสาย เพราะฉะนั้นเงินจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญกับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น มีการประกอบ อาชีพใหม่ๆเกิดขึ้นในพื้นที่นอกจากอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การรับจ้างทั่วไป งานบริการด้านการ ท่องเที่ยว จนกระทั่งพัฒนาขึ้นมาเป็นผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว นับตั้งแต่ปี 2009 จนกระทั่งปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวได้หลั่งไหลเข้ามาภายในพื้นที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้มีเงิน ที่ไหลเข้ามาภายในชุมชนวังเวียง จนชุมชนวังเวียงมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นตามลำดับ ด้วยเหตุนี้เองสิ่งที เป็นผลพวงจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจภายในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คือ รายได้และรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“เมื่อก่อนปลูกไวกินอย่างเดียว เดี่ยวนี้แบ่งที่ไว้

ปลูกมาขายที่ตลาดเข้าด้วย รายได้เพิ่มขึ้นจากสมัยเดิมมาก” (ทองนุ นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าในสมัยก่อนนั้นได้ ปลูกผักหรือเก็บของป่า เพื่อ ไว้บริโภคภายในครอบครัวเพียงอย่างเดียวแต่ปัจจุบัน ตลาดมีคนมาก คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว ก็มีกำลังซื้อ จึงเลือกที่จะปลูกผักส่วนหนึ่งเอามาขายที่ตลาดเมื่อได้เงินมา ก็นำไปซื้อของที่อยากได้ ในสมัยก่อนนั้นคนในชุมชนยากจนทำมาหากินกันก็เฉพาะเลี้ยงปากท้อง แต่สมัยนี้วังเวียงเจริญขึ้น มาก ของใช้ก็มีเข้ามาขายเพราะฉะนั้นเงินจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ตนและครอบครัวต้องหา โดยเมื่อ ได้เงินมาก็สามารถนำเงินนั้นไปซื้อของที่ตนและครอบครัวอยากได้มาใช้สอย และนอกจากนี้การ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นคนในชุมชนอยู่ในพื้นที่ยังกล่าวว่า

“เมื่อก่อนหาปลากินอย่างเดียว เดี่ยวนี้จับปลาไปส่งร้านอาหารทุกวัน

ได้รายได้ดี” (วิจิต นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า ครอบครัวรวมถึงตนเองนั้นทำอาชีพเกษตร จับปลามาขายแล้วตั้งแต่รุ่นพ่อ จับมาก็แค่พอเป็นอาหารภายในครอบครัว แต่ปัจจุบันเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา มีร้านอาหารเกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้น ตนได้รู้จักกับร้านอาหารแห่งหนึ่ง ได้พูดคุยกันว่าให้ช่วยจับปลามาส่งที่ร้านแล้วก็จะได้เงินเป็นเงินแลกเปลี่ยน มากน้อยตามน้ำหนัก และจำนวนของปลา ตนจึงให้ลูกชายออกไปช่วยจับปลาด้วยเพราะจะได้ได้ปลาเพิ่มมากขึ้น และเอามาขายจะได้ได้เงิน ถือเป็นเรื่องที่ดีเพราะปัจจุบันตัวเองต้องทำอะไรก็ต้องใช้เงินในการซื้อหา การที่มีร้านอาหารมาเปิดและว่าจ้างให้ตนเองจับปลา ทำให้ตนเองและครอบครัวมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากรายได้ที่มาจากการสร้างกิจการเกษตรเฮาส์และร้านอาหารแล้ว รายได้หลักในปัจจุบันของคนในชุมชนส่วนใหญ่มาจาก การรับจ้างกิจการร้านอาหาร หรือเกษตรเฮาส์ รวมไปถึงกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่นมีคอกุเทศก์ท้องถิ่นเป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักคนในชุมชนพบว่า

“รับจ้างเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหาร ทำมาตั้งแต่ร้านเปิด

เพื่อน ๆ รุ่นเดียวกันก็ทำกันหมด” (จำปานามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ สิ่งที่เป็นผลตามมาก็คือการเจริญเติบโตของเกษตรเฮาส์ โรงแรม รวมไปถึงร้านอาหาร คนในพื้นที่ส่วนใหญ่เลือกที่จะเลิกทำการเกษตร และเปลี่ยนมาเป็นอาชีพรับจ้างภายในพื้นที่ บางก็รับจ้างเสิร์ฟอาหาร บางก็รับจ้างเฝ้าเกษตรเฮาส์ แต่คนเลือกที่จะรับจ้างเสิร์ฟเพราะรู้จักกับเจ้าของร้านมาเป็นระยะเวลานาน ถือเป็นงานดีที่การท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เพราะนอกจากอาชีพที่จะสร้างรายได้ โดยที่ตนไม่จำเป็นต้องออกไปหารายได้นอกพื้นที่แล้ว ยังได้มีการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว โดยนอกจากรายได้ที่สามารถหาได้แล้วตนยังได้ฝึกภาษาอังกฤษจากลูกค้าอีกด้วย รู้สึกพึงพอใจกับรายได้ที่ได้รับ เนื่องจากพอมีรายได้ก็สามารถนำไปซื้อของใช้หรือเอาไปเที่ยวในเวียงจันทน์ ซื้อของเครื่องใช้ส่วนตัวได้

สรุปได้ว่าภาคเศรษฐกิจในเรื่องของรายได้ภายในชุมชนเวียง เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว พบว่าประชากรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการที่พื้นที่ได้ถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนายทุนเข้ามาลงทุนจากพื้นที่อื่นก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยพบว่าอาชีพที่คนในชุมชนให้การสนใจเป็นอย่างมากคือ อาชีพรับจ้างเนื่องจากไม่จำเป็นต้องมีเงินลงทุนมาก แต่ก็สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี และนอกจากอาชีพรับจ้างแล้วอาชีพ

ชาวบ้านในพื้นที่ที่ยึดอาชีพหลักคืออาชีพทางการเกษตรแบบยังชีพในอดีต ก็ได้เปลี่ยนแปลงเป็นหารายได้เสริมจากการเก็บของป่าจากธรรมชาติ จับสัตว์น้ำ ปลุกผัก นำมาขายในตลาดเนื่องจากปัจจุบันมีคนรวมถึงนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาภายในพื้นที่ เป็นการสร้างอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านภายในพื้นที่อีกด้วย ชาวบ้านในชุมชนบางส่วนหันมาเปิดร้านขายของที่ระลึกรวมถึงขายของอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ที่จำเป็นให้กับนักท่องเที่ยวเนื่องมาจากสามารถเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และปัจจุบันการเดินทางไปซื้อของจากเวียงจันทน์สามารถทำได้ง่ายและการเดินทางไม่ใช้เวลามากเหมือนสมัยก่อน จากสภาพการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าช่วงหลังเมื่อมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ ทำให้รายได้ของประชาชนรวมถึงรายจ่ายของคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นมีเงินสะพัดจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นภายในพื้นที่ จึงทำให้รายได้และรายจ่ายมีความแตกต่างกับช่วงก่อนมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว

2.1.3 โอกาสในการจ้างงาน

ในสมัยก่อนนั้นมีการแลกเปลี่ยนแรงงาน แบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เนื่องจากสังคมเป็นลักษณะชนบท มีความผูกพันกันพึ่งพาอาศัยกัน ในลักษณะเครือญาติ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัวและเพื่อนบ้านภายในชุมชน

ช่วงก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2535-2544) ลักษณะชุมชนในช่วงก่อนชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น พบว่าทุกครัวเรือนมีอาชีพทางการเกษตรเพื่อยังชีพส่วนใหญ่ ภายในชุมชนนั้นมีการทำไร่ ทำนา เป็นชุมชนที่มีสภาพความเป็นชนบทจึงทำให้มีลักษณะ เหนียวแน่นผูกพันกันมากภายในชุมชน การแลกเปลี่ยนแรงงานหรือการจ้างงานภายในพื้นที่นั้น มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานช่วยเหลือกันมากกว่าที่จะมีการจ้างและให้ผลตอบแทนเป็นเงิน เนื่องจากช่วงก่อนมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวขึ้นชุมชนหวังเวียงเป็นเพียงชุมชนเล็ก ๆ มีระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพ คนมีฐานะพอที่จะมีเงินเพื่อจ้างคนมาทำงานนั้น หาได้น้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการแลกเปลี่ยนแรงงานกันมากกว่า จากบ้านหนึ่งมาช่วยอีกบ้านหนึ่ง และช่วยเหลือตอบแทนกันไปแบบนี้เป็นต้นมา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“ช่วยกันไป พอไปช่วยเขาเขาก็มาช่วยเรา ไม่ได้ค่าจ้างอะไร

เป็นน้ำใจก็เท่านั้น” (บัวลม นามสมมติ)

ช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) เมื่อการท่องเที่ยวได้เริ่มขยายเข้ามาในพื้นที่ ทำให้เกิดการลงทุน จากนายทุนชาวต่างชาติ รวมไปถึงคนในชุมชนก็พัฒนากิจการตัวเองขึ้นมาเป็นผู้ประกอบการ ด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายในเมืองอย่างรวดเร็วขึ้น

ปัจจุบันพบว่าภายในชุมชนวังเวียงได้มีธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ได้แก่ การเปิดร้านอาหาร โรงแรม ร้านขายของที่ระลึก กิจกรรมทางน้ำ การล่องห่วงยาง การให้บริการค้ายัคสถานบันเทิงบาร์น้ำที่ให้บริการบริเวณริมน้ำของ บาร์ร้านอาหาร การเดินป่า ล่องแพชมน้ำของ ซึ่งธุรกิจดังกล่าวนี้จำเป็นต้องใช้คนในพื้นที่เป็นกำลังสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจ และการเจริญเติบโตดังกล่าวได้มาพร้อมกับโอกาสทางการจ้างงาน ด้วยกำลังทรัพย์ของผู้ประกอบการ ประกอบกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในเมืองวังเวียงเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะใช้จ่ายเงินและกระจายเม็ดเงินลงไปภายในพื้นที่ทำให้กิจการหลายแห่งมีกำไรพอที่จะขยายกิจการ และสามารถจ้างงาน จ้างคนในท้องถิ่นให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“คนส่วนใหญ่ที่นี่ ถ้าเป็นเด็กวัยรุ่นก็จะม้ออาชีพรับจ้างตามร้านอาหาร โรงแรม ได้รายได้ดีเพราะกำไรจากเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวนั้นมีมาก เจ้าของจึงมีเงินจ้าง” (แสนงาม นามสมมติ)
 “ตั้งแต่ที่นี่เป็นเมืองท่องเที่ยว คนก็เปลี่ยนมารับจ้างกันเยอะ ได้เงินเยอะกว่าเมื่อก่อน” (ศรีไสว นามสมมติ)

สรุปได้ว่าโอกาสทางการจ้างงานในช่วงก่อนและหลังมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่มีลักษณะที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะสภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันซึ่งจากการศึกษาพบว่าในช่วงก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยวใน ชุมชนวังเวียงมีลักษณะอาชีพการทำเกษตรเพื่อยังชีพเสียส่วนใหญ่ จึงทำให้รายได้ค่อนข้างต่ำ การจ้างงานภายในพื้นที่จะมีลักษณะในการแลกเปลี่ยนแรงงานช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันมากกว่าจะจ้างเป็นตัวเงิน แต่ในช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวใน ด้วยลักษณะเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเม็ดเงินที่หลั่งไหลเข้ามาภายในพื้นที่นั้นมาจากการท่องเที่ยวเสียส่วนใหญ่ การลงทุนทางการท่องเที่ยวก็มีมากจากชาวต่างชาติผู้มีกำลังทรัพย์พอที่จะจ้างคนในพื้นที่ จากการศึกษาก็พบว่า เมื่อมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ทำให้เกิดโอกาสทางการจ้างงานสูง มีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน โดยการจ้างงานและนอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่นั้นมีการผันตัวเองจากอาชีพเกษตรกรรมมาเป็นอาชีพรับจ้างทางการท่องเที่ยว

2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงด้านสังคม

2.2.1 ความสัมพันธ์ทางสังคม

การศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของชุมชนวังเวียงได้ศึกษาถึงประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนและความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับคนภายนอกชุมชน ซึ่งถ้า

พิจารณาจากการตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนวังเวียงแล้ว พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีความใกล้ชิดกันมาก และสาเหตุที่ทำให้คนภายในชุมชนมีความใกล้ชิดกันสืบเนื่องมาจาก ความห่างไกลของชุมชนที่มีความห่างไกลจากชุมชนภายนอกเป็นอย่างมากทำให้คนในชุมชนมีความแน่นแฟ้นกันในเรื่องของการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน จนก่อให้เกิดความผูกพันที่ลึกซึ้งเสมือนเป็นญาติกัน มีการร่วมงานบุญประเพณีเดียวกัน ลักษณะความเชื่อ ทางพุทธศาสนาที่มีความแข็งแกร่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากพื้นฐานของชาวลาวนั้นเป็นเมืองที่มีความเชื่อทางพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แข็งแกร่งมาช้านาน ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้สมาชิกในชุมชนมีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย สงบสุข

ช่วงก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) ลักษณะของความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนนั้นเป็นลักษณะที่เหนียวแน่น เนื่องมาจากจำนวนประชากรภายในชุมชนที่มีไม่มากนัก ประกอบกับพื้นที่อยู่ห่างไกลความเจริญค่อนข้างมากจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีความรัก และสามัคคีดูแลซึ่งกันและกัน ประกอบกับชาวบ้านภายในพื้นที่นั้นยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสำคัญ เมื่อถึงโอกาสในการทำบุญต่างๆก็จะไปพบปะสังสรรค์ เจอกันที่วัดเป็นประจำ ประกอบกับระบบการแลกเปลี่ยนแรงงานในสมัยก่อนนั้นจึงทำให้ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมีความเหนียวแน่น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักภายในชุมชนได้ให้ข้อมูลว่า

“รู้จักกันทุกบ้าน ใครเกิดใครตายก็ไปหาไปดูแล ช่วยเหลือกันหมดคนลาว

มีน้ำใจ ซ่อมบ้านก็ช่วยกัน หาปลามาได้มากก็แบ่งกัน” (คำหวาน นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า ในสมัยก่อนนั้นคนในชุมชนวังเวียงมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่แนบแน่น รู้จักกันดีหมดทุกบ้านไม่ว่าบ้านไหนจะทำอะไร จะมีการเกิดการตายเกิดขึ้น ภายในชุมชนจะรู้กันหมด และมีการช่วยเหลือกันอยู่ตลอด นอกจากนี้แล้วจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักยังพบว่า เมื่อบ้านเรือนของคนภายในชุมชนเสียหายยังมีการช่วยเหลือกันของคนภายในพื้นที่ ที่กระทำต่อกันเสมือนกับพี่น้อง ครอบครัวเดียวกัน นอกจากนี้แล้วเมื่อถึงประเพณีงานบุญต่างๆยังมีการพบปะกันตามโอกาสไม่เคขาด

ช่วงหลังจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) จากการศึกษาพบว่า ถึงแม้ว่าพื้นที่ที่จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ระบบเศรษฐกิจอาชีพของคนในท้องถิ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการแลกเปลี่ยนแรงงานที่น้อยลง มีนายทุนรวมถึงนักท่องเที่ยวที่ถือเป็นคนแปลกหน้าแวะเวียนมายังชุมชนแห่งนี้อย่างไม่ขาดสาย แต่ด้วยอัตราค่าจ้างไม่ตรีของคนภายในชุมชน และพื้นฐานของนิสัยใจคอของคนลาวแล้ว ทำให้ระบบความสัมพันธ์ที่มีลักษณะที่

แนบแน่นภายในสังคม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างไร ก็ยังคงเป็นเหมือนแต่ครั้งเก่าแก่ นอกจากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่มีกันเองภายในชุมชนแล้ว จากการศึกษายังพบว่าความมีน้ำใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ยังแผ่ไปถึงนักท่องเที่ยวอีกด้วยด้วยความเป็นเมืองที่มีพื้นฐานของความมีน้ำใจ จึงทำให้เป็นเสน่ห์อีกอย่างหนึ่งที่เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่แนบชิดภายในสังคมที่เกิดขึ้นอย่างเหนียวแน่นแม้ว่าภายในพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว มีระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป มีคนเพิ่มมากขึ้น ก็เนื่องมาจากการปลูกฝังจากบรรพบุรุษถ่ายทอดจากสู่ชนรุ่นหลัง ในลักษณะความมีน้ำใจการปูพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนเอาไว้เป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“ปัจจุบันก็ยังรู้จักช่วยเหลือกันเหมือนเดิม ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป

มีนักท่องเที่ยวเข้ามาก็ได้รู้จักนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย” (แสนงาม นาม

สมมติ)

สรุปได้ว่าความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในช่วงก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยววนั้น ไม่ได้มีความแตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยความสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังมีลักษณะที่แนบชิดเหมือนเดิม เนื่องมาจากการปลูกฝังของบรรพบุรุษ รวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในพื้นที่ส่งผลทำให้ไม่ว่าพื้นที่จะมีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชน และมีการหลั่งไหลเข้ามาของคนจากชุมชนอื่น ก็ไม่ได้มีผลทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

2.3 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงด้านวัฒนธรรม

2.3.1 วัฒนธรรมการบริโภค

นับตั้งแต่อดีตชุมชนวังเวียงนั้นเป็นชุมชนที่มีถิ่นฐานอุดมสมบูรณ์ใกล้ป่า และแหล่งน้ำคือลำน้ำซอง ชาวบ้านมีลำน้ำซองเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชุมชน ทั้งอาบ คั้น กิน รวมไปถึงการหาอาหารสัตว์น้ำต่างๆภายในแม่น้ำ นอกจากนี้แล้วยังปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ทำนา วัฒนธรรมการบริโภคได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ในการหาอาหาร ปรุงอาหารเลี้ยงชีพ

ช่วงก่อนมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) การบริโภคอาหารภายในชุมชนในมีการบริโภคอาหารตามธรรมชาติ พืชผักล้วนแล้วแต่ได้มาจากการปลูกข้าวทำนา การทำเกษตร มีการออกล่าสัตว์ หาของป่า รวมถึงหาปลาในแหล่งน้ำ คือ ลำน้ำซอง ซึ่งทุกบ้านจะมี

วัฒนธรรมการบริโภคที่เหมือนกัน โดยพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก โดยบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก โดยการปลูกเองเพื่อบริโภค อาหารที่นำมาปรุงมาจากธรรมชาติที่มาประกอบเป็นอาหารพื้นเมือง ง่ายๆที่คนในชุมชนสามารถหาได้ภายในแหล่งธรรมชาติใกล้เคียง เช่น ปลา ที่หาได้จากลำน้ำของ และสัตว์ เช่น หนุณา วัว ควาย นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชผักไว้บริโภคเองภายในครัวเรือน ลักษณะการประกอบอาหารมีลักษณะง่ายๆหากินได้ตามธรรมชาติ จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“สมัยก่อนนั้นหาอาหารกินตามธรรมชาติ จับสัตว์ป่า จับปลา

ข้าวก็ทำนาเอง อาหารก็เอามาปิ้งย่างง่ายๆ ไม่ได้มีอะไรมาก” (หล้า นามสมมติ)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่า พฤติกรรมการบริโภคของคนในชุมชนมีลักษณะพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก อาหารที่เป็นจำพวกเนื้อสัตว์ ก็หาเอาตามธรรมชาติ จับปลาในน้ำ เลี้ยงวัว หมู ควาย และจับสัตว์ป่าตามธรรมชาติ เช่นหนุณา วิธีการกินไม่ได้มีความยุ่งยาก หรือซับซ้อนเท่าใดนัก มีการบริโภคข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก

ช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ เป็นสาเหตุให้คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมน้อยลง วิธีการบริโภคไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนัก ยังคงบริโภคอาหารเหมือนในอดีต แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปคือ กระบวนการได้มาซึ่งอาหารจากสมัยก่อนนั้นทุกครัวเรือนมีอาชีพเกษตรกรรม เพาะปลูกเลี้ยงสัตว์เพื่อยังชีพ แต่ปัจจุบันเมื่ออาชีพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาเป็นรับจ้างทางกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เวลาในการทำการเกษตรหรือออกหาอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลง การหาอาหารบริโภคตามแหล่งอาหารทางธรรมชาติมีน้อยลง แต่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงมาเป็นซื้ออาหารรวมไปถึงวัตถุดิบในการประกอบอาหารจากตลาดเพิ่มมากขึ้นแทน แต่ลักษณะอาหารยังคงเป็นแบบเดิมในอดีต คือเป็นอาหารง่ายๆนอกจากนี้ระบบสาธารณสุขบริโภคของคนในท้องถิ่นยังมีความเจริญเพิ่มมากขึ้นคนภายในชุมชนเริ่มที่จะมีข้าวของเครื่องใช้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเช่น ในอดีตใช้เตาด่าน หรือก่อไฟในการผลิตอาหาร แต่ปัจจุบันมีการใช้เตาแก๊สในการผลิตอาหาร เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ มีชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนย้อมนำสิ่งแปลกใหม่เข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วยังพบว่า ภายในชุมชนยังมีร้านอาหารฝรั่งเกิดขึ้นภายในชุมชนที่แตกต่างไปจากเดิม แต่สิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมการบริโภคของคนวังเวียงเปลี่ยนแปลงไป จะมีก็แต่นักท่องเที่ยวเท่านั้นที่จะบริโภคอาหารที่ไม่ใช่อาหารท้องถิ่น ส่วนชาวบ้านภายในชุมชนยังมีวัฒนธรรมการกินเช่นเดิม

สรุปได้ว่าช่วงก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวนั้น วิถีการบริโภคของคนในชุมชนวังเวียงนั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเท่าใดนัก ยังคงบริโภคอาหารที่หาได้จากท้องถิ่น และธรรมชาติเหมือนที่เคยเป็นมา ถึงแม้ว่าภายในชุมชนในช่วงที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาจะมีการเริ่มขายอาหารแบบต่างชาติ หรือแบบฝรั่ง แต่ผู้คนที่บริโภคอาหารในลักษณะนี้จะมีเพียงแต่นักท่องเที่ยว ส่วนคนท้องถิ่นยังคงบริโภคอาหารท้องถิ่นเช่นเดิม จะแตกต่างกันตรงกระบวนการที่ได้มาเท่านั้น โดยในสมัยก่อนการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ชาวบ้านทุกครัวเรือนจะเป็นผู้ออกไปหาอาหารหรือทำการเกษตรเอง แต่ในช่วงที่มีการท่องเที่ยวเข้ามานั้นชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการได้มาซึ่งอาหารจากการออกไปหาอาหารล่าสัตว์ด้วยตนเอง เป็นการจับจ่ายซื้อจากตลาดสาเหตุเนื่องมาจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านในชุมชนหลายครัวเรือนเปลี่ยนแปลงอาชีพเป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจึงเป็นเหตุให้ไม่มีเวลาเพียงพอจะออกไปหาอาหารตามธรรมชาติด้วยตนเอง

2.3.2 การดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงมีลักษณะที่เรียบง่าย ไม่มีการดิ้นรนแข่งขันกันมากนักทั้งนี้สืบเนื่องมาจากชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนเล็กๆ มีประชากรเพียงไม่กี่ครัวเรือนในอดีต และที่ตั้งของชุมชนมีความห่างไกลความเจริญไม่ดิ้นรนแข่งขัน เพราะทรัพยากรที่มีอยู่ไม่นับมีความสัมพันธ์ หรือมีความสมดุลกับจำนวนประชากรภายในพื้นที่ และสามารถที่จะสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ทุกครัวเรือน

ก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) เมืองวังเวียงเป็นเมืองที่ห่างไกลความเจริญ การพัฒนาสาธารณูปโภคเริ่มต้นมาจากครั้งสงครามคาบสมุทรอินโดจีน ที่สหรัฐอเมริกาเข้ายึดเมืองวังเวียงเป็นพื้นที่ตั้งพร้อมกับสร้างสนามบิน ระบบสาธารณูปโภคก็ได้เริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา แต่ชาวบ้านภายในชุมชนก็ยังมิได้มีการติดต่อกับชุมชนภายนอกมากนักเนื่องจากพื้นที่ชุมชนวังเวียงนั้นมีความห่างไกล ใช้เวลาเดินทางหลายชั่วโมงกว่าจะถึงเวียงจันทน์หรือหลวงพระบาง การเข้าออกของคนภายในพื้นที่นั้นยังมีไม่มาก ส่วนมากแล้วชุมชนแห่งนี้จะเป็นเพียงจุดแวะพักของคนที่ต้องการเดินทางจากเวียงจันทน์ไปยังหลวงพระบางหรือจากหลวงพระบางมาเวียงจันทน์ การดำเนินชีวิตยังคงทำการเกษตรเป็นหลัก โดยมีการปลูกข้าวทำนา ปลูกฝักเก็บของป่า ปลูกฝัก และทำการประมงน้ำจืดในลำน้ำของ การปรุงอาหารภายในชุมชนนั้นมีความคล้ายคลึงกับการปรุงอาหารทางภาคอีสานของประเทศไทย ลักษณะการบริโภคนั้นยังไม่ได้มาตรฐานในเรื่องของความสะอาดในเรื่องของสุขอนามัย การปรุงให้สุกหรือปราศจากเชื้อโรค เนื่องมาจากชุมชนวังเวียงนั้นเป็นพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ความรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ ที่

ชาวบ้านภายในชุมชนได้รับนั้นยังไม่มาก เพราะฉะนั้นอาหารที่มีกรรมวิธีการปรุงจึงเป็นไปตามการถ่ายทอดของบรรพบุรุษเสียส่วนใหญ่ และไม่ได้มาตรฐานในเรื่องของความสะอาด ชาวบ้านได้ดำเนินชีวิตหาเลี้ยงปากท้องเท่าที่ธรรมชาติจะเอื้ออำนวย การดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ชาวบ้านจะเดินทางออกจากบ้านในตอนเช้าในการออกไปหาอาหาร ทำนา และนำวัวไปเลี้ยงในป่า และจะกลับเข้าบ้านอีกครั้งในช่วงเย็น วิธีชีวิตจะดำเนินไปแบบนี้ซ้ำ ๆ ไม่ได้มีการวางแผน โดยใช้ชีวิตตามสภาพที่เป็นอยู่

“ตื่นเช้าก็ทำกับข้าว แล้วก็ออกไปทำไร่ ทำนาตกเย็นก็กลับ
ห่อข้าวไปกินข้างบางครึ่งก็กลับมากินข้าวบ้านตอนกลางวัน
ทำแบบนี้เป็นประจำ” (สุวรรณณี นามสมมติ)

หลังจากการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) การดำเนินชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ จากเกษตรกรที่เคยเป็นอยู่แบบเดิม ก็เปลี่ยนแปลงอาชีพมาเป็นอาชีพรับจ้างหรือประกอบการทางการท่องเที่ยวเสียเป็นส่วนใหญ่ เจือปนใจเหล่านี้เองส่งผลให้วิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่เดิมนั้นเปลี่ยนแปลงไป การดำเนินชีวิตเริ่มมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น เนื่องจากต้องมีการจัดสรรเวลาทำงานทางการรับจ้างท่องเที่ยวที่มีการเปิดปิดเป็นเวลา เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชนนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ซึ่งจากเดิมมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ค่อยมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากนัก แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านเริ่มมีมนุษยสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเป็นบุคคลที่จะนำรายได้มาสู่ชุมชน มีการจัดระเบียบบ้านเมืองวางแผนร่วมกันภายในชุมชนมากขึ้นเพื่อการพัฒนาภายในพื้นที่ จากที่เคยดำเนินชีวิตอยู่แต่ในภาคการเกษตรมีความห่างไกลความเจริญไม่ค่อยได้พบปะกับผู้คนภายนอกมากนัก เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ชาวบ้านเริ่มมีการปรับตัวเข้าสู่อาชีพการบริการมากขึ้น ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการเองและส่วนของผู้รับจ้างในงานบริการ

ในส่วน of ชาวบ้านที่ได้เปลี่ยนผันตัวเองมาในสายงานทางการท่องเที่ยวมีระบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากภาคการเกษตรซึ่งเคยเป็นอาชีพเดิมค่อนข้างมาก ในการดำรงชีวิตประจำวันซึ่งในสมัยก่อนนั้นเมื่อทำอาชีพเกษตร การตื่นนอนและการเข้านอนค่อนข้างเร็ว เพราะมีการแรงงานมาก ถือเป็นงานที่หนัก แต่ปัจจุบันเมื่อเปลี่ยนแปลงอาชีพมาทำงานบริการมีการเลิกงานที่ดึกขึ้นแต่งานหนักน้อยลง การดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามนักท่องเที่ยว จนเกิดเป็นความเคียดชังเกิดขึ้น

สรุปได้ว่าช่วงก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของชาวบ้านมีอาชีพทำการเกษตร ส่งผลให้ชีวิตประจำวันจะเป็นไปในลักษณะที่เรียบง่าย ไม่วุ่นวายและไม่ค่อยได้มีการปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกชุมชนมากนัก มีลักษณะการตื่นนอนในตอนเช้า และกลับเข้ามาในตอนเย็นเพื่อทำการกิจและรีบเข้านอนเพื่อตื่นทำงานในวันถัดไป ส่วนในช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่ช่วงนั้นส่งผลให้วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพมาประกอบกิจการหรือรับจ้างทางการท่องเที่ยว ทำให้การดำเนินชีวิตจำเป็นต้องมีแบบแผนมากขึ้น การตื่นและการเข้านอนหรือการดำเนินชีวิตประจำวันสำหรับบ้านที่เปลี่ยนอาชีพจากการเกษตรมาส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยว มีการเข้านอนที่ดึกขึ้นหลังจากการปิดร้าน ซึ่งแตกต่างจากเดิมในอดีต

2.3.3 การเกิดวัฒนธรรมใหม่และการสูญเสียทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเนื่องจากการถ่ายทอดและรับส่งจากสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่ง เนื่องจากชุมชนได้มีโอกาสได้เชื่อมและปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกและมีการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนดำรงอยู่และดำเนินไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ด้วยวัฒนธรรมที่เข้มแข็งทำให้ชุมชนไม่ได้มีการสูญเสียไปมากนัก เนื่องจากสภาพสังคมมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและมีระบบการผลิตที่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก ตลอดจนความเชื่อและความเลื่อมใสในศาสนาตลอดจนประเพณีจึงทำให้ชุมชนไม่ได้มีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากอดีตมากนัก จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ก็เพียงเพื่อการปรับตัวเพื่อการหารายได้และการดำรงอยู่ รวมถึงให้เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอกเพียงเท่านั้น

2.3.4 วัฒนธรรมการพูด

ช่วงก่อนการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2533-2543) ชุมชนวังเวียงนั้นมีการใช้ภาษาพูดเป็นภาษาลาว เนื่องพื้นฐานการสืบเชื้อสายมาจากลาวลุ่ม คือลาวที่อาศัยอยู่ในที่ลุ่ม เช่น ลาวลุ่ม ไทพวน ไทลื้อ ซึ่งภาษามีลักษณะการพูดคล้ายกับภาษาอีสานทั่วไป ซึ่งชาวชุมชนวังเวียงใช้เป็นภาษาท้องถิ่นในการพูดติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน

ช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2544-2553) เมื่อเริ่มมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ นักท่องเที่ยวเริ่มมีการหลงใหลเข้ามา หลากหลายเชื้อชาติ รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศไทย จึงเป็นการง่ายที่จะเข้าใจในการสื่อสารกับชาวบ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงใช้ภาษาท้องถิ่นในการดำรงชีวิต ในการติดต่อสื่อสารภายในชุมชน ส่วนระหว่างชาวบ้านกับ

นักท่องเที่ยวชาวบ้านมีการใช้ภาษาอังกฤษบ้างเนื่องจากต้องปรับตัวเรียนรู้ที่จะให้บริการ แต่ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในพื้นที่ส่วนมากมีความอยาก และต้องการที่จะเรียนรู้ภาษาท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการพูดของคนในชุมชนนั้น ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปใช้ภาษาอื่น จะมีแค่เพียงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นเพื่อการให้บริการและการดำรงชีพเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านที่เปลี่ยนอาชีพมาประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นมีการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น โดยให้บุตรหลานซึ่งได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเป็นคนสอนให้ และเขียนข้อความประชาสัมพันธ์ทางการค้าให้ ส่วนการติดต่อสื่อสารระหว่างกันภายในชุมชนนั้นยังคงใช้ภาษาลาวเช่นเดิม

สรุปความแตกต่างทางด้านภาษาพูดของคนในชุมชนวังเวียงในช่วงก่อนการท่องเที่ยว และหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามา พบว่าภาษาพูดของคนในชุมชนนั้นไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือยังคงใช้ ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสาร แต่ในช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวในชุมชนมีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งภาษา เนื่องจากจำเป็นต่ออาชีพการประกอบการและการให้บริการของชาวบ้าน ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2.3.5 วัฒนธรรมการแต่งกาย

ช่วงก่อนเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) พบว่าโดยปกติการแต่งกายของคนในชุมชนวังเวียงเป็นลักษณะเรียบง่ายแต่งกายตามวัฒนธรรม ในลักษณะของผ้าไทพวนซึ่งมีการย้อมผ้าหม้อดิล การนุ่งห่มเสื่อผ้า เป็นผ้าชิ้นครามมัดหมี่ เป็นการนุ่งห่มพื้นบ้านของชาวบ้านที่มีอาชีพในการทำเกษตรกรรม เพราะลักษณะของเสื่อชนิดนี้เหมาะกับการทำการเกษตร ซึ่งผ้าครามสามารถให้ความเย็นจับเหงื่อได้ดี และยังสามารถป้องกันความสกปรกของดินโคลนเนื่องจากป้องกันความสกปรกเพราะผ้ามีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม วังเวียงเป็นพื้นที่ในการปลูกต้นคราม ที่นิยมปลูกตามริมน้ำ ร่วมกับผักสวนครัว มักจะปลูกกันภายในเดือนพฤษภาคม ไปจนกระทั่งเดือนสิงหาคม

ช่วงหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2554) เมื่อเริ่มมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวในช่วงหลังพบว่า ชาวบ้านในชุมชนวังเวียงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเล็กน้อย แต่ส่วนมากก็ยังมี การนุ่งห่มชิ้นอยู่ส่วนเสื่อท่อนบนจะมีการปรับให้เข้ากับยุคสมัยโดยเป็นแบบสากล ส่วนผู้ชายมีการแต่งกายที่เป็นสากลคือ มีการแต่งกายที่เหมือนคนไทย ใช้เสื่อยัดใส่กางเกงที่มีลักษณะเป็นสากล ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากระบบสาธารณูปโภคที่มีการพัฒนาขึ้น จากเดิมมีการเดินทางที่สะดวกขึ้น ชาวบ้านได้เดินทางออกนอกพื้นที่ไปพบปะเห็นวัฒนธรรมการแต่งกายแบบใหม่ๆเกิดขึ้น ในอีกด้านหนึ่งคือการที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ทำให้

ชาวบ้านซึ่งส่วนมากเป็นพวกหนุ่มสาวได้มีการลอกเลียนแบบวัฒนธรรม แต่ก็เพียงบางส่วนเท่านั้นไม่ได้ทั้งหมด นอกจากนี้แล้วยังพบว่าสื่อสารธารณที่พบเห็นจากโทรภาพ หรือโทรทัศน์มีส่วนเป็นอย่างมากในการแต่งกาย และสาเหตุอีกประการที่ทำให้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงการแต่งกายประยุกต์ให้เข้ากับโลกปัจจุบันคือ เมื่อวังเวียงมีเศรษฐกิจที่ดียอมทำให้หลายครัวเรือนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีผลประกอบการหรือกำไรที่ได้จากการท่องเที่ยว ทำให้สามารถมีเงินทองไปซื้อหาสิ่งของที่อยากได้ไม่ลำบากเหมือนสมัยก่อน

สรุปลักษณะการแต่งกายของคนในชุมชนวังเวียงช่วงก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยวพบว่าการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือชาวบ้านในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงให้การแต่งกายมีความทันสมัยขึ้นจากเดิมมีการประยุกต์ใช้เสื้อผ้าที่เป็นสากลมากขึ้น สำหรับผู้หญิงส่วนใหญ่ก็ยังคงวัฒนธรรมการแต่งกายแบบเดิม โดยการนุ่งซิ่นแต่มีการปรับเสื้อท่อนบนเปลี่ยนเป็นเสื้อยืดตามแบบสากล ส่วนผู้ชายแต่งกายตามแบบสากลและหาได้ยากที่จะพบเห็นผู้ชายภายในชุมชนแต่งกายแบบท้องถิ่น

2.3.6 วัฒนธรรมประเพณี

ก่อนเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2535-2544) วัฒนธรรมประเพณีที่ถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวลาว และประเทศลาวยังเป็นประเทศที่มีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา และยึดในหลักประเพณีฮีตสิบสอง ที่ชาวลาวรวมถึงผู้คนในชุมชนวังเวียงปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างเคร่งครัด คนในชุมชนวังเวียงมีการปฏิบัติตามประเพณีของลาวกันทุกครัวเรือนมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนา มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าและเข้าวัดกันตามประเพณีอย่างสม่ำเสมอ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ให้ข้อมูลว่า

“ชาวบ้านที่นี่ทำบุญกันอยู่เป็นประจำ เมื่อมาวัดนำข้าวเหนียว และกับข้าวมาถวายพระ เมื่อมาถึงวัดเราจะเป็นคนจัดอาหารลงบนขันโตก ปิดฝาชีไว้รอจนพระมา ทำกันอยู่ตั้งแต่เมื่อก่อนจนถึงปัจจุบัน” (ฟูไพรจิตร นามสมมติ)

หลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว (พ.ศ.2545-2553) การท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในพื้นที่ไม่ได้ทำให้ประเพณีหรือวัฒนธรรมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด เนื่องจากคนในพื้นที่มีความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมและมีความยินดีที่จะเผยแพร่ไปสู่นักท่องเที่ยว โดยการให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมอีกด้วย เช่น ประเพณีการตักบาตร และประเพณีบุญบั้งไฟ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีงานประเพณีดังกล่าวชาวบ้านยังมีความภาคภูมิใจที่จะสานต่อและจัดประเพณีนั้น มีความรู้สึกตื่นเต้นที่จะบอกต่อประชาสัมพันธ์ไปยังนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าการที่นักท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชนนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หรือมีการสูญเสียทางวัฒนธรรมและรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามามากนัก เนื่องจากการปลูกฝังวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามมีความแข็งแกร่งเหนียวแน่นมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษทำให้คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจที่จะสืบสานรวมถึงแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตนเองอย่างภาคภูมิใจ

สรุปความแตกต่างของวัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชนวังเวียงในช่วงระหว่างการเข้ามาของการท่องเที่ยวและหลังจากการท่องเที่ยวเข้ามาพบว่า ชาวบ้านในชุมชนวังเวียงยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวลาวไว้ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีการตัดขาดการทำบุญเข้าวัดอยู่เป็นประจำตามประเพณี นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าชาวบ้านได้มีการชักชวนให้นักท่องเที่ยวร่วมประเพณีงานบุญของคนอย่างภาคภูมิใจอีกด้วย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตลอดการวิจัย สำหรับบันทึกข้อมูลนั้น ใช้การจดบันทึก จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้อีกประเภทจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์โดยการตีความวิเคราะห์เนื้อหา และความหมายและตรวจข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนในพื้นที่เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นทุกๆปี ทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งลงทุนทางการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ และคนในพื้นที่ เนื่องจากเมื่อพื้นที่กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้มีเงินภายในพื้นที่กระจายมาสู่ชุมชน ก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประชาชนในพื้นที่ไม่ลำบากเหมือนสมัยก่อน เนื่องจากเมื่อพื้นที่ถูกพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค เพื่อให้ได้มาตรฐานในการ

รองรับนักท่องเที่ยวจึง ส่งผลให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนถูกพัฒนาขึ้นตามไปด้วย โดยการศึกษาเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของคนภายในพื้นที่ที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ทางด้านอาชีพ, รายได้- รายจ่าย และ โอกาสการจ้างงาน

1. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงทางด้านอาชีพ จากการศึกษาพบว่า เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพของคนภายในชุมชนจากภาคการเกษตรมาเป็นอาชีพรับจ้างทางการท่องเที่ยว คือ การเป็นพนักงานให้บริการภายในร้านอาหารที่รองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นพนักงานบริการในโรงแรมและรับจ้างในการให้บริการทางด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากชาวบ้านภายในชุมชนได้สังเกตเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ และรายได้จากการท่องเที่ยวนี้เองสามารถเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้นได้ เนื่องจากเมื่อชุมชนเกิดการพัฒนามีการติดต่อสื่อสารและการเดินทางออกและเข้าภายในพื้นที่ไม่ได้มีความลำบากเช่นสมัยก่อน ชาวบ้านได้มีโอกาสพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ที่สังคมภายนอกมีการพัฒนาขึ้น เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์ รถจักรยานยนต์ เป็นต้น จึงเป็นเหตุให้ชาวบ้านอยากมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเมื่อพื้นที่ภายในชุมชนมีโอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านภายในพื้นที่จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอาชีพของตนเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีเงินเพิ่มมากขึ้นและเหน่อน้อยลง จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการเกษตรแบบเดิมมาเป็นอาชีพในธุรกิจทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงทางด้านรายได้-รายจ่าย จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเกิดขึ้นซึ่งจากเดิมคือ อาชีพการเกษตรเพื่อยังชีพได้เปลี่ยนไปเป็นอาชีพที่อยู่ในสายงานทางการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้รายได้ต่อครอบครัวของชาวบ้านนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าสมัยยังไม่มีการท่องเที่ยวเข้ามา เนื่องจากก่อนการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่นั้นชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่มีความห่างไกลความเจริญ และมีความลำบากในการเข้าออกพื้นที่ ซึ่งการเดินทางจากเมืองวังเวียงไปหลวงพระบางหรือจากเมืองวังเวียงไปเมืองเวียงจันทน์นั้นเป็นเรื่องที่ลำบากต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นวัน จึงทำให้ชาวบ้านไม่ได้ออกไปมีอาชีพนอกชุมชน อาชีพเดิมที่ชาวบ้านภายในชุมชนวังเวียงยึดเป็นหลักคือ อาชีพเกษตรกร มีการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น จึงทำให้คนในชุมชนวังเวียงเป็นผู้ที่มีรายได้ออยู่ในระดับต่ำ เพราะอาชีพหลักคือการเกษตรไม่ได้มีการผลิตเพื่อการค้าแต่อย่างใด แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ส่งผลให้อาชีพของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจึงทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิม ด้านของรายจ่ายจากการศึกษาพบว่าชาวบ้านในชุมชนวัง

เวียงมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เนื่องจากมีการพัฒนาความเจริญทางด้านระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชนให้สะดวกสบายขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถที่จะเดินทางหรือออกไปซื้อของนอกพื้นที่ได้และมีการนำเข้าสินค้าที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคเข้ามาในพื้นที่ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพที่ทำให้ชาวบ้านได้รายได้เพิ่มมากขึ้น จึงสามารถมีกำลังทรัพย์ในการซื้อหาสิ่งของที่ต้องการได้ สรุปได้ว่าในสมัยก่อนการท่องเที่ยวจะเข้ามาภายในพื้นที่นั้น ชาวบ้านมีรายได้ที่อยู่ในระดับต่ำ แต่รายจ่ายก็อยู่ในระดับต่ำเช่นกัน และเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ที่ชาวบ้านในชุมชนได้รับรายได้เพิ่มมากขึ้น รายจ่ายก็มีการเพิ่มขึ้นเช่นกัน

3. การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนวังเวียงทางด้านโอกาสในการจ้างงาน จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้โอกาสจ้างงานภายในพื้นที่มีเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากพื้นฐานของคนในชุมชนวังเวียงมีอาชีพเกษตรกร มีการแลกเปลี่ยนแรงงานกัน โดยไม่มีตัวเงินเป็นปัจจัยหลัก แต่เป็นการแบ่งปันน้ำใจกันในลักษณะการเอาแรง มากกว่า มีการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ได้มีค่าจ้างเป็นการตอบแทน เนื่องจากคนในชุมชนผลิตผลผลิตเพียงเพื่อบริโภคเท่านั้นมีการแบ่งปันอาหารซึ่งกันและกัน แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่จึงเป็นที่มาของนายทุนที่เดินทางเข้ามาลงทุนภายในพื้นที่ซึ่งก่อให้เกิดโอกาสการจ้างงานเพราะนายทุนจากต่างชาติมีกำลังทรัพย์มากพอในการจ้างงาน นอกจากนี้เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงเป็นที่มาของอาชีพใหม่ๆที่เกิดขึ้น คือการเปิดร้านอาหารท้องถิ่น การเปิดร้านขายของที่ระลึก การให้บริการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การเป็นมัคคุเทศก์ สิ่งเหล่านี้จึงสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและบางครัวเรือนได้มีการพัฒนาจากอาชีพรับจ้างมาเป็นผู้ประกอบการอีกด้วย หรือคนในชุมชนบางคนไม่ได้มีอาชีพทางการท่องเที่ยวเป็นหลักก็สามารถที่จะหารายได้เสริมจากอาชีพทางการท่องเที่ยวโดยการแบ่งเวลามาทำงานเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัว การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้มาสู่ชุมชนทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนในพื้นที่จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเดินทางออกจากท้องถิ่นเพื่อไปหารายได้นอกท้องถิ่น

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทางด้านสังคม

จากการศึกษาพบว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชน ไม่ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในลักษณะของความสัมพันธ์ของชุมชนมากนัก เนื่องจากชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่ไม่ได้มีขนาดใหญ่มากนัก อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนตั้งแต่อดีตนั้นเป็นลักษณะที่แนบชิดเนื่องจากระยะห่างของที่ตั้งของชุมชนกับโลกภายนอกมีความห่างไกลกันมาก

ดังนั้นชาวบ้านภายในชุมชนจึงมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีลักษณะเกื้อกูล ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะจำนวนคนในชุมชนที่มีอยู่ไม่มากจำเป็นต้องมีความสามัคคีกันในการอยู่ร่วม และชุมชนวังเวียงยังมีลักษณะของความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจมาจากบรรพบุรุษที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่ได้มีการสั่งสมมาเป็นอย่างดี แม้ว่าจะมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่แต่คนในชุมชนมีพื้นฐานในความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอด จึงไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหรือมีระบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปก็ตาม ชาวบ้านในชุมชนมีการรู้จักซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือในการใช้ชีวิตประจำวันรวมถึงช่วยงานประเพณีภายในชุมชนเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วจากการศึกษายังพบว่าด้วยพื้นฐานของชุมชนที่มีระบบความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น และมีน้ำใจนั้นยังมีการแบ่งปันมาสู่นักท่องเที่ยวอีกด้วย มีการให้ความช่วยเหลือและไม่กลัวที่จะรับสิ่งใหม่ๆหรือคนแปลกหน้าในการเข้ามาภายในพื้นที่ ชาวชุมชนวังเวียงมีมนุษยสัมพันธ์และมีการต้อนรับเป็นอย่างดี และนอกจากนี้ชาวชุมชนวังเวียงยังมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับคนนอกชุมชนอีกด้วย เพราะการพัฒนาการคมนาคมขนส่งที่มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน

ลาวทางด้านวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณการท่องเที่ยวที่มีการเจริญเติบโตไปอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากพื้นฐานของคนในชุมชนที่เป็นคนเชื้อชาติลาว มีความรัก และมีความเชื่อในวัฒนธรรมประเพณีการดำรงอยู่ของตน จากการศึกษาสามารถจำแนกลักษณะของวัฒนธรรมของคนในชุมชนที่สำคัญได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมการพูด จากการศึกษพบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลให้วัฒนธรรมการพูดการใช้ภาษาของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปคนในชุมชนยังมีการใช้ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสารเช่นเดิม ในส่วนของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนอาชีพไปเป็นอาชีพด้านการท่องเที่ยวยังคงมีการใช้ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสารเช่นเดิม แต่จากการศึกษาพบว่ามีคนในชุมชนบางส่วนมีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและเพื่อความสะดวกในการให้บริการ ซึ่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้สอบถามจากนักท่องเที่ยวและบุตรหลานบ้าง แต่วัฒนธรรมการพูดที่ใช้ภาษาลาวเป็นหลักยังคงดำเนินอยู่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และนอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าชาวชุมชนวังเวียงยังมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภาษาของตนให้นักท่องเที่ยวซึ่งมีความประทับใจในภาษาและวัฒนธรรมของตนอีกด้วย

2. ลักษณะการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือชาวบ้านมีการวางแผนในการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมซึ่งเคยทำการเกษตรไม่ต้องดิ้นรนแข่งขันหรือมีกฎเกณฑ์มากมาย ไม่ได้ยึดข้อบังคับของนายจ้าง แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพเป็นอาชีพทางการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น และระบบชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะงานคือ ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวมีการเปิดปิดเป็นเวลามีการเข้านอนที่ตึกขึ้น ในส่วนของคนในเปลี่ยนแปลงอาชีพมาทำงานบริการด้านร้านอาหาร ขายของที่ระลึก ซึ่งจากเดิมเคยเข้านอนเร็ว เพราะเหนื่อยจากการทำการเกษตร แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ในยามค่ำคืนไม่เงียบและอันตรายเหมือนในอดีต ชาวบ้านสามารถออกมาใช้ชีวิตและเข้านอนได้ช้าขึ้น

3. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายมีการประยุกต์ให้ทันสมัยตามหลักสากลเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งหมด โดยยังมีการนุ่งซิ่นซึ่งเป็นลักษณะวัฒนธรรมของคนลาวไว้ แต่มีการประยุกต์เสื้อที่สวมใส่ให้มีความทันสมัยมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีลักษณะพื้นที่ที่เปิดมากขึ้นทำให้คนหลายเชื้อชาติหลังไหลเข้ามาและนำพาความเจริญในระบบสาธารณูปโภคเช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ และมีความสะดวกในการเดินทางทำให้คนในชุมชนมีการเดินทางออกนอกพื้นที่เพราะมีความสะดวกในการเดินทางเพิ่มขึ้นจากอดีต จึงเป็นสาเหตุให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ประยุกต์ใช้และเกิดการเลียนแบบทางวัฒนธรรมจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ จากการเดินทางออกนอกพื้นที่และจากสื่อโทรทัศน์ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุให้ชุมชนมีการปรับเปลี่ยนทางด้านการแต่งกายให้เป็นสากลเพิ่มมากขึ้น

4. วัฒนธรรมประเพณี จากการศึกษาพบว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชนไม่ได้มีการทำให้ประเพณีวัฒนธรรมภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปคนในชุมชนยังมีการสืบทอดและรักษาประเพณีของตนอย่างเคร่งครัด และนอกจากนี้ยังพบว่าคนในชุมชนยังมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมของตนอย่างภาคภูมิใจ สาเหตุที่คนชุมชนวังเวียงมีการรักในวัฒนธรรมประเพณีของตนเนื่องมาจาก โดยพื้นฐานชาวลาวมีพิธีกรรมความเชื่อที่สั่งสมตกทอดจากบรรพบุรุษมาจากรุ่นสู่รุ่น มีการปลูกฝังมาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะประเพณีฮีตสิบสองของชาวลาวที่คนในชุมชนยังยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาอย่างไม่เคยขาด

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทางด้านเศรษฐกิจ

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพพบว่า เมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวคนในพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพของตนจากการเกษตรเพื่อยังชีพ เพียงอย่างเดียว มีการกินอยู่อย่างพอเพียง หาดอาหาร เลี้ยงสัตว์เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน มีการเปลี่ยนแปลงไปทำอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการประกอบอาชีพรับจ้างทางการท่องเที่ยวหรือประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ได้รายได้ดีกว่าการทำเกษตรและเมื่อมีคนเดินทางเข้ามาในพื้นที่ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น มีการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวลงมาสู่ชุมชน เป็นการเสริมสร้างอาชีพใหม่ๆ สอดคล้องกับสมศักดิ์ ศรีตันติสุข (2545 : 17-18) การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในระดับหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม คือการผลิต แลกเปลี่ยน การบริโภคและการแจกจ่าย เพื่อใช้ในการบริโภคเพียงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผสมในลักษณะของเศรษฐกิจแบบเงินสดมากขึ้น และผลจากการพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคโดยเฉพาะการคมนาคมที่เห็นได้ชัด ในอดีตชุมชนวังเวียงนั้นมีการเดินทางค่อนข้างยากลำบากเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ส่งผลให้ระบบสาธารณูปโภคในด้านการเดินทางมีความสะดวกขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากมีการใช้เวลาเดินทางเป็นเวลาหลายชั่วโมง เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เวลาในการเดินทางลดลงทำให้เป็นการง่ายที่คนในพื้นที่จะออกไปนอกพื้นที่และคนนอกเข้ามาภายในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของสิ่งแวดล้อมภายนอกและมีความอยากในการพัฒนาตนเองและครอบครัว จึงเป็นเหตุให้คนในชุมชนมีการมองหาโอกาสในการประกอบอาชีพ เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาคนในชุมชนมองเห็นโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลงครอบครัว สภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นจึงมองหาอาชีพใหม่ ในการหารายได้ที่ได้ผลประกอบการหรือได้รายได้ที่ดีกว่าอาชีพเดิม เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไประบบเศรษฐกิจภายในชุมชนก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ในพื้นที่ชุมชนวังเวียงย่อมเกิดการพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจตามมา สอดคล้องกับผจงจิตร อธิคมนันท์ (2519 : 6) การเปลี่ยนแปลงคือการที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเปลี่ยนจากสภาพที่เคยคงอยู่มาเป็นสถานภาพใหม่ โดยอาศัยองค์ประกอบในเรื่องของเวลาเป็นตัวกำหนด เช่นเดียวกับสังคมในชุมชนวังเวียงในอดีตมีอาชีพเกษตรกรมีการผลิตเพียงเพื่อยังชีพ

เป็นหลัก แต่เมื่อเวลามีการเปลี่ยนแปลงไปสภาพต่างๆในชุมชนเปลี่ยน มีการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว อาชีพของคนภายในชุมชนก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามมา

2. ด้านรายได้-รายจ่ายพบว่า คนในชุมชนวังเวียงมีการเปลี่ยนแปลงในด้านรายได้-รายจ่าย คนในพื้นที่ชุมชนมีรายได้และรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นกว่าเมื่อครั้งในอดีต ทั้งนี้ก็เนื่องมาจาก ระบบเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของอาชีพมาเป็นงานด้านการท่องเที่ยว ประกอบกับพื้นที่ชุมชนวังเวียงภูมิศาสตร์ทางการท่องเที่ยวที่ได้เปรียบ จึงเป็นเหตุให้มีนักท่องเที่ยวต่างหลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆปี จึงทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีรายรับที่เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ในด้านของรายจ่าย เมื่อระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปปริมาณของรายได้เพิ่มมากขึ้น รายจ่ายย่อมเพิ่มขึ้นสูงตามมา จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนวังเวียงมีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เนื่องมาจากอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปจากอาชีพเดิมคือการเกษตรหาอาหารเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนมาเป็นการให้บริการ รับจ้าง และผู้ประกอบการเพื่อแลกกับรายได้ซึ่งเป็นตัวเงินทำให้คนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพใช้เงินในการซื้อของอุปโภคบริโภคแทนการออกไปหาอาหารเอง และด้วยรายรับที่เพิ่มมากขึ้นจึงทำให้คนในชุมชนมีอำนาจในการซื้อสูงขึ้นสามารถซื้อหาข้าวของเครื่องใช้ต่างๆมาบริโภคได้ง่ายกว่าในอดีต และด้วยการพัฒนาของพื้นที่ที่เอื้ออำนวยกับการท่องเที่ยวจึงทำให้คนในชุมชนมีความสะดวกในการเดินทางออกนอกพื้นที่และไปพบเห็นกับสินค้าที่อยากได้จึงเป็นสาเหตุทำให้คนในชุมชนมีรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกันสอดคล้องกับสมศักดิ์ ศรีตันดีสุข (2545 : 17-18) ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม เนื่องจากมนุษย์ต้องตอบสนองความต้องการในด้านความหิวและกระหาย อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์จึงเป็นตัวกำหนดให้มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งของหรืออาหารในการบริโภค ความต้องการดังกล่าวนี้ได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆจนได้เกิดการสร้างแบบแผนพฤติกรรมซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆเพื่อให้ผลผลิตที่ได้มานั้นกระจายประโยชน์อย่างยุติธรรมที่สุดในสังคม ดังสมมติฐานที่ได้กล่าวไว้ว่าการลงทุนของรัฐบาลในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆที่เกิดขึ้นมากมาย ผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าวทำให้หมู่บ้านที่เคยมีสภาพความเป็นอยู่แบบง่าย และมีเศรษฐกิจภายในชุมชนแบบยังชีพ กลับกลายมาเป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตเป็นแบบการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพันกับราคา

3. โอกาสทางการจ้างงาน จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดการลงทุนภายในพื้นที่จากนายทุนชาวต่างชาติ รัฐบาล และคนในชุมชน จึงก่อให้เกิดการจ้างงานภายในพื้นที่เนื่องจากพื้นที่ชุมชนวังเวียงเมื่อมีการพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยว มี

นักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาภายในพื้นที่มากมายทำให้การลงทุนทางการท่องเที่ยวเกิดผลกำไร ผู้ประกอบการมีอำนาจทางการเงินที่จะจ้างแรงงานท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนทุกคนมีอาชีพเกษตรกรรายได้แต่ละครัวเรือนนั้นมีไม่มากนัก การแลกเปลี่ยนแรงงานซึ่งกันและกันเป็นระบบการแลกเปลี่ยนแบบเอางาน คนในท้องถิ่นไม่มีเงินมากพอที่จะให้ผลตอบแทนเป็นตัวเงิน เมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่เกิดการลงทุนทางการท่องเที่ยว สภาพเศรษฐกิจภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดการกระจายรายได้และเกิดโอกาสทางการจ้างงานสูงกว่าเดิมก่อนที่ชุมชนจะถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับ นิสเบต (Nisbet, อ้างถึงใน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528 : 22-24) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น (Change is necessary) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็นที่เกิดขึ้น เพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเท่าเทียมในสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้น รัฐบาลจึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้รับการพัฒนาทุกด้านอย่างทั่วถึง

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทางด้านสังคม

จากการศึกษาพบว่า เมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่มีคนจำนวนไม่มาก และในครั้งอดีตสมัยบรรพบุรุษด้วยพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญดำเนินชีวิตอยู่กับธรรมชาติซึ่งเป็นป่าเขา ทำให้คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ที่นี่มีความเหนียวแน่นทางด้านความสัมพันธ์ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ปกป้องซึ่งกันและกัน ด้วยการตั้งสมทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษให้ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปันอาหาร ทำให้คนในชุมชนวังเวียงในปัจจุบันแม้พื้นที่จะเปลี่ยนแปลงไปเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ไม่ได้ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปประกอบกับชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวซึ่งเป็นชนชาติแห่งความมีน้ำใจ มีประเพณีวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติร่วมกันมาและมีศาสนาพุทธที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้คนในสังคมได้มีโอกาสเจอพบปะ พุดคุยกัน แต่สิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไปคือสังคมมีลักษณะเป็นชุมชนที่เปิดมากขึ้นจากเดิม ซึ่งชุมชนเคยมีการปฏิสัมพันธ์กันเพียงแคในชุมชนเท่านั้น ได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นมีบุคคลภายนอกเข้ามาภายในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น และคนในชุมชนยังมีโอกาสและมีความสะดวกในการเดินทางออกไปนอกพื้นที่มากขึ้น นอกจากนี้คนในชุมชนยังให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี มีการอ้อมอ้อมยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามา นอกจากนี้การเดินทางที่มีความสะดวกมากขึ้นทำให้คนในชุมชนวังเวียงมีการเดินทางออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก

มากยิ่งขึ้นกว่าสมัยก่อน สังคมมีลักษณะเปิดมากขึ้น สอดคล้องกับฟองพันท์ มณีรัตน์ (2521: 8) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้จากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เมื่อเกิดการโต้ตอบกัน พฤติกรรมของบุคคลย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรืออาจเรียกว่ามีการขยายตัวของพฤติกรรมของบุคคล เช่น การเกิดความตื่นเต้น ดีใจ การวิเคราะห์การกระทำโต้ตอบกันของคนในสังคมอาจเรียกได้ว่าเป็น กระบวนการทางสังคม ซึ่งกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ลุนเบิร์ก, ชลาก และลาเซน (Lundberg, Schrag และ Larsen, อ้างถึงใน ฟองพันท์ มณีรัตน์ 2521 : 15) ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหมายถึง การเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตามที่สามารถสังเกตเห็นได้ในลักษณะทางสังคมสมัยใดสมัยหนึ่งและยังสอดคล้องกับสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2532 : 111-113) ซึ่งได้เสนอว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต หรือเรียกอีกอย่างว่าแบบในการดำเนินชีวิต (Way of Life) ของแต่ละสังคมหรือแต่ละกลุ่ม โดยการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยหลายด้าน เช่น การรัก การแต่งงานกัน การทำมาหากิน การทำงานร่วมกัน การคบหาสมาคม การถ่ายทอดความรู้ความคิดให้แก่กัน การรักษาสุขภาพอนามัย ความเชื่อในสิ่งต่างๆร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างที่อยู่อาศัย คิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ การทำหลายสิ่งต่างๆ ที่ไร้ประโยชน์ การแข่งขันต่อสู้กัน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจหาสิ่งบันเทิงร่วมกัน เป็นต้น สิ่งต่างๆที่ได้กล่าวมานี้รวมกันเป็นวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียงสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวทางด้านวัฒนธรรม

1. วัฒนธรรมการพูด จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ส่งผลให้วัฒนธรรมการพูดการใช้ภาษาของคนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปคนในชุมชนยังมีการใช้ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสารเช่นเดิม ในส่วนของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนอาชีพไปเป็นอาชีพด้านการท่องเที่ยวยังคงมีการใช้ภาษาลาวในการติดต่อสื่อสารเช่นเดิม แต่จากการศึกษาพบว่ามีคนในชุมชนบางส่วนมีการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และเพื่อความสะดวกในการให้บริการ ซึ่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้สอบถามจากนักท่องเที่ยวและบุตรหลานบ้าง แต่วัฒนธรรมการพูดที่ใช้ภาษาลาวเป็นหลักยังคงดำเนินอยู่ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และนอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าชาวชุมชนวังเวียงยังมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภาษาของตนให้นักท่องเที่ยวซึ่งมีความประทับใจในภาษาและวัฒนธรรมของตนอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 28-32) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ไว้ในหัวข้อมิติของการเปลี่ยนแปลง (The dimension of change) และหนึ่งในนั้นคือมิติทางวัฒนธรรม ซึ่งการวิเคราะห์จะวัดผลจาก

การรับสิ่งใหม่ (Innovation) สังเกตว่าสังคมนั้นมีการรับสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ โดยที่ชุมชนวังเวียงมีการรับและเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพิ่มเติม เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในอาชีพของตน จึงได้เป็นที่มาของการเรียนรู้ภาษาอื่นเพิ่มเติมจากภาษาตน

การกระจาย (Diffusion) ชาวชุมชนวังเวียงได้มีการกระจายถ่ายทอดภาษาของตนเองให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างเต็มใจ และ

การบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ดูจากการผสมผสานวัฒนธรรมเก่าและใหม่ว่าเป็นอย่างไรมีความแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งพบว่าชาวชุมชนวังเวียงสามารถเรียนรู้ในภาษาต่างชาติเพื่อหารายได้ในการดำรงชีพแต่ก็ไม่ทิ้งภาษาท้องถิ่นของตนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างลงตัว

2. ลักษณะการดำเนินชีวิต จากการศึกษาพบว่าเมื่อชุมชนวังเวียงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้การดำเนินชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือชาวบ้านมีการวางแผนในการดำรงชีวิตเพิ่มมากขึ้นเนื่องมาจากลักษณะของอาชีพภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพลักษณะอาชีพ ซึ่งทำให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น และระบบชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะงานคือขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวมีการเปิดปิดเป็นเวลามีการเข้าอนที่ลึกขึ้น ในส่วนของคนในเปลี่ยนแปลงอาชีพมาทำงานบริการด้านร้านอาหาร ขายของที่ระลึก ซึ่งจากเดิมเคยเข้าอนเร็วเพราะเหนื่อยจากการทำการเกษตร และภายในชุมชนไม่ได้มีกิจกรรมยามค่ำคืนมากนักมีลักษณะที่เป็นชนบท แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ในยามค่ำคืนไม่เงียบและอันตรายเหมือนในอดีต ชาวบ้านสามารถออกมาใช้ชีวิตและเข้าอนได้ช้าขึ้น ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนซึ่งมีการดำเนินชีวิตที่สบายไม่จำเป็นต้องมีแบบแผน อยู่กันอย่างเรียบง่ายไม่มีกฎเกณฑ์มากมาย เพราะอาชีพเกษตรกรคนในชุมชนไม่ได้มีนายจ้างแต่ทำงานเป็นนายตัวเอง เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในพื้นที่ ชาวบ้านมีอาชีพที่เปลี่ยนไปลักษณะการดำเนินชีวิตจึงมีการเปลี่ยนแปลงตามมาเช่นกันสอดคล้องกับคองพันซ์ มนิร์ตัน (2521: 14) ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อาจอธิบายได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบแบบแผนเพื่อเข้ากับลักษณะงานที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้รายได้มาพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง (The nature of change) ที่ สัมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528 : 28-32) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สามารถแบ่งธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงไว้ คือ การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolutionary) คือการเปลี่ยนอย่างช้า ๆ ทีละน้อย อาจเป็นไปได้โดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว การเปลี่ยนในลักษณะนี้จะไม่ค่อยมีผลต่อความรู้สึกหรือวิถีชีวิตของประชาชนมากนัก เป็นการเปลี่ยน

ที่ใช้เวลานานและเปลี่ยนแปลงโดยไม่ได้ตั้งใจทำให้เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงแบบพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีแผนหรือตั้งใจให้เปลี่ยนแปลงตามแผนที่ดำเนินการเอาไว้ เป็นการปฏิรูปความเป็นอยู่ของประชาชน การเปลี่ยนแปลงจึงมีลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ และทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนานั้น

3. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ชาวชุมชนวังเวียงได้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการแต่งกาย เพื่อประยุกต์เข้ากับปัจจุบันมากขึ้น แต่ยังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวลาวไว้ อย่างภาคภูมิใจ แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเสื้อผ้านั้น เป็นผลมาจากความสะดวกสบายเอื้อประโยชน์ต่อการทำงานมากขึ้น เนื่องจากมีอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป และลักษณะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะสังคมเปิดจึงเกิดการเรียนรู้ เลียนแบบ จากนักท่องเที่ยว จากการเดินทางออกไปนอกท้องถิ่น และจากสื่อโทรทัศน์ ประกอบกับชาวบ้านในชุมชนมีรายได้มากขึ้น จึงเป็นเงื่อนไขที่สามารถซื้อหาสิ่งของอุปโภคสาธารณูปโภคหลักและรองได้ ซึ่งสอดคล้องกับผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2519 : 23 - 24) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในส่วนของปัจจัยการเล็งเห็นถึงความจำเป็น (Perceived needs) อัตราการเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสมาชิกในสังคมที่จะเล็งเห็น คือเล็งเห็นความจำเป็นนั้นเอง และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงาน ทองประเสริฐ (2537 : 20) ที่ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงร่วมสมัยในหัวข้อกระบวนการโลกาภิวัตน์ “การแพร่กระจายไปทั่วโลก การที่ประชาคมไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใดสามารถรับรู้สัมพันธหรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวางซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ”

4. วัฒนธรรมประเพณี จากการศึกษาพบว่าเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชน ไม่ได้มีการทำให้ประเพณีวัฒนธรรมภายในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปคนในชุมชนยังมีการสืบทอดและรักษาประเพณีของตนอย่างเคร่งครัด ชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากความเจริญตั้งแต่ครั้งอดีต ประเพณีสำคัญทางศาสนาเป็นเพียงสิ่งเดียวที่จะยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้าน จึงมีการปลูกฝังเป็นอย่างดีและนอกจากนี้ยังพบว่าคนในชุมชนยังมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมประเพณีวัฒนธรรมของตนอย่างภาคภูมิใจ สาเหตุที่คนชุมชนวังเวียงมีการรักในวัฒนธรรมประเพณีของตนเนื่องมาจาก โดยพื้นฐานชาวลาวมีพิธีกรรมความเชื่อที่สั่งสมตกทอดจากบรรพบุรุษมาจากรุ่นสู่รุ่น มีการปลูกฝังมาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะประเพณีฮีตสิบสองของชาวลาวที่คนในชุมชนยังยึดถือปฏิบัติสืบทอดมาอย่างไม่เคยขาด ซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2530 : 177-178) วัฒนธรรมชุมชนคือ การดำรงชีวิต กฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีที่สืบทอดส่งสมกันมา โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานความดีงาม ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีศักยภาพเป็น

เพราะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีจากภายนอกที่สามารถเข้ามาเป็นตัวทำลายคุณค่าความดีงามที่มีอยู่ ด้วยคุณค่าดั้งเดิมต่างๆที่มีอยู่ เช่นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้วัฒนธรรมชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันอิทธิพลจากภายนอกได้แล้ว วัฒนธรรมชุมชนยังเป็นแรงผลักดันจากภายในที่สามารถสร้างสรรค์พลังคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม (Spirituality) ที่อยู่ภายในจิตใจและวัฒนธรรมของประชาชน โดยพื้นฐานสำคัญคือทำให้ความสำคัญกับคน โดยยึดถือศูนย์กลางมาจากความเชื่อที่ว่าคนมีฐานะเป็นสิ่งสร้างอันประเสริฐสูงสุด

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลง และเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชาวบ้านในชุมชนวังเวียงโดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ภายในชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นรวมทั้งการท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในพื้นที่ ได้นำพาความเจริญมาสู่ชุมชนทั้งในเรื่องระบบเศรษฐกิจ ระบบอุปถัมภ์ สาธารณูปโภค จึงเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การที่ชุมชนวังเวียงมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้นนั้นเกิดจากศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งศูนย์กลางท่องเที่ยวและนำนักท่องเที่ยว หรือคนจากชุมชนอื่นเข้ามาภายในพื้นที่ทำให้สังคมมีการเปิดรับสังคมใหม่ และเปิดรับคนนอกสังคมเข้ามาจึงเกิดการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการแพร่กระจายซึ่งกันและกันจากสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่ง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามมา มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรในการเข้าออกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผจงจิตต์ อธิคมนันท์ (2519 : 23 - 24) ที่ได้พูดถึงปัจจัยที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population changes) การเปลี่ยนแปลงของขนาดของประชากรก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การที่ทรัพยากรมีจำกัดในขณะที่จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นก่อให้เกิดการต่อสู้รบรากันเมื่อเดินทางเข้าไปหาทรัพยากรในถิ่นใหม่ การอพยพก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะทำให้ผู้อพยพเจอกับสภาพใหม่ มีการติดต่อสื่อสารกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางประชากรจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมหรือการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทสู่เมืองก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเงื่อนไขที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนวังเวียง คือการที่สังคมมีการเปิดรับคนมากขึ้น มีจำนวนคนเดินทางเข้ามาภายในพื้นที่มากขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมคือ มีระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้นมีการนำอาชีพใหม่ ๆ เข้ามาภายในพื้นที่ มีการจ้างงาน ทำให้ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพก็ส่งผลให้ชาวบ้านมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น และมีกำลังทรัพย์มากพอที่จะซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคเกิดการเดินทางออกนอกพื้นที่ ได้พบปะเห็นถึงความเจริญต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านในชุมชน

อยากมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการซึมซับรับรู้ และมีการเลียนแบบทางวัฒนธรรมจากสังคมอื่น สอดคล้องกับฟองพันธุ์ มณีรัตน์ (2521 : 8) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้จากการที่คนมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เมื่อเกิดการโต้ตอบกัน พฤติกรรมของบุคคลย่อมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรืออาจเรียกว่ามีการขยายตัวของพฤติกรรมของบุคคล เช่น การเกิดความตื่นเต้น ดีใจ การวิเคราะห์การกระทำโต้ตอบกันของคนในสังคมอาจเรียกได้ว่าเป็น กระบวนการทางสังคม ซึ่งกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามแม้ระบบเศรษฐกิจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปแต่เงื่อนไขที่สำคัญของการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม และการปฏิบัติตามประเพณีอย่างเคร่งครัด รวมถึงมีความภาคภูมิใจในการบอกต่อ คือการปลูกฝังจากบรรพบุรุษที่แต่เดิมอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ จึงทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความรักความสามัคคีภายในชุมชนถึงแม้ว่าพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแหล่งท่องเที่ยวแต่ ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนยังคงความเหนียวแน่น คนในชุมชนยังมีความรักและความหวงแหนในประเพณี วัฒนธรรม และมีความภาคภูมิใจที่จะเผยแพร่ประเพณีวัฒนธรรมของตนสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ (2530 : 177-178) วัฒนธรรมชุมชนคือ การดำรงชีวิต กฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีที่สืบทอดสั่งสมกันมา โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานความดีงาม ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีศักยภาพเป็นเกราะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีจากภายนอกที่สามารถเข้ามาเป็นตัวทำลายคุณค่าความดีงามที่มีอยู่ ด้วยคุณค่าดั้งเดิมต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากวัฒนธรรมชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันอิทธิพลจากภายนอกได้แล้ว วัฒนธรรมชุมชนยังเป็นแรงผลักดันจากภายในที่สามารถสร้างสรรค์พลังคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม (Spirituality) ที่อยู่ภายในจิตใจและวัฒนธรรมของประชาชน โดยพื้นฐานสำคัญคือการให้ความสำคัญกับ คน โดยยึดถือศูนย์กลางมาจากความเชื่อที่ว่า คน มีฐานะเป็นสิ่งสร้างอันประเสริฐสูงสุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้าไปในพื้นที่และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาจเป็นต้นเหตุของปัญหาอาชญากรรม และปัญหาเสพผิดได้ในอนาคต จึงควรเพิ่มหน่วยรักษาความปลอดภัยคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
2. ศึกษาถึงผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชน เนื่องจากมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปทางการท่องเที่ยว

3. ควรควบคุมจำนวนรวมถึงคุณภาพของผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมที่จะได้รับผลประโยชน์ทางกรท่องเที่ยว
4. ควรวางแผนป้องกันปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
5. ไม่ควรส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเกินกำลังพื้นที่ที่จะรองรับได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ชุมชนวังเวียงเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการวัดถึงขีดความสามารถของการรองรับนักท่องเที่ยว ตามฤดูกาลและครอบคลุมถึงความหลากหลายทางชีวภาพทางการท่องเที่ยว
2. ชุมชนวังเวียงมีนักท่องเที่ยวหลัง ไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก และมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติเมื่อเดินทางท่องเที่ยวต่างแดนว่าเป็นอย่างไร
3. ชุมชนวังเวียงเป็นพื้นที่ที่ได้รับความนิยมทางการท่องเที่ยว ในกิจกรรมการนำห้วยขาล่องตามลำน้ำซองเพื่อชมธรรมชาติ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุจากนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง ศักยภาพในการพัฒนาของชนบท.

กรุงเทพมหานคร : สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2530.

จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2547.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. บ่อเกิดลัทธิประเพณีจีน ภาค 1-3. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

ราชบัณฑิตยสถาน, 2547.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา เล่ม 2 : ป่าชุมชนภาคเหนือ :

ศักยภาพขององค์กรชาวบ้านในการจัดการป่าชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2536.

คณัช บวรเกียรติกุล. ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและปัญหาสุขภาพ จากการท่องเที่ยวและนันทนาการ.

กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งส์ เฮ้าส์, 2549.

นิคม จารุมณี. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

โอเดียนสโตร์, 2536.

นิเทศ ดิฉนะกุล. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อวัฒนธรรม: ผ้าขาวม้า ผ้าขึ้น

กางเกงใน และ ฯลฯ. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2530.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ราชอาณาจักรลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2547.

ผองจิตร อธิคมนันตะ. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2519.

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

พัทธา สายหู. ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์,

2514.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว. ลักษณะสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลื่องเชื่องจงเจริญ, 2515.

มัทรียา ธาราททรัพย์. คู่มือนักท่องเที่ยวลาว. กรุงเทพมหานคร : อทิตตา, 2548.

ระพีพรรณ ทองห่อและคณะ. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาจังหวัดน่าน: Economic, social and cultural change resulting from tourism : the case of Nan Province. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2524

วนิดา บำรุงกิจ. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนทางเลือกระหว่างการตลาดกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2542.

วิชัย เทียนน้อย. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2528.

ศิริ ฮามสุโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2543.

ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ชลบุรี : ศูนย์อินโดจีนศึกษา วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550.

เสกสรรค์ ขงวิชย์. รายงานฉบับสมบูรณ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2545.

สมฤทัย โรจน์วาทธรรม. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ส่งผลอย่างไรต่อชีวิตชาวไทยทรงดำ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2542.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.

สมหมาย เปรมจิตต์. ประวัติศาสตร์ลาว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2539.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาการเมือง : หลักการและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532.

สุภาวค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

สุริชัย หวันแก้ว. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดย คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บก. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, 2546.

เสรี วังส์ไพจิตร. จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว : ชนวนให้เกิดขบวนการ นิเวศวิทยาทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2534.

อนันต์ เกตุวงศ์. รายงานวิจัยเรื่องผลกระทบของการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

บทความในวารสารภาษาต่างประเทศ

Chanthirath, Khampha. "Forest Utilization by Local People in Vang Vieng District". Interim Report 1998, a step toward Forest Conservation Strategy (2000) : 309-329.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Anonymous. Laos: Vang Vieng...as it used to be [Online]. Accessed 26 November 2010. Available from <http://www.laos.co.uk/VV.html>

S.E.A. Travel Agency. SabyedeeVangVieng [Online]. Accessed 26 November 2010. Available from <http://www.chomthailand.com/index.php?Id=381554&Ntype=1&ac=article&lay=show>

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์
ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนวังเวียง สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ชาวบ้านภายในชุมชน

ส่วนที่ 2 สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ และชีวิตความเป็นอยู่ชาวบ้านภายในชุมชน

ชื่อ ผู้ให้สัมภาษณ์

อายุ

1. มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่วังเวียง อย่างไร
2. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ภายในชุมชน
2. ประวัติความเป็นมาของชุมชนวังเวียงตั้งแต่อดีตเป็นอย่างไร
3. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตถึงปัจจุบันเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. ผลกระทบของชุมชนเมื่อชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 2 สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

1. อาชีพของคนในพื้นที่ในอดีตและอาชีพปัจจุบันเป็นอย่างไร
2. รายได้- รายจ่ายที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. ระบบการจ้างงานที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

ความสัมพันธ์กันระหว่างคนภายในครอบครัว รวมไปถึงความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับชุมชนภายนอก ในอดีตเป็นอย่างไรและปัจจุบันเป็นอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

1. ประเพณีวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร ตลอดจนการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมในอดีต และปัจจุบันเป็นอย่างไร

2. การใช้ภาษาและการสื่อสารซึ่งกันและกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับชุมชนอื่นในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. การแต่งกายในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
4. วัฒนธรรมการกินอยู่ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันในอดีตและปัจจุบันตั้งแต่ตื่นจนกลับเข้านอนเป็นอย่างไร
5. เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชนอย่างไร

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

1. เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่วังเวียง ท่านได้พบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร
2. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวณัฐกานต์ เรืองสุกใส
ที่อยู่	8/91 หมู่ 2 ต.ท้ายบ้าน อ. เมือง จ.สมุทรปราการ
ที่ทำงาน	บริษัทนัมเบอร์เทน เลขที่ 938 ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700 โทร 02 434 1870
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2548	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ จากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
พ.ศ.2550	ศึกษาดูระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและ เอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ.2548	พนักงานบริษัทรอยัลอินเตอร์เฟรด ตำแหน่งพนักงานดูแลลูกค้าออก
พ.ศ.2553-ปัจจุบัน	พนักงานบริษัทนัมเบอร์เทนทัวร์ ตำแหน่ง Sale and Operation

มหาวิทยาลัยศิลปากร สำนักงานวิทยบริการ